

Morroal Bóktan Yesunkwata Luk Ne Bóktan Wialómórr Ngaensingül Bóktan

Ini Peba Nótó Wialómórr

Luk wa Zu pam koke yarilürr. Wa dokta yarilürr akó wa Grrik bóktan akó bókam tumtum wirri umul yarilürr. Wa [apostol] Polón gódam yarilürr akó ngibürr tonarr wankü wamlórr Morroal Bóktan büdrratóm bwób-bwób (Apostolab Tórrmen 16:10-17, 20:5-21:17).

Luk aprrapórr tóba peba wialómórr, wa Rrom wirri basirrdü nóma yarilürr, ngibürr tonarr we pail aodó 60 akó 80, Kerrison amtómól kakóm.

Lukün Zitülkus Ini Peba Wialómóm

Luk ini peba darrü pamankü wialómórr, ngi Tiopilus. Ini pam aprrapórr wirri Rrom singüldü balngomól pam yarilürr. Lukün ubi igó yarilürr, Tiopilus umul ki ipüde Yesun póepankwata kakalande. Akó oya ubi ta igó yarilürr, blaman bwób-bwób pamkolpama, [Zu pamkolpam] akó Zu-koke nidi kwarilürr, amkoman póep ki umul bairre Yesu Kerriso nótó yarilürr. Oya ubi igó yarilürr, i umul ki bairre Yesun tórrmen tulmil akó umulbain bóktan. Oya ubi ta igó yarilürr, i umul ki bairre wagó, Yesu ia tamórr blaman pamkolpam zid bainüm oya amkoman nidi angundako.

Luk Larókwata Wialómórr

Ini pebadó Luk wibalómórr Yesu ne poko bóktanórr akó ne kla tómbapónórr pamkolpam tangbamtinüm umul apadóm God ibü ia zid baina tibiób kolae tonarrdógab. Luk Yesun arrólankwata wialómórr, tai ene tonarrdógab Yesu amtómól küsil yarilürr, kókó wa kwitüdü alkomólórr. Ini póepa bómtiyanda Yesu wa ene [Kerriso] yarilürr, God noan ki zirrsapóne tóba [alkamül-koke bóktan] ngarkwatódó.

Luk ta wialómórr wa, Yesu wa Pamkolpamab Olom yarilürr. Wa nüzazilóp Yesu azid akó elklaza-koke pamkolpam ia tangbamtin yarilürr, akó wa ok nyónónóp, ngibürr pamkolpama nibiób alzizi zomalórr. Wa pamkolpamab azid dólóng nyónónóp, ibü kolae tonarr bargolórr, akó ibü nüzazilóp Godón Kingzan Balngomólankwata.

Luk wialómórr Yesu ia nurrótókórr, ia türsümülürr бүдүлдүгab, akó ia okaka tübyónürr abün pamkolpamdó. Solkwat God oya kwitüdügab we sipadórr.

Lukün [wirri gyagüpitótók] we kla yarilürr wagó, Morroal Bóktan Yesunkwata blaman is-abkü, Zu pamkolpam akó Zu-koke nidipko, kolae tonarr pamkolpam akó dümdüm nidi ngyabendako, elklaza babul nibióbko akó abün elklaza nibióbko.

Ini Peban Bóktan Zono Módógako:

- A. Lukün zitülkus ini peba wialómóm *1:1-4*
- B. Zon Baptaes Bain Pam akó Yesun amtómól akó dódórr bain *1:5-2:52*
- C. Zon Baptaes Bain Pama kwat alótórr *3:1-20*

- D. Zon Yesun baptaes yónürr akó satania Yesun kolae tonarr tónggapónóm alngomólóm kain yarilürr 3:21–4:13
- E. Yesun zaget panzedó Galili prrobinsdü 4:14–9:50
- F. Yesu Galili prrobinsdügab wamórr ama Zerrusalem 9:51–19:27
- G. Dómdóm udaidü Zerrusalemóm akó minggüpanandó 19:28–21:38
- I. Yesun amigóp akó бүдүлүмүкү emkólóp 22:1–23:56
- H. God Yesun irsümülürr бүдүлдүgab akó Yesu okaka түbyónürr pamkolpamdó akó kwitüdü kasilürr 24:1–53

Lukün Zitülkus Ini Peba Wialómóm

¹ Wirri Pam Tiopilus,

Abün pama tibiób arüng angrin kwarilürr bóktan wibalómóm, ne elklaza küppükü bainónóp mibüka, ² ngibürrazan kibü ne poko tüzazilnónóp, i tibióbnüm ilküpi ne elklaza nósenónóp bwób zitüldügab, akó Godón bóktan nidi бүдүрратнónóp pamkolpamdó. ³ Ka küób ta tai kuri mumyamla Yesun ene póepa ne bókyanórr, da ka küób igó gyagüpi wama, ka dümdüm wialómdóla marünkü, Tiopilus, ⁴ marü tai umulüm amkoman bóktan, marü ngibürra ne kla umul myónónóp.

[Anerrua] Bóktanórr Wagó, Zon [Baptaes Bain] Pama Sab Tómtómóle

⁵ Errod king nóma yarilürr Zudia Prrobin-sankü, darrü [prrist] asi yarilürr, ngi Zekarraea, Abaezan prristab kobodógabi. Oya kol Elizabet

wa ta Erronón zitüldügab katókor.^{*} ⁶ I nizana dümdüm ngyabenórri Godón ilküpdü, akó i [Lodón] blaman gida bóktan poko akó mamóan bóktan karrkukus amórran namülnürri. ⁷ A ibü ma olmal babul kwarilürr, zitülküş Elizabet olmal balngón-koke kol warilürr. Akó i ta tib tai epep myang bain namülnürri.

⁸ Darrpan ngürr, Zekarraean prristab kobo zagetódó nóma yarilürr, Zekarraea tóba zaget tónggapón yarilürr [Godón Gyabi Müötüdü]. ⁹ Prristab gida ngarkwatódó ngi amkün kla nóma aman kwarilürr asenóm Lodón Gyabi Müötüdü morroal ilang buru nótó ki angan yarile [altadó], da Zekarraean ngia tubrranórr. ¹⁰ Wazan ene ilang buru angan yarilürr, blaman pamkolpama dakla tóre kwarilürr pulkakak.†

¹¹ Darrü Lodón anerrua tóba ugón okaka tübyónürr Zekarraeaka. Ene anerrua alta tutul kwata zamngól yarilürr, ene morroal ilang buru ne bongan kwarilürr. ¹² Zekarraea ene anerru nóma esenórr, wa karibóka-koke arrkürrürr akó dakla guma ipadórr. ¹³ Ene anerrua Zekarraeanbóka wagó, “Ma gumgu, Zekarraea! God marü tóre arrkrru yarilürr olomóm. Elizabet marü kola sab siman olom esene marünkü, da sab Zon ngi ngyesilke. ¹⁴ Ma sab bagürwóm namulo oyame. Akó abün pamkolpam sab

* **1:5** Erron Israel isab ngaen-gógópan prrist wató yarilürr (Bazeb Tonarr 28:1-3). Oya olmalbobatal ta sab prrist koralórr. Wa Mosesón naret yarilürr (Bazeb Tonarr 7:1). **1:5** 1 Krronikol 24:10 † **1:10** Wata prrist ok nyónónóp Godón Gyabi Müöt kugupióndó barrbünüm. Popa pamkolpam wata pulkakak ola koralórr, kal akólórrón pul basirrdü.

bagürwóm kwarile, wa sab nóma tómtómóle. ¹⁵ Wa sab wirri pam yarile Godón ilküpdü. Wa sab waen koke ki enólón akó ia ngyepam. Oya amtómól küsil nóma yarile, oya büb sab Godón Samua gwarrarrón yarile. ¹⁶ Wa sab abün Isrrael pamkolpam sakone Lodka, tibiób God. ¹⁷ Zon sab Lodón singül kwata wame. Oya samu akó arüng, [prropet] llaezan samu akó arüngzan yarile. Wa inzan wamle, abal akó olmal darrpan pokodó amarrum paudi ngyabenóm akó Godón arrkrru-koke pamkolpam alüngüm dümdüm gyagüpitótók apadóm. Ini tonarre, wa pamkolpam dümdüm nütürre Lodón pamkolpamóm bainüm.”

¹⁸ Zekarraea anerru imtinürr wagó, “Ka ia umul baino ia ini amkoman pokoa? A ka go myangla, akó kürü kol ta epepo; oya pail alam ngarkwat kokea!”

¹⁹ Ene anerrua bóktanórr wagó, “Kürü ngi Geibrriel. Blaman ngürrzan ka Godón obzek kwata zamngóldóla. Da kürü God wató zirrkapóne marüka ini morroal bóktan ódódóm. ²⁰ Da turrkrru, ma sab piküp namulo akó gaodó koke namulo bóktanóm, kókó ene ngürr nóma semrróne, zitülkus ma kürü bóktan amkoman koke angundóla. Ene bóktana sab tóba ngarkwatódó küppükü baine.”

²¹ Da pamkolpama dakla Zekarraean akyan kwarilürr. Ibü gyagüpitótók abün-abün korálórr, da tibiób bamtinónóp wagó, “Ia ini pama wirri ngarkwat larógóm apadóda Godón Gyabi

1:15 Bótang Peba 6:3
8:16; 9:21

1:17 Malakae 4:5-6

1:19 Daniel

Müót kugupidü?” ²² Zekarraea amkoman nóma tubrranórr, wa gaodó koke yarilürr bóktanóm. I umul bainóp wagó, ini pama nuzan kla esene Godón Gyabi Müót kugupidü. Wa wata tange tórrmen tómbapón yarilürr pamkolpamdó, a oya tae wata murrbausürrün yarilürr.

²³ Zekarraean Godón Gyabi Müótüdü za-geta nóma blakónórr, wa tóba basirrdü we alkomólórr. ²⁴ Ene kakóm, oya kola Elizabet bikóm we esenórr. Wa müótüdügabi koke burruan warilürr 5 melpal kugupidü.‡ ²⁵ Elizabet bóktanórr wagó, “Errkya ini nyaben tonarrdó, Lod kürü kuri tangkamtine! Wa kürü ene olmal balngón-koke büöd kuri amanike pamkolpamab obzek kwata!”

Anerrua Bóktanórr Wagó, Yesu Sab Tómtómóle

²⁶ 6 Melpal ngarkwat Elizabetón bikóm ódódde, God tóba anerru Geibrrielün ugón zirrsapónórr Nazarret wirri basirrdü, Galili prrobinsdü, ²⁷ pampükü ut-koke ngul olomdó, ngi Merri. Wa arrearrón warilürr darrü pam amiógüm ngi Zosep, [Deibidün] bobataldógab. ²⁸ Geibrriel oyaka wamórr, da bóktanórr wagó, “Paud marüka asi ki yarilün, God wirribóka ne kol agürda! Lod mankü asine!”

²⁹ Geibrrielün bóktana Merrin abün gyagüpitótók uliónürr. Wa tóba bamtin warilürr

‡ **1:24** Mi tai umul kokeakla, wa müótüdügabi koke iade burruan warilürr ene 5 melpal kugupidü. Aprrapórr oya ubia pamkolpama oya asen-gum kókó i gaodó kwarilürr oya asenóm, wa olompükü warilürr akó oya büöd igósidi blakórrón yarilürr.

wagó, “Anerruan bóktanán küp ia laróga?”
³⁰ Anerrua oyaka bóktanórr wagó, “Gumgu, Merri, zitülkus God tóba obzek kwata marüka morroal kuri sesene! ³¹ Turrkrru, ma sab bikóm ipudo, akó siman olom eseno. Da ma oya Yesu ngi ngyesilke. ³² Wa sab wirri pam yarile, akó sab ngilianórre: Wirri Kwitüm God oya Olombóka. Akó Lod God sab oya tóba abbobat Deibidün pabodó ingrine. ³³ Akó sab wa wató nolngomólnórre Zeikobón olmalbobatal, § metat; oya balngomóla sab kokean blakóne!”

³⁴ Merri anerru imtinürr wagó, “Ini wa ia tómbapóne? Ka go pambóka umul-kókla.”

³⁵ Anerrua bóktan yalkomólórr wagó, “Godón Samua sab marüka tübangrine, akó Wirri Kwitüm Godón wirri arünga sab marü ngamlo-e. Módóga, we zitülkusdü, sab ne oloma tómtómóle marükagab sab tebe-tebe bumanikürrün akó [kolkal] ngyaben yarile akó ngilianórre Godón Olombóka. ³⁶ Da ma turrkrru: marü gódam Elizabet bikómpükümato. Wa epepande kuri ipüde. Pamkolpama oyabóka igó apón koralórr wa, ‘Wa olmal balngón-koke kolo,’ a wa ma errkya 6 ngim melpal amaikdo bikómpükü. ³⁷ Zitülkus módóga, darrü kla müp babula Godka.”

³⁸ Merri bóktan yalkomólórr wagó, “Ka Lodón [leba zaget] kolóla. Taia! Amkoman ki tómbapó kürüka, marü bóktan ngarkwatódó!” Da anerrua oya we zumgatórr.

1:31 Metyu 1:21 **1:32** 2 Samuel 7:12, 13, 16; Aesaya 9:7

§ **1:33** Zeikobón olmalbobatal wa Isrraelbóka apónda. **1:37**
 Bwób Zitül 18:14

Merri Elizabetón Angónóm Natókórr

³⁹ Ene kakóm, Merri tóba elklaza tómbapónórr, da órnae we natókórr darrü wirri basirrdü Zudia prrobins podopükü bwóbdü, Zekarraea a Elizabet ibü asenóm. ⁴⁰ Wa Zekarraean müótüdü nóma bangrinürr, wa Elizabetónbóka wagó, “Paud marüka asi ki yarilün!” ⁴¹ Elizabet Merrin nóma zurrkrrürr, Elizabetón oloma aumana bikómdü wata ugósan wirribóka balngónórr, akó Elizabetón бүb Godón Samua ta ugósan gwarrarrón yarilürr. ⁴² Wa wirri gyagüpi bóktanórr wagó, “God marü kuri bles mine ngibürr koldógabi! God sab bles ine, ma sab ne olom ilngumilo! ⁴³ Ia ini wirri klama ia larógóm tómbapónnda kürüka, ene wa, kürü Lodón aipa katóke kürü angónóm! ⁴⁴ Dümdüman ka marü nóma murrkrrua, kürü bikómdü ne olome bagürwómpükü balngóne! ⁴⁵ Bagürwóm marükama, zitülkus ma amkoman angundóla, marü Lod ne bóktan mókyanórr sab amkoman küppükü baine!”

Merri Godón Yagürlürr

⁴⁶ Merri bóktanórr wagó,
 “Ka Lodón ngi kwit amngyeldóla moboküpi;
⁴⁷ kürü samu kari bagürwóm kokea
 Godónkwata, kürü Zidain Pam,
⁴⁸ zitülkus wa kürü gyagüpi kúmanikürr,
 oya tüpana leba zaget ngulmokus!
 Errkyadógab kókó sab ugórr, pamkolpama sab
 igó bóktanórrre wagó, ‘Wa bagürwóm
 kolo’,

⁴⁹ zitülkus Wirri Arüng Goda kari morroal
elklaza koke tólbaelórr kürünkü.
Oya gyabian ngia!

⁵⁰ Oya ne pamkolpama [ótókdako], wa tóba
gyaur okaka amzazilda ibüka,
darrü lüöldügabi kókó darrü lüól.

⁵¹ Wa wirri tórrmen tólbaelórr tóba arüng
tange:

wa ikub bagür pamkolpam tibiób
gyagüpitótókpükü nórngenóp.

⁵² Wa balngomól wirri pam tibiób pabodógab
tüp selókor, a tibiób ngi nidi түp alókdako, wa ibü ngi
kwit ninóp.

⁵³ Wa alo-koke nyaben kolpam morroal elklaza-
e ngabyónürr, a wa mórrel pam tang küpan zirnapónóp
aibwób.

⁵⁴ God tóba zaget pam Isrrael* kuri tang-
namtirre. Wa oya gyaura ngambangóle

⁵⁵ Eibrra-amka akó oya olmalbobataldó
metatómpükü, wa mibü abalbobatal ne
bóktan nókyenóp!”

⁵⁶ Merri Elizabetka aüd melpal ngarkwat
nyabenórr, da we alkomólórr tóba basirrdü
Nazarret.

Zon Baptaes Bain Pama Tómtómólórr

⁵⁷ Elizabetón nóma twarrpinürr, da siman
olom esenórr. ⁵⁸ Oya minggüpanandó nidi
nyabenónóp akó oya zonaretala barrkrrurr,

1:52 Zob 5:11; 12:19 * **1:54** God Isrrael pamkolpam inzan
ngiblianda, tóba zaget pam Isrrael.

Lod nadüzan gyaur yarilürr oyaka.† I usakü kari bagürwóm koke kwarilürr.

⁵⁹ 8 Ngim ne ngürr yarilürr, pama togobórr oya [gyabi sopae singgapinüm]. Ibü ubi aban ngi ngyesilüm yarilürr, Zekarraea. ⁶⁰ A oya aipa bóktan yalkomólórr wagó, “Koke! Oya ngi sab Zon yarile!”

⁶¹ I bóktónóp oyaka wagó, “A darrü pam go babula marü zitüldü ene ngipükü!” ⁶² Olgabi tange tórrmen tólbael kwarilürr Zekarraeaka, oya amtinüm nadü ngi akyanóm olommokur.

⁶³ Zekarraea darrem tange tórrmen tólaelórr ibüka wibalóm klamóm. I nóma sidüdóp, wa ini opor wibalómórr wagó, “Oya ngi Zone.” Blaman pamkolpama gübarirr aengóp. ⁶⁴ Tai ene pokoandó, Zekarraean taea ulitapükü ugón tapabakurr, da bóktanóm we bainürr. Dakla Godón yagürlürr. ⁶⁵ Ene pamkolpama ibü minggüpanandó nidi ngyabenónóp, karibóka-koke barrkürürr, i blaman ne kla nósenóp. Akó blaman Zudia podopükü bwóbdü ne pamkolpam kwarilürr, blamana wata ene poko zwapólórr.

⁶⁶ Blamana nidi barrkürürr ini poko, metat gyagüpi ogoblórr. I tibiób bamtinónóp wagó, “Ia wa sab ia pamóm baine, ini olommokura?” Zitülkus módóga, ibüka popadan yarilürr Lodón arüng tang oyaka asi yarilürr.

Zekarraea Godón Yagürlürr akó Oya Bóktan Búdratlórr

† **1:58** Elizabet siman olom esenórr, enana wa olmal balngón-koke kol akó epep warilürr. **1:59** Lebitikus 12:3

⁶⁷ Olgabi oya ab Zekarraean büb Godón Samua gwarrarrón yarilürr, da [prropetzan igósidi bóktanórr] wagó:

⁶⁸ “Mi blamana yagürrnórre Lodón, mibü Isrrael isab God!

Zitülkus módóga, wa kuri tame tóba pamkolpam [aurdü amanóm].

⁶⁹ God mibü kuri tókyerre mibü wirri Zidbain Pam.

Wa Godón zaget pam Deibidün zitüldügabi kuri tame.

⁷⁰ God bóktanórr tóba prropetódóma, tibi-tibi amórrón nidi kwarilürr tóbankü, ngaen nidi ngyabenónóp, wagó,

⁷¹ ‘Wa mibü sab zid tirre ibükagab, minkü nidi gazirrdako,

akó ibü tangdógab syuse, mibü nidi alzizi amandako.

⁷² God ini poko sab tónggapóne tóba gyaur okaka amzazilüm, wa ne arüng bóktan nókyenóp mibü abalbobatal.

Oya [alkamül-koke tónggapórrón bóktan] metat gyagüpitótókdó yarile,

⁷³ wa ne [arüng alkamül-koke bóktan] ekyanórr mibü abbobat Eibrra-amón wagó,

⁷⁴ wa sab mibü aurdü semóne ibükagab, minkü nidi gazirrdako,

mibü ok bainüm oya gum-koke ótókóm.

⁷⁵ Ini pokodó, mi sab kolkal akó dümdüm ngyaben koralo oya obzek kwata mibü ini ngyabenbarrdó.’

- 76 A mató, kürü olom, marü sab igó ngimlianórre, Wirri Kwitüm Godón prropet, zitülkus ma sab Lodón singül kwata wamo kwat alótóm.
- 77 Marü zaget sab we kla yarile, oya pamkolpam umul-umulan ngibtanóm, God sab ibü zid nirre, wa ibü kolae tonarr nóma norrgorre.
- 78 Mibü God ini poko tónggapónóm kaina, zitülkus wa kari gyaur kokea mibüka. Ini gyaur zitülkusdü, abüszan angürda, zyóna sab mibüka inzan tame kwitümgab.
- 79 Wa sab tame warri apónóm ibüka, samuan ngarkwatódó tümün akó бүдүл kwatódó nidipko akó mibü paud kwatódó balngomólóm.”
- 80 Ene olommokur Zon we dódórr bailürr akó arüng ipadlórr samuan ngarkwatódó. Wa [ngüin-koke bwóbdü] ngyaben yarilürr, kókó ene ngürr nóma semrranórr, wa ugón we okaka tübyónürr Isrrael pamkolpamdó.

2

Yesun Amtómól (Metyu 1:18-25)

1 Zon ne tonarr tómtómólórr, Sisa* Ogustus arüng bóktan igó zirrapónórr, bwób-bwób blaman pamkolpama tibiób ngi amarrum, sansus

1:76 Malakae 3:1 1:79 Aesaya 9:2 * 2:1 Rrom pamkolpama tibiób king Sisabóka ngiblian kwarilürr. Mórrke-mórrke módóga: Caesar, Emperor. Wa ngaen blaman Isrrael pamkolpamab түп тóbankü yazebórr. Ene tonarrdó, wa ma igósidi blaman Isrrael pamkolpamab kingüm bainürr.

bukdü arrbünüm, wa ne bwób ór ngabkalórr. ² Ini ngaen-gógópan ngi arrbün tonarra ugón tómbapónórr, Kwirrinius gabena nóma yarilürr Sirria prrobinsdü. ³ Da blaman pamkolpama we ogoblórr tibióban darrpan-darrpan babót wirri basirrdü, tibiób ngi amarrum, sansus bukdü arrbünüm.

⁴ Da módóga, Zosep ta wamórr Nazarret wirri basirrdügab, Galili prrobins kugupidü, ama Betliem wirri basirrdü, Zudia prrobins kugupidü, King [Deibid] ne tómtómólórr, zitülkus wa Deibidün zitül olom yarilürr. ⁵ I Merridi aurrürr tibiób ngi angrinüm sansus bukdü, zitülkus wa oya arrearrón kol warilürr. Merri ta ugón bikómpükü warilürr. ⁶ I olazan namülnürr, ene tonarrdó Merrin ugón twarrpinürr. ⁷ Wa tóba ngaen siman olom we esenórr, da mórrkenyórr we errgótanórr, ama ngabyón larab paugtundü ingrinürr, zitülkus ut bwób gadó koke yarilürr amil marrgudü.

[Sip] Ngabkan Pam akó Anerru

⁸ Ene irrüb, sip ngabkan pama tibiób sip ola ngabkan koralórr ene dadan basirr madmad kabedó. ⁹ Darrü Lodón anerrua ibüka we okaka tübyónürr. Lodón [wirri kómal zyóna] ibü nóma warri naponóp, ibü wirri guma yazebórr. ¹⁰ Da anerrua ibüka we bóktanórr wagó, “E gumgu, zitülkus ka yabüka morroal bagürwóm bóktan sidüda, blaman pamkolpamabkü. ¹¹ Errkya ini ngürr, Deibidün wirri basirrdü, yabü Zidbain Oloma kuri tómtómóle. Wa módóga, ene [Ker-riso], yabü [Lod]. ¹² E oya kubó inzan emzyetane:

e kubó gab olom mórrkenyórri arrgótarrón eserre, paugtundü arrükdi.”

13 Olgabi, büzyón-babul, kwitümgab wirri anerru kwóba oyaka we barümóp. I Godón yagürnóp, igó bóktankü wagó,

14 “Wirrian kwitüm Godón ngi wirri kwitüm emngyelam,
akó tüpdü paud asi ki yarilün pamkolpamab aodó, oya nidi bagürwóman ngitandako!”

15 Anerrua sip ngabkan pam nóma nümgütóp, i we bakolórr ama kwitüdü. Da sip ngabkan pama tibióbka we bóktan kwarilürr wagó, “Nau kóbó! Mi tótókdakla Betliem ene tonarr asenóm, Lod ne poko umul-umulan ngibtirre!”

16 Da i órnae we ogobórr. I Merri, Zosep, akó ene gab olom we nómrónóp. Oloma paug tundü we arrük yarilürr. 17 I ene gab olom nóma esenóp, ene bóktan we ayop, ibü anerrua ne bóktan nüzazilóp ene gab olombóka.

18 Blamana nidi barrkrrurr, i gübarirr aengóp, ibü sip ngabkan pama ne poko nüzazilóp.

19 Blaman ne pokia tómbapónónóp, Merri tóba moboküpdü irrbülürr, da gyagüpi amalórr.

20 Ene sip ngabkan pama we bakonórr Godón ngi wirri kwitüm amngyelkü akó agürkü, i ne kla barrkrrulürr akó ne kla nósenónóp. Blaman klama we ngarkwatódó tómbapónóp, anerru-azan bóktanórr.

Yesun [Godón Gyabi Müótüdü] Pupainóp

21 8 Ngim ne ngürr yarilürr, oya [gyabi sopae nóma singgapinóp], da oya aipab nisa Yesu

ngi we ngyesilürri. Wa aipan bikómdü solkwat tómtómólorr, ini ngi anerrua wata ngaensingülan ekyanórr.

²² Merri akó Zosep ibü ene tóman barrgon tóre† nóma semrranórr, Mosesón gida-azan bóktanda, i Zerrusalem wirri basirrdü we ogobórr, ene tóre akom akó Yesun Lodka pupainüm. ²³ Enezan wialómórróna Lodón gidadó wagó, “Blaman ngaen simanal olmal tibi-tibi amarrón kwarile Lodónkü.” ²⁴ I ola ene tóman barrgon tóre tónggapórr, póyae nüdüdi, Lodón gida-azan bóktanda wagó, “Ma kubó nis nurre póyae ta ia nis kubukubu kupo póyae ekyeno prrist [altadó] anganóm, Lodón bagürwóman ngitanóm.”

²⁵ Ene tonarrdó, Zerrusalemóm darrü pam yarilürr, ngi Simion. Wa wata dümdüm ngyaben akó igó pam yarilürr, Godón bóktan morroal nótó azeb yarilürr. Wa igó tonarr akyan yarilürr wa, God sab kókó Isrrael pamkolpamdó zid-bain olom zirrsapóne. Godón Samua oya wató alngomól yarilürr. ²⁶ Simionka Godón Samua igó okaka simzazilürr wagó, “Ma sab ngaengógópan mobanóm ilküpi ene Kerriso eseno, ene solkwat ma sab nurrótoko.” ²⁷ Godón Samuazan alngomól yarilürr, wa Godón Gyabi Müót kal akólórrón pul basirrdü we bangrinürr. Merri akó Zosep Yesun ola ugón sidódrri. I Yesun ugósüm sidódrri Lodka pupainüm, Mosesón

† **2:22** tóman barrgon tóre: Oloman amtómól kakóm, oya aip tómanpükü warilürr Mosesón gida ngarkwatódó darrpan o nis udaim (Lebitikus 12:6-8). **2:23** Bazeb Tonarr 13:2, 12

gida ngarkwatódó. ²⁸ Simion ene olom nóma es-enórr, tange ipadórr, dalgüpdü ingrinürr, Godón agürkü wagó,

²⁹ “Lod, ma enezan namülnürrü,
ka, marü zaget pam nótókla, kubó paudüdü
nurrótoko. Kürü arról ugó sipa,

³⁰⁻³¹ zitülkus kürü ilküp nisa kuri eseni, ma noan
ingirrü blaman pamkolpam zid bainüm.

³² Wa zyóna, marü okaka amzazilüm ibüka, Zu-
koke nidipko,
akó moba Isrrael pamkolpamab ngi wirri
kwitüm amngyelóm.”

³³ Ene olommokuran aipab nisa gübarirr aen-
gri, Simion oyakwata ne poko bóktan yarilürr.

³⁴ Da Simion ibü we bles ninóp, da wa Merrika,
Yesun aipdü, we bóktanórr wagó, “Turrkrru,
God ini olom ugósüm amaikürr, ngibürr pamkol-
pama Isrrael kugupidü sab oya ipadnórre da
zid bairre, ngibürra ma koke; ibü sab kolaea
tawirre. Wa sab timamzan yarile, pamkolpam
Godónbóka umul-umulan ngibtanóm. Sab abün
pamkolpama oyaka bóka bangün kwarile. ³⁵ Ini
kla tómbapónde, ma sab kari gyaur koke na-
mulo, wamaka marü moboküp sab zirr tur-
rikazan itile, akó God sab abün pamkolpamab
gyagüpitótók okaka sizazine, ibü moboküpdü ne
klamko.”

³⁶⁻³⁷ Darrü kol ola asi warilürr. Wa prropet
warilürr, oya ngi Ana. Tüób Panuelün óp olom,
Asyerrón zitül kol. Wa tüób epepan akó 84
pail warilürr. Wa müörpükü wata 7 pailüm

ngyabenórr. Ene tonarrdógabi wa kóblea nya-belórr. Wa Godón Gyabi Müót kokean amgat warilürr Godón ótókóm irrüb akó ngürr. Abün tonarr alo bütók warilürr, akó metat tóre bako warilürr. ³⁸ Ene tonarrdó, wa Merri a Zosep, ibüka we katókórr akó Godón eso we ekyanórr. Akó ene olommokurankwata pamkolpamdó we apón warilürr blamandó, Godón nidi akyan kwarilürr Zerrusalem [aurdü amaniküm].

³⁹ Merri akó Zosep ibü blaman tórrmen tulmil tómbapóna nóma blakónórr Lodón gida ngark-watódó, i we tolkomólórr tibiób wirri basirrdü Nazaret, Galili kugupidü. ⁴⁰ Ene olommokura we dódórr bailürr akó arüng ipadlórr, dakla [wirri gyagüpitótók] ipadlórr. Módóga, Godón [gail tonarr] wata metat asi yarilürr oyaka.

Olommokur Yesu Godón Gyabi Müótiüdü Wamórr

⁴¹ Blaman pail oya aipab nisa aurnürri Zerrusalem, [Zu pamkolpamab] [Büdül Kórzyón Tórem]. ⁴² Wa 12 pail nóma bainürr, wa aipab nisdü ene tórem we akyanórr, gida ngark-watódó. ⁴³ Ene tóre ngürra nóma blakónóp, oya aipab nisa alkomólóm nóma bupadürri, i igó umul-kók namülnürri igó, Yesu ola burrmute Zerrusalemóm. ⁴⁴ Ibü gyagüpitótók igó yarilürr wagó, wa inkü asine. Ibü tótókde darrpan ngürra nóma blakónórr, i amkünüm we bairri zonaretaldóma akó gómdamaldóma. ⁴⁵ Koke nóma eserri, i Zerrusalem we alkomórrri oya amkünüm. ⁴⁶ Aüd ngürr kakóm, oya

Godón Gyabi Müót kal akólórrón pul basir-rdü esenóp, umulbain pampükü mórrande. Wa ibü arrkrru yarilürr akó bamtin bóktan poko bamtin yarilürr. ⁴⁷ Blamana nidi barrkr-rurr oya bóktan, gübarirr aengóp oya morroal gyagüpitótókdógabi akó bóktan akonde. ⁴⁸ Oya aipab nisa nóma eserri, i ta gübarirr aengrri. Oya aipa we yalórr wagó, “Iba, olom! Ma kibüka ini poko iade tónggapóna? Marü ab akó kótó, ki kari gyakolae koke namülnürri: ki errkya-koke bókyarri marü amkünüm!”

⁴⁹ Wa we yalkomólórr wagó, “E ia kürü iade amkün namülnürri? E igó poko umul-kókamli igó, ka kólba Aban müótüdü ki namüla?” ⁵⁰ Ini poko nóma bóktanórr, i [küp koke ipadrrri], wa ne poko bóktanórr.

⁵¹ Da wa inkü we wamórr ama Nazarret. Wa ola tóba aipab nisab bóktan arrkrru yarilürr. Oya aipa ini poko moboküpdü irrbülürr, wa ne poko nósenóp. ⁵² Yesu pamómzan bailürr, oya gyagüpitótók akó arünga ta wirri bairri. Godón oya agüra ta metat wirri bailürr; pamkolpamab agüra ta inzan wirri bailürr.

3

Zon [Baptaes Bain] Pama Kwat Alótórr Yesunkü

(Metyu 3:1-12; Mak 1:1-8; Zon 1:19-28)

¹ 15 Ngim ne pail yarilürr, Taebirrius ugón Rrom sisa yarilürr. Pontius Paelat ma ugón Zudia gabena yarilürr. Akó Errod Antipas go

Galili prrobins alngomól pam yarilürr. Oya narezoret Pilip go Iturrea akó Trrakonaetis bwób nis alngomól pam yarilürr. Akó Lisannias go Abilini bwób alngomól pam yarilürr. ² Ugón ma Anas a Kayapas [singüldü prrist] nis namülnürri. Da Godón bóktana tamórr Zekarraean olomdó, Zonka, wa [ngüin-koke bwóbdüzan] yarilürr. ³ Zon blaman Zodan tobarr minggüpanan bwóbdüma we wamlórr, bóktan igó amgolkü wagó, "Godka tübyalüngam yabiób kolae tonarrdógabi. Da ka yabü baptaes ninünümo. Ene igósüm, God yabü kolae tonarr sab norrgorre." ⁴ Enezan wialómórróna prropet Aesayan pebadó wagó,*

"Darrü pama taegwarrdase ngüin-koke bwóbdü wagó,

'Kwat ngagrótam Lodón tótókóm. Kwat dümdüm alótam oyankü!

⁵ Blaman buruburu sab nüditirre,
akó wirri podo akó kari podo durdur nirre.
Sab gomo-gomo kwat dümdüm nirre
akó balóng-balóng kwat morroal durdur nirre.

⁶ Blaman bwób-bwób pamkolpama sab ugón eserre, Godón zidbain iada.' "

⁷ Pamkolpamab ngoro, nidi togoblórr Zonka baptaes bainüm, wa ibüka we bóktanórr wagó, "E blaman kolae balóng gwarab kupoakla! E igó gyagüpi tótókgu igó, e sab Godón wirri ngürsildügab kyab kórzinane, ne klama tótókóm kaina, wata ene zitülkUSDü, e sab

* **3:4** Aesaya Zonónbóka apón yarilürr, Baptaes Bain pam. **3:6** Aesaya 40:3-5

baptaes bairrún nóma koralo. ⁸ Yabü ubi ne nóma yarile Godón wirri ngürsildügab kyab kórzyónüm, e ngaen-gógópan morroal küp waon koralo yabiób nyabən kugupidü!† Yabü olgabi nómzyetórre wagó, e Godka kuri tübyalüngane yabiób kolae tonarrdógabi. Akó yabióbka igó bóktan-gu igó, ‘God sab kibü koke kolae tirre, zitülkus Eibrra-am kibü abbobate.’ Enana Eibrra-am yabü abbobat: wa yabü sab koke tangnamtirre Godón wirri ngürsildügab busom! Zitülkus módóga, ka yabü igó byaldóla, Godón gaodóma olmal tólbaelóm Eibrra-amónkü ini ingülküpdügabi!‡ ⁹ Errkya God kari pokoa pamkolpam kolae bainüm. Salmita nugup simkün ngarkwatódó olama, nugup singgalgónóm. Morroal küp koke ne nugupa waondako, sab singgalgórre ama urdü amórre.”

¹⁰ Pamkolpama Zonón imtinónóp wagó, “Ia ki ia kairre?”

¹¹ Zon ibü we nilóp wagó, “Nis sod mórrkenyórr ne noan nóma namüli, wa darrü olom ki ekyan, babul noa yarile. Akó alo noan yarile, wa olom ki tangamti, babul noa yarile.”

¹² Módóga, [taks mani dakabain pama] ta Zonka baptaes bainüm togobórr. Da we imtinóp wagó, “Umulbain pam, ki ia kairre?”

¹³ Zon ibüka bóktan we yalkomólórr wagó, “E wata taks mani we ngarkwatódó dakabain

3:7 Metyu 12:34; 23:33 † **3:8** Ini bóktanán küp módóga: “E ngaen-gógópan dümdüm nyabən pupo sinanel!” ‡ **3:8** Ma müsirrga ain bóktan Metyu 3:9 ngakanke. **3:8** Zon 8:33 **3:9** Metyu 7:19 **3:12** Luk 7:29

kwarilo gida ne ngarkwatódóma, a e yabiób ubidügab kwit bamselgu.”

¹⁴ Akó gazirr pama we imtinóp wagó, “Ki wa ia? Ki tai ia kairre?”

Zon we yalkomólórr wagó, “E pamkolpam akrran-gu mani aliönüm, akó obae tizgu pamkolpamdó igó, i kolae tónggapónóp, igósüm, mani azebóm ibükagab. Gabamana yabü ne darrem kla aliónda, ene wata gaodó ki yarile.”

¹⁵ Pamkolpama gedlóngóm bainóp wagó, kubó errkyadan darrü klama módó tómbapóne, zitülkus ibü moböküpa igó bóktan kwarilürr wagó, Zon aprrapórr ene [Kerriso-e], God noa ki zirrsapóne ibü zid bainüm. ¹⁶ Zon ibü we nilóp wagó, “Ka yabü nae-e baptaes baindóla, a wirri arüng nótoke kürükagab, wa tótókda. Ka ta ngarkwatódó kokela oya wapórdó bamel kla sye agom. § Wa sab yabü Godón Samu-i* akó uri baptaes bain yarile. † ¹⁷ Zono-zono paezan kla tangdóma [wit] küp aus bwóbdü, wit küp aleanóm buldügab. ‡ Wa wit küp kwób issue, ama

§ **3:16** Ini bóktanán küp módóga: Yesu wa wirri yarilürr Zonkagab, da Zon tóba igó ngabkanórr wagó, “Ka ta gaodó kokela ene karian zaget tónggapónóm Yesuka.” * **3:16** Godón Samu-i baptaes, oya küp módóga: Wa tóba Gyabi Samu zirrsapóne yabü бүб kugupidü nyabenóm.

† **3:16** Uri baptaes, oya küp aprrapórr nisamli: wa sab kolae tonarr pamkolpam [kolaeán darrem] nülirre ó akó wa amkoman bangun pamkolpam müpdü imarrue ibü [kolkalan] ngibtanóm urazan [gold] kolkal ainda.

‡ **3:17** Ma müsirrga ain bóktan Metyu 3:12 ngakanke.

gyagu müötüdü irrbüne, a bul ama bütamünkoke urdü yamsele.”§

¹⁸ Zon Morroal Bóktan pamkolpamdó ngibürr abün arüng bóktane adrrat yarilürr. ¹⁹ Ngibürr tonarr kakóm Zon Errodón, Galili prrobins alngomól pam, we agórr wagó, “Ini gyabia, Errodi-asón, moba naretan kol amiógüm! Akó ma abün ngibürr kolae tómbapón namülnürrü!” ²⁰ Errod akó darrü ini kolae an poko tónggapónórr: wa Zonón tümün müötüdü zirrapónórr.

Yesun Baptaes Ain

(Metyu 3:13-17; Mak 1:9-11)

²¹ Errod solkwat Zonón tümün müötüdü zirrapónórr, ngaen-gógópan Zon blaman pamkolpam baptaes nóma ninóp, Yesun ta baptaes yónürr. Yesuzan tóre yarilürr, pülpüla ugón tapabakurr. ²² Godón Samua kwitümgabi we tómgyelórr oya kwitüdü nurre póyae buli. Kwitüdügabi bóktan kümüla we sidórukürr wagó, “Ma kÜRÜ kólbanan olomla. KÜRÜ [moboküpdü ubi] marükama. Ka kari barnginwóm kokela marüka.”

Yesun Abalbobatal

(Metyu 1:1-17)

²³ Yesu aprrapórr ugón 30 pail ngarkwat yarilürr, wa tóba Aban zaget nóma bókyanórr. Pamkolpama oya igó ngakan kwarilürr wa, Yesu ta Zosepón siman olome. Zosep Elin siman

§ **3:17** Wit küpa Godón pamkolpamóm bórrangdako, a bula ibünkü bórrangdako, kolae tonarr kolpam nidipko. **3:19** Metyu 14:3-4; Mak 6:17-18 **3:22** Bwób Zitül 22:2; Wórr Peba 2:7; Aesaya 42:1; Metyu 3:17; Mak 1:11; Luk 9:35

olom yariür. ²⁴ Eli Matatón siman olom yariür. Matat Libaen siman olom yariür. Libae Melkin siman olom yariür. Melki Zanaen siman olom yariür. Zanae Zosepón siman olom yariür. ²⁵ Zosep Matatiasón siman olom yariür. Matatias Eimosün siman olom yariür. Eimos Na-umón siman olom yariür. Na-um Eslin siman olom yariür. Esli Nagaen siman olom yariür. ²⁶ Nagae Ma-atón siman olom yariür. Ma-at Matatiasón siman olom yariür. Matatias Semeinón siman olom yariür. Semein Zosekón siman olom yariür. Zosek Zodan siman olom yariür. ²⁷ Zoda Zoananón siman olom yariür. Zoanan Rresan siman olom yariür. Rresa Zerrubbabelón siman olom yariür. Zerrubbabel Syealtielón siman olom yariür. Syealtiel Nerrin siman olom yariür. ²⁸ Nerri Melkin siman olom yariür. Melki Adin siman olom yariür. Adi Kosamón siman olom yariür. Kosam Elmadamón siman olom yariür. Elmadam Errón siman olom yariür. ²⁹ Err Zosyuan siman olom yariür. Zosyua Eilieizerrón siman olom yariür. Eilieizerr Zorrimón siman olom yariür. Zorrim Matatón siman olom yariür. Matat Libaen siman olom yariür. ³⁰ Libae Simionón siman olom yariür. Simion Zudan siman olom yariür. Zuda Zosepón siman olom yariür. Zosep Zonamón siman olom yariür. Zonam Eliakimón siman olom yariür. ³¹ Eliakim Melean siman olom yariür. Melea Menan siman olom yariür. Mena Matatan siman

olom yarılr. Matata Neitónón siman olom yarılr. Neitón [Deibidün] siman olom yarılr. ³² Deibid Zesin siman olom yarılr. Zesi Obedón siman olom yarılr. Obed Boazón siman olom yarılr. Boaz Salmonón siman olom yarılr. Salmon Nasonón siman olom yarılr. ³³ Nason Aminadabón siman olom yarılr. Aminadab Adminün siman olom yarılr. Admin Arrnin siman olom yarılr. Arrni Ezrronón siman olom yarılr. Ezrron Perrezón siman olom yarılr. Perrez Zudan siman olom yarılr. ³⁴ Zuda Zeikobón siman olom yarılr. Zeikob Aesakón siman olom yarılr. Aesak Eibrra-amón siman olom yarılr. Eibrra-am Terran siman olom yarılr. Terra Na-orrón siman olom yarılr. ³⁵ Na-orr Sırrugün siman olom yarılr. Sırrug Rreun siman olom yarılr. Rreu Pelegón siman olom yarılr. Peleg Eberrón siman olom yarılr. Eberr Syilan siman olom yarılr. ³⁶ Syila Kaenanón siman olom yarılr. Kaenan Arrpaksadón siman olom yarılr. Arrpaksad Syemón siman olom yarılr. Syem Noan siman olom yarılr. Noa Lamekón siman olom yarılr. ³⁷ Lamek Metuselan siman olom yarılr. Metusela Inokón siman olom yarılr. Inok Zarredón siman olom yarılr. Zarred Ma-alalelón siman olom yarılr. Ma-alalel Kaenanón siman olom yarılr. ³⁸ Kaenan Inosón siman olom yarılr. Inos Setón siman olom yarılr. Set Adamón siman olom yarılr. Adam Godón siman olom yarılr.

4

*Yesun [Satania] Kolae Tonarr Tónggapónóm
Alngomólóm Kain Yarilürr*

(Metyu 4:1-11; Mak 1:12-13)

¹ Yesu Zodan tobarr nóma amgatórr, Godón Samua oya бүб gwarranórr, da we idódürr [ngüin-koke bwóbdü], ² oya 40 ngürrüm [debóla] nóla alngomólóm kain yarilürr kolae tonarr tónggapónóm. Wa darrü kla koke elolórr ene ngarkwatóm.* Ene 40 ngürra blakónóp, oya tai aloana we ipadórr.

³ Da debóla oyaka we bóktanórr wagó, “Zitülkus ma Godón olomla, ma ini ingülküp ugó nilnünüm brredóm büzazinüm.”

⁴ Yesu bóktan we yalkomólórr wagó, “Koke! Godón Wialómórrón Bóktana igó bóktanda wagó, ‘Pama brredane koke ngyabene.’ ”

⁵ Olgabi debóla oya we idódürr wirri kwitüm pokodó, da oya blaman ini tüpan kingab balngomól bwób póyae-póyaebarr we emtyanórr.

⁶ Oya we yalórr wagó, “Ka marü ngi akó arüng mókyeno ini bwób akó pamkolpam balngomólóm blaman arrbirrün elklazapükü, zitülkus kürünko. Da kürü kólbakama popa pam aliönüm. ⁷ Da ma ne wakósingül nóma nülkamulo kürü ótókóm, da kubó blaman igósidi marü korale.”

⁸ Yesu bóktan we yalkomólórr wagó, “Koke! Godón Wialómórrón Bóktana igó bóktanda

* **4:2** Yesu darrü alo poko koke elolórr, zitülkus wa tóba Abdó tóre yarilürr tóba tangamtinüm, solkwat ne elklaza tómbapónórre. **4:4** Duterronomi 8:3

wagó, ‘Ma wakósingül nülkamulo Lodón obzek kwata, marü God nótóke, akó wata oya ótók namulo.’ ”

⁹ Akó debóla oya we idódürr Zerrusalem wirri basirrdü, da we emngyelórr [Godón Gyabi Müót] wirri kwitüm pokodó. Oya we yalórr wagó, “Zitülkus ma Godón olomla, algabi ugó aup. ¹⁰ Zitülkus módóga, Godón Wialómórrón Bóktana igó bóktanda wagó,

“ ‘God kubó tóba anerru arüng bóktan nókyerre marü adlangóm.

¹¹ I marü kubó tibiób tange kwit mirre, igósüm ma moba wapór koke bómkolo ingülküpdü.’ ”

¹² Yesu oya bóktan we yalkomólórr wagó, “Koke! Godón Wialómórrón Bóktana igó bóktanda wagó, ‘Ma Lodón moba God nótóke, apókgu, asenóm wa ia amkoman Goda.’ ”

¹³ Debóla blaman ini tonarre enan kain yarilürr Yesun alngomólóm kolae tonarr tónggapónóm, da Yesun we amgatórr solkwat tonarróm dadan kla tónggapónóm.

Yesu Tóba Zaget Bókyanórr Galili Prrobinsdü

¹⁴ Yesu Galili alkomólórr akó Godón Samuan arünga oya büb blaman gwarranórr. Akó oyakwata bóktana bayolórr basirr-basirr ene bwóbdü. ¹⁵ Wa tibiób kwóbbazen müótüdü nóma umul bain yarilürr, blamana oya dakla agür koralórr.

*Nazarret Wirri Basirr Pamkolpama Yesun Al-
izi Amanikóp*

(Metyu 13:53-58; Mak 6:1-6)

¹⁶ Wa Nazarret wirri basirrdü we wamórr, oya nóla dódórr inóp, da [Sabad] ngürrdü [Zu pamkolpamab kwóbbazen müótüdü] we bangrinürr, zitülkus ene oya bókam tumtum yarilürr. Da wa we zamngólórr Godón Buk atangóm. ¹⁷ Prropet Aesaya ne [arrngamórrón peba] wialómórr, oya we kla ekyenóp. Da nóma mórraongórr, igó poko esenórr wagó,

¹⁸ “Lodón Samu kürükama,
zitülkus wa kürü küngrinürr
morroal bóktan büdrratóm elklaza-koke
pamkolpamdó.

Wa kürü ugósüm zirrkapónórr igó bóktan am-
golóm wagó, ka sab ibü panzedó suso, [ut-
ut bairrün] pamkolpam tümün müótüdü
iszan nidipko,

akó ilküküp murrbausürrün is dólóng
ninünümo.

Akó wa kürü ugósüm zirrkapónórr, igó pamkol-
pam [aurdü amanóm], ngibürr isa nibiób
kle-kle ngabkandako,

¹⁹ akó igó bóktan amgolóm wagó,

Ene tonarr kari pokoa Lodón tóba morroal
tonarr pupo ainüm.”

²⁰ Da wa ene peba errngamórr, zaget pam we
ekyanórr, da mórran-mórran we bainürr umul
bainüm. Blaman pamkolpam ene kwóbbazen
müótüdü nidi koralórr, ilküp wata oyaka ko-
ralórr. ²¹ Da wa bóktan igó poko-e tapakurr

wagó, “Ka ne poko etóngá akó e kuri barrkrrua, errkyadan tómbapónóm kuri bairre!”

²² Blamana oya nidi arrkrruóp, oyabóka mis apón kwarilürr. I gübarirr aengóp, oya taedógab ne [gail tonarr] bóktana baus kwarilürr. Da tibiób igó we bamtinónóp wagó, “Ini Zosepón olome, wa inzan tonarre iada bóktanda?”

²³ Yesu ibüka igó we bóktanórr wagó, “Amkoman, e kubó igó ikik akrran bóktane tóptónane kürüka wagó, ‘Dokta, moba ugó dólóng byó.’ Akó e kubó tóptónane wagó, ‘Mobanan basirrdü kya kóbó tónggapó, ki barrkrrurrü wagó, ma Kaperrna-um wirri basirrdü ne [arüng tonarr] tómbapón namülnürrü.’ ” ²⁴ Yesu ibüka akó we bóktanórr wagó, “Ka yabü amkoman poko byaldóla: prropet nótóke, sab tóbanan basirrdü morroal koke ipüdörre.

²⁵ “Ka yabü amkoman poko byaldóla, ngaen Ilaeza prropet nóma yarilürr, Isrraelóm abün kóble koralórr. Ene tonarrdó aüd akó poko pailüm ngup babulan yarilürr, da ene ngarkwatóm kari kolae ku koke yarilürr blaman Isrrael tüpdü. ²⁶ Da God ta Ilaezan ibü darrü Isrrael pamdó kokean zirrapónórr, a wa ma oya darrü kóble tangamtinüm zirrapónórr Zarreat wirri basirrdü, Saedon wirri basirr† minggüpanan. ²⁷ Akó solkwat, prropet Ilaesyan tonarrdó, ola ugón Isrraelóm abün soso azid pamkolpam koralórr. Da God ta ibü darrü kokean dólóng

4:24 Zon 4:44 **4:25** 1 King 17:1 † **4:26** Saedon wirri basirr Isrrael kantrridü koke yarilürr. **4:26** 1 King 17:8-16

yónürr, wata darrü pam ngi Neiman, Sirria bwóbdügab, oya dólóng yónürr.”

²⁸ Blaman pamkolpam kwóbbazen müótüdü nidi koralórr, ibü blaman kari ngürsila koke yazebórr ini bóktan nóma barrkrrurr. ²⁹ Da i we bazebórr, oya olgabi amorrat-amorrat we idüdóp basirr kalkuma. I oya idüdóp kókó podo zonodó, Nazarret basirr ne aelórrón yarilürr. Ibü ubi igósüm yarilürr, oya olgabi ki simaikrre. ³⁰ Da wa tübyalüngürr, ibü aoanana we sitülürr, ama tóba kwata wamórr.

Kolae Samupükü Pam
(Mak 1:21-28)

³¹ Yesu Nazarret pododógab we tübinürr ama Kaperrna-um wirri basirrdü, Galili prrobins kugupidü. Sabad ngürrdü, wa pamkolpam Godónbóka we umul bain yarilürr. ³² I gübarirr aengóp, wa ne ngarkwatódó umul nyónónóp, zitülkus oya bóktan balngomól arüngpükü kwarilürr. ³³ Ene kwóbbazen müót kugupidü ola darrü pam asi yarilürr kolae samua noan bübdü ngyaben yarilürr. Kolae samua ene pam we zirratakórr wirri arüngi taegwarr apónóm wagó, ³⁴ “Ei, Yesu, Nazarret olom! Marü ubi laró tónggapónóma kibüka? Ia ma kibü kolae bainüm tama? Ka umulóla ma nótókla. Ma Godón Gyabian Olomla!”

³⁵ Yesu ene kolae samu agórr wagó, “Piküp bai! Ma ugó tubrra we pamdógab!” Ene kolae samua ene pam we singalkalórr pamkolpamab obzek

kwata. Da we tubrranórr ene pamdógabi. Darrü azid koke ekyanórr.

³⁶ Blaman pamkolpama gübarirr aengóp, da tibióbka we zwapólórr wagó, “Ini go laró bóktana? Wa kolae samu dele tomkompükü akó arüng bóktan aliónda, da i bausdako!”

³⁷ Yesunkwata bóktana blaman minggüpanan basirr-basirr we бүдólórr.

*Yesu Abün Pamkolpam Dólóng Nyónónóp
(Metyu 8:14-17; Mak 1:29-34)*

³⁸ Olgabi Yesu kwóbbazen müót we amgatórr, ama Saemonón müötüdü bangrinürr. Ugón Saemonón mónang wirri güb azid warilürr. Yesun yatop oya dólóng ainüm. ³⁹ Da Yesu oya minggüpanan anenórr da güb azid we agórr wagó, “Azid, ma oya zumgat!” Wata we zumgatórr. Wa dümdüman we bupadórr, da ibü alo kla we nganinóp.

⁴⁰ Abüsa nóma mórralórr,‡ pamkolpama tibiób ia-ia abün azid gómdamal tübarrmülürr Yesuka. Wa wata tangan nóma amel yarilürr ibü darrpan-darrpandó, ibü blaman dólóng nyónónóp. ⁴¹ Kolae samua ta abün pamkolpamdógab baus kwarilürr igó taegwarrkü wagó, “Ma amkoman Godón Olomla!”

A Yesu ma ibü nagóp; ibü koke ok ninóp bóktanóm, zitülkus i umul koralórr wagó, wa ene [Kerriso-e].

‡ **4:40** Abüsa nóma mórralórr, ene Sabad ngürra kuri blakóne. Zu pamkolpamab gida ngarkwatódó ibü gyabi yarilürr ene ngürrdü elklaza bamselóm.

*Yesu Umulbain Pokodó Ipadórr
(Mak 1:35-39)*

⁴² Sisa nóma balgólórr, Yesu ene basirr amatórr, da kolpam-koke bwóbdü wamórr. Olgabi pamkolpama amkünüm we bainóp. Oya nóma esenóp, oya arrmatóm we yangónónóp. ⁴³ Da ibü we nilóp wagó, “Ka wata kubó wamo ngibürr pamkolpamdó ngibürr basirrdü, Morroal Bóktan büdrratóm Godón Kingzan Balngomólankwata, zitülkus God kürü ugósüm zirrkapónórr.”

⁴⁴ Yesu we wamlórr basirr-basirr Zudia prrobins kugupidü, Godónkwata Morroal Bóktan amgolkü abün Zu pamkolpamab kwóbbazen müótüdü.

5

*Yesu Ngaen-gógópan Umulbain Olmal
Ngibaunürr
(Metyu 4:18-22; Mak 1:16-20)*

¹ Darrpan ngürr Yesu Genesarret Malu* kabedó zamngólólórr. Da pamkolpama oya myangrao apónóp Godón bóktan arrkrrum, tibiób zamngól pabo bóleankü. ² Wa nis but nósenórr malu kabedó amrókrrón, wapi baib pama ne kla nümngütóp. Ene pama tibiób net bagulnónóp. ³ Yesu darrü ene butüdü kasilürr, Saemonón ne kla yarilürr. Da Saemonón imtinürr karianbóka but aodóbóna anenóm. Yesu

* **5:1** Genesarret Malu, oya darrü ngi Galili Malu. Oya nae naeana, kapórr kokea. **5:1** Metyu 13:1-2; Mak 3:9-10; 4:1

mórranórr butüdü, da pamkolpam olgabi umulbain yarilürr, garoardó nidi kwarilürr.

⁴ Yesun pamkolpam umulbaina nóma blakónórr, da Saemonón yalórr wagó, “But yane kukurru bwóbdü net agóbóm naedó, wapi bumiógüm.”

⁵ Da Saemon Yesunbóka wagó, “Wirri pam, ki wapim dudu irrüb enan kuri baerrla. Da taia, mazan namüla, ka kubó but amaiko aodó, net amanóm.” ⁶ I ene poko nóma tólaelóp, da abün wapi bumigóp; neta batürrüm kain kwarilürr. ⁷ Da módóga, darrü butüdü kamdal pamdó tang bóngapnóp, ibü tangbantinüm tótókóm. I nóma togobórr, nizan but nis nanop, kókó but nisa nae baitüm kain namülnürri. ⁸ Saemon Pita ene tonarr nóma esenórr, wa tüp we simbalkalórr, wakósingüli mórranórr Yesun obzek kwata. Wagó, “Usi wam kürükagab, Lod, zitülkus ka kolae tonarr pamla!”

⁹ Wa inzan igósidi bóktanórr, zitülkus watóka akó i nisakü kwarilürr ene nis butüdü, blamana gübarirr aengóp, i ne abün wapi bumigóp. ¹⁰ Saemonón wapi baib gódam nis Zeims akó Zon, Zebedin olom nis, ta gübarirr aengrri. Yesu Saemonón yalórr wagó, “Ma gumgu! Ini tonarrdógab kókó ugórr, ma sab pamkolpam bumiógolo.”

¹¹ Ene kakóm, i blamana tibiób but sórenóp, blaman kla ola bimgütóp, da Yesuka we zutalórr.

*Yesu Soso Azid Pam Dólóng Yónürr
(Metyu 8:1-4; Mak 1:40-45)*

12 Yesu darrü wirri basirrdü nóma yarilürr, da darrü pam ola asi yarilürr, büb blaman soso azida gwarrarrón. Wa Yesun nóma esenórr, wa tóba we bumanikürr, wakósingül nülkamülürr, singül ama tüp, da wa yatorr wagó, “Wirri Pam, marü ubi ne nóma yarile, ma gaodó namulo kürü tóman arrgonóm Godón ilküpdü.”†

13 Yesu tóba tang orrakórr, da ene pam we yamurrürr. Yesu oyaka we bóktanórr wagó, “Kürü ubia. Tómana ki barrgonóm!” Dümdüman, ene soso azida we amgatórr. 14 Da Yesu oya arüng bóktan ekyanórr wagó, “Ma darrü olom azazilgu! A ma wam prristdü, moba bómtyanke, da wa marü büb sopae tai ki ngamka. Ma [gyaur kla] kubó [Godón Gyabi Müótüdü] idódke prrista ola urdü agasilüm marü tóman barrgonóm Godón ilküpdü, Moses ne gida bóktan pokozan nókyenóp. Ene igósüm, pamkolpam amtyanóm igó, marü soso azida kuri blakóne, da marü tómana kuri barrgone Godón ilküpdü.”

15 A Yesunkwata bóktana we wirribóka bayolórr ngaendógab. Ini zitülkUSDü abün pamkolpama serrngamlórr bóktan arrkrrum, wa ne poko umulbain yarilürr, akó Yesu ibü dólóng bainüm tibiób azidüdügab. 16 A Yesu bobarr piküpan burrualórr kolpam-koke bwóbdü tórem.

† 5:12 tóman arrgonóm Godón ilküpdü: Soso azid kolpam tómanpükü kwarilürr Godón ilküpdü. We ngarkwatódó, i gaodó koke kwarilürr darrü basirr ó [Godón Gyabi Müót] kal akólórrón pul basirrdü barrbünüm. 5:14 Lebitikus 14:1-32

*Yesu Büb Bidal Pam Dólóng Yónürr
(Metyu 9:1-8; Mak 2:1-12)*

¹⁷ Darrpan ngürr, Yesu pamkolpam nóma umulbain yarilürr, abün [Parrisi] akó Mosesón gida umulbain pama ola bobrralórr. I darrpan-darrpan basirrdügabi togobórr Galili prrobins, Zudia prrobins, akó Zerrusalem wirri basirrdügabi. Da Lodón arüng Yesuka asi yarilürr pamkolpam azidüdügab dólóng bainüm. ¹⁸ Da módóga, ngibürr pama togobórr Yesu ne müötüdü yarilürr. I darrü büb bidal pam sidüdóp rraparrapadó. Ibü ubi ene müötüdü barrbünüm yarilürr Yesun obzek kwata angrinüm. ¹⁹ Da i gaodó koke kwarilürr barrbünüm, zitülkus pamkolpamab ngoro ola yarilürr. Módóga, i mórrkakakdó bamselórr ene pampükü, da tae apónóp. Da módóga, ene mórrkakak tae apórrón kwata we tüp solkomólóp tóba rraparrapadó, tai pamkolpamab aodó, Yesun obzek kwata. ²⁰ Yesu ibü amkoman bangun nóma esenórr, wa ene büb bidal pamdó bóktanórr wagó, “Gódam, ka marü kolae tonarr kuri norrgonónóma!”

²¹ A Parrisi akó Mosesón gida umulbain pama igó gyagüpi tótók kwarilürr wagó, “Ini pam ia nótóke, Godón pabo nótó apadóm kainda? Gaodó ia nótóke kolae tonarr barrgonóm, a wata God tebean?”

²² Yesu ibü gyagüpitótók yazebórr, da bóka nütünóp wagó, “E wa ini poko yabiób moboküpdü iade gyagüpi tótókdakla? ²³ Ini nis bóktan nisdügab, ia kürüka ulan nadü bóktana bóktanóm? Ia, ‘Marü kolae tonarr

barrgorrónako,' ta ia, 'Bupa, da ma agólóm bai'? ²⁴ Da kürü ubi igósüma, e kubó ini kla umul bainane wagó, kürüka, Pamkolpamab Olom nótokla, balngomól arüng asine ini tüpdü kolae tonarr barrgonóm." Da wa ene büb bidal pamdó bóktanórr wagó, "Ka marü ayaldóla, ugó bupa, moba nyórr ipa da ugó wam moba müót basirrdü!" ‡

²⁵ Dümdüman ene pama we bupadórr pamkolpamab obzek kwata. Wa tóba ut kla ipadórr, wa ne klamdó ut yarilürr, da we wamórr tóba müót basirrdü Godón agürkü.

²⁶ Ene pamkolpama wirri gübarirr aengóp akó i Godón we yagürnóp. I blaman kari gum koke kwarilürr Godón [arüng tonarrdógab], da zwapólórr wagó, "Ki errkya asen-koke tonarr kuri eserre!"

Yesu Libaen Ngyaunürr Oyaka Solkwat Akyanóm

(Metyu 9:9-13; Mak 2:13-17)

²⁷ Ene kakóm, Yesu ene müót amgatórr, da darrü [taks mani dakabain pam] esenórr ngi Libae, tóba kari zaget müótüdü mórrande. Yesu oyabóka wagó, "Yao, ma kürüka tókya." ²⁸ Libae we bupadórr, blaman elklaza we bimgatórr, oyaka we akyanórr.

‡ **5:24** Godka popadana, kolae tonarr barrgon akó paman büb dólóng ain. Nizan müp darrpan ngarkwatódómamli Godka. A pamkolpamab gyagüpitótókdó, paman büb dólóng ain müpan klama kolae tonarr barrgondógabi. Yesu igósidi ene pam dólóng ainda pamkolpamab obzek kwata, ibüka igó okaka azazinüm wagó, oya ta arüng asine kolae tonarr barrgonóm.

²⁹ We kakóm, Libae wirri alongalo tólaelórr tóba müótüdü Yesunkü, da Yesu tóba umulbain olmalpükü wamórr. Abün taks mani dakabain pam akó popa kolpamapükü alongalo kwarilürr ene müótüdü. ³⁰ Ngibürr Parrisi akó Mosesón gida umulbain pama murrkurr nókrrónóp Yesun umulbain olmal. I bóktónóp wagó, “E taks mani dakabain pam akó kolae tonarr kolpampükü iade alo akó anóndakla?”

³¹ A Yesu ma ibüka bóktan yalkomólórr wagó, “Azid-koke kolpam nidipko, i dokta koke amkündako, wata azid nidipko. ³² Ka ini tüpdü igósüm koke tamórró igó, dümdüm ngyaben pamkolpam ngibaunüm. A ka wa kolae tonarr pamkolpam ngibaunüm tamórró Godka byalüngüm kolae tonarrdógab.”

Küsil Gida Bóktan Poko Ngaep Gidapükü Dabyón-gu

(Metyu 9:14-17; Mak 2:18-22)

³³ Ngibürr pamkolpama Yesun imtinóp wagó, “Zon [Baptaes Bain] paman umulbain olmala bobarr alo bütókdako tórem. Akó Parrisiab umulbain olmala ta inzan. A marü umulbain olmala ma metat iade alo akó anóndako?”

³⁴ Yesu tóbakwata alap-alap bóktanórr ibüka wagó, “E ia gaodómakla pamkolpam zirrbótakóm alo bütóküm kol amióg tóredó, kol amióg pam§ ibüka nómade? Koke! ³⁵ A ene ngürr sab semrróne, kol amióg pam ibükagabi

5:30 Luk 15:1-2 § **5:34** kol amióg pam wa alap-alap Yesunbóka apónda. Yesun sab sipüdrre tóba umulbain olmaldógab, da i sab oya gyaurdügab alo ugón bütókrre.

nóma sipüdrre. Da ene ngürrdü i sab alo ugón bütókrre.”

³⁶ Yesu akó ibüka ini alap-alap bóktan adr-ratórr wagó, “Darrü pama küsil mórrkenyórr pokó koke atürre ngaep mórrkenyórrdü ar-güpüm tae murrausüm. Wa ne nóma tólaele, ene küsil mórrkenyórr sab atürre, akó ene küsil mórrkenyórr pokoa sab kokean tórrmamóle ene ngaep mórrkenyórrdü. ³⁷ Darrü pama küsil waen koke errngóme ngaep lar sopae beledó. Wa ne nóma tólaele, ene küsil waena kubó ene ngaep bele amkene. Ene waena kubó bókóne akó ene lar sopae belea sab kolae baine. ³⁸ We gaodó, pamkolpama küsil waen ki bórrngómam küsil lar sopae beledó.* ³⁹ Pamkolpama sab ubi koke bairre küsil waendó ngaep waen anón kakóm, zitülkus i igó bóktandako wagó, ‘Ngaep waen kekama.’ ”†

6

Yesu [Sabadan] Loda (Metyu 12:1-8; Mak 2:23-28)

¹ Darrpan Sabad ngürrdü, Yesu tóba umul-bain olmalpükü [wit] apapana nóma tótók yarilürr, oya umulbain olmala ngibürr wit

* **5:38** Küsil waena por bapóna. Küsil lar sopae bele anggratóda, ma küsil waen nóma errngomo, da ngaep sopae bele myamem gaodó kokea anggratóm. † **5:39** Ini alap-alap bóktana. Küsil elklaza Yesun umulbain bóktanóm bórrangdako akó ngaep elklaza Zu pamkolpamab gidam bórrangdako.

küp we zulkulóp.* I tange balkomen korálórr bul amanóm küp alom. ² Ngibürr Parisia ibüka we bóktónóp wagó, “E ene zaget iade tónggapóndakla, gyabi ne klame Sabad ngürrandó?”

³ Yesu bóktan we yalkomólórr wagó, “E ia koke kuri etóngarre Godón Wibalómórrón Bóktandó, Deibid ne kla tónggapónórr, we tonarr, wa tóba pam kopopükü alom nóma yarilürr? ⁴ Wa Godón [Palae Müótüdü] bangrinürr, ene gyabi brred yazebórr, prrista Godón obzek kwata ne kla urrbulürr, da we elorr. Ngibürr tóba pam nülinóp. A Mosesón gida ngarkwatódó dümdüm kokea ene brred alom; wata prristab dümdüme ene brred alom!”

⁵ Yesu ibüka akó we bóktanórr wagó, “Ka Pamkolpamab Olomzanla, ka Sabadan Lodla.”†

Tang Bidal Pam

(Metyu 12:9-14; Mak 3:1-6)

⁶ Akó darrü Sabad ngürrdü wa darrü [Zu pamkolpamab kwóbbazen müótüdü] bangrinürr, da umul bailürr. Ola darrü pam yarilürr, tutul tang bidal akó sarrpi airrün.

⁷ Parrisi akó Mosesón gida umulbain pama kwat amkün kwarilürr Yesun kotóm ain bóktan amanóm, da oya tai ilküpane we idódnóp

* **6:1** Ene tonarr, Zu pamkolpamab gida asi yarilürr, pama alo бүдүл nóma ki yarile kwatana agólde, oya dümdüm asi yarile ngibürr wit küp alom darrü apapdógab. **6:1** Duterronomi 23:25 **6:3** 1 Samuel 21:1-6 **6:4** Lebitikus 24:9 **6:5** Daniel 7:13-14 † **6:5** Sabadan Lod, oya küp módóga: Sabadan Wirri Pam. Oyakama tónggapónóm ubi baina Sabad ngürrdü.

wa, ia wa kubó Sabad ngürrdü pam dólóng ine.‡ ⁸ A Yesu ma umul yarilürr i ne poko gyagüpi ogoblórr, da wa ene tang bidal pamdó we bóktanórr wagó, “Ugó bupa, da zamngól blamanab aodó.” Da wa bupadórr a we zamngólórr. ⁹ Da Yesu ibüka we bóktanórr wagó, “Ka yabü bamtindóla, mibü gidadógab ia taia Sabad ngürrdü morroal tónggapónóm, ta ia kolae tónggapónóm; ia arról zid ainüm, ta ia arról kolae ainüm?” ¹⁰ Ibü ola ngabkanda, da ene pamdó we bóktanórr wagó, “Moba tang ugó adrrat.” Wa inzan tónggapónórr, da oya tanga tóba gaodó alkomólórr.

¹¹ Ene zitülküsü i ngürsilüm bainóp, da tibiób agom we bainóp wagó, “Mi Yesuka ia laró tónggapórrre?”

*Yesu 12 [Apostol] Ilianórr
(Metyu 10:1-4; Mak 3:13-19)*

¹² Ene tonarrdó, Yesu we wamórr pododó tórem. Irrüb we amanikürr Godka tórede. ¹³ Irrbi, wa tóba umulbain olmal tóbaka we ngibaunürr, da 12 we ilianórr, wa apostolóm nibiób ngibasilürr. ¹⁴ Ene 12 módógako: Saemon (noan ngyesilürr Pita§); oya narezoret Endrru; Zeims akó Zon; Pilip akó Barrtolomyu; ¹⁵ Metyu akó Tomas; Zeims, Alpeiusün olom

‡ **6:7** Pamkolpam dólóng bainüm Sabad ngürrdü gyabi kla yarilürr, zitülkus Parrisi akó Mosesón gida umulbain pama ene kla ngakan kwarilürr wagó, wa zageta. Zaget gyabi kla yarilürr Sabad ngürrdü. § **6:14** Pita, Grik bóktane oya küp módóga: Wirri Ingülküp.

nótó yarilürr, akó Saemon (akó ngiliarrón Zilot*),
¹⁶ Zudas, Zeimsün olom nóto yarilürr, akó Zudas Iskarriot, Yesun sab nóto ingrine wirri ngi pamab tangdó.

Yesu Pamkolpam Umulbain Yarilürr akó Dólóng Nyónónóp Tibiób Azidüdügab (Metyu 4:23-25)

¹⁷ Olgabi Yesu tóba apostolpükü we tübinürr, da we zamngólórr buruburudü. Ola oya abün umulbain olmal akó pamkolpamab ngoro kwarilürr, blaman Zudia prrobinsdügabi, Zerrusalem wirri basirrdügabi, akó ene bwóbdügabi, Taerr akó Saedon ne namülnürri, malu kabedó ne wirri basirr nis, ¹⁸ nidi togobórr oya bóktan arkrum akó dólóng bainüm tibiób azidüdügab. Akó kolae samua nibiób kolae bailürr, da we dólóng ninóp. ¹⁹ Akó blaman pamkolpamab ubi wata oya amurru yarilürr, zitülkus dólóngbain arünga oyakagab tótók yarilürr, da wa ibü blaman dólóng we ninóp.

Bagürwóman Ngibtan Bóktan akó Kolae Ódód Bóktan (Metyu 5:1-12)

* **6:15** Ene Zilot ngian küp aprrapórr nisamli. Ngibürr Godón Bukbóka wirri umul pama igó bóktandako wagó, wa ngaen gazirr pam yarilürr. Ene tonarrdó, Zilot pama Rrom pamkolpam, ene bwób nidi ngakan kwarilürr, amkoman alzizi boman kwarilürr. Ngibürra ibükagab gazirr tómbapónónóp Rrom pamkolpampükü. Ngibürr Godón Bukbóka wirri umul pama ma igó bóktandako wagó, ene Zilot ngi, oya küp módóga: wa gum-koke, tae bamgün pam yarilürr. Darrü ngi ma Patriot.

20 Da Yesu tóba umulbain olmaldó yazilürr, da we bóktanórr wagó,

“Bagürwóm yadipakla, elklaza-koke nidipakla, zitülkus yabü God balngomólda Kingzan!

21 Bagürwóm yadipakla, errkya alom nidipakla, zitülkus yabü bikóm sab byamrókórrón kwarile!

Bagürwóm yadipakla, errkya nidi yóndako, zitülkus e sab ngüóng órnae kwarilo!

22 “Bagürwóm yadipakla, pamkolpama yabü nóma alzizi amandako, yabü nóma amaiksimaik nangónórre, kle-kle nóma nyalnórre, akó ngi nóma kolae nyónórre, zitülkus e kürü, Pamkolpamab Olom nótókla, amkoman angundakla!

23 E bagürwóm akó bórzyón kwarilünke ene ngürrdü, zitülkus yabü wirri darrem kwitüm asise. Ene ka igósidi byaldóla, zitülkus ibü abalbobatala ene prropet inzan bangón kwarilürr.

24 “A sab Godón ngürsila tame yabüka, e mórrel pam nidipakla:

yabü sab myamem babul yarile. E yabiób ngaen yazebarre!

25 Sab Godón ngürsila tame yabüka, errkya morroal nidi kómóp bapóndakla:

sab e alom kwarilo.

Sab Godón ngürsila tame yabüka, e nidi ngüóng órnaedakla:

sab e yón gyaur akó yón kwarilo.

26 “Sab Godón ngürsila tame yabüka, blaman pamkolpama yabü nóma agürdako, zitülkus

ibü abalbobatala obae prropet ta inzan bangón kwarilürr.

Yabü [Moboküpdü Ubi] Blaman Pamkolpamdó Asi Yarile

(Metyu 5:38-48; 7:12)

²⁷ “A ka yabü igó byaldóla, kürü nidi arrkr-rudako, yabü moboküpdü ubi ta ibüka asi ki kwarilün, yabü gómdamal-koke nidipko; mor-roal tónggapónamke, yabü nidi alzizi amandako. ²⁸ Bles ain bóktan nülinam, yabü amórr bóktan nidi alióndako; e tóre koralo ibünkü, yabü kle-kle nidi bangóndako. ²⁹ Da marü ne ngorrkob nóto nóma mómkóle tang o-e marü büódan ngitanóm, akó dakla ngorrkob emtya amkalóm. Akó marü tumum mórrkenyórr† nóto nóma ipüde, ma sod mórrkenyórr ta koke irrmüta. ³⁰ Marü darrü klamóm nóto nóma mato-e, ma oya ekya, akó marü darrü kla nóto nóma mürrkine, ma oya myamem koke yatoa alkomólóm. ³¹ Mazan ubila pamkolpama marü ne tonarr ngarkwatódó angón kwarile, ma ta ibü ene tonarr ngarkwatódó bangón namulo.

³² “Yabü ne moboküpdü ubi wata ibüka nóma kwarile, moboküpdü ubi nibióbe yabükamóm, yabüka ene laró darrema? Babula! Zitülkus módóga, kolae tonarr isab moboküpdü ubi ta ibükamako, moboküpdü ubi nibióbe ibükamóm! ³³ E ne wata morroal nóma tómbapóndakla ibüka, yabüka morroal nidi tómbapóndako, yabüka ene laró darrema?

† **6:29** tumum mórrkenyórr: Pamkolpama ene tonarrdó tibiób kokrrap tumum mórrkenyórr basirrum bamel koralórr utüm.

6:31 Metyu 7:12

Babula! Zitülkus módóga, kolae tonarr isa ta inzan kaindako! ³⁴ Akó e ne mani nóma alióndakla tibióban, e nibióbka gedlóngóm baidakla darrem akonóm, yabüka ene laró darrema? Babula! Kolae tonarr isa kubó kolae tonarr is mani nülirre, zitülkus i umulako wagó, i sab akó dudu sakorre! ³⁵ A yabü moboküpdü ubi ibüka asi ki kwarilün, yabü gómdamal-koke nidipko, morroal tónggapólamke ibüka. E ne mani alióndakla, darrem azebóm gyagüpi tótókgu. Ini pokodógab yabü darrem sab wirri yarile. E sab Wirri Kwitüm Godón olmal kwarilo, zitülkus wa morroal tonarra ibüka, oya eso bóktan kokean nidi akyandako akó ibüka, kolae an is nidipko. ³⁶ Yabü Abanzan gyaure pamkolpamdó, yabü gyaure ta sab inzan ki yarilün.

Kolpam Zaz Bain-gu
(Metyu 7:1-5)

³⁷ “Ngibürr kolpam zaz bain-gu, igósidi yabü ta God sab koke zaz nirre. Ngibürr kolpamdó bóktan-gu igó, ‘E kolae tónggapónarre’, igósidi yabüka God sab koke bóktóne wagó, ‘E kolae tónggapónarre’. Ngibürr kolpamab kolae tonarr norrgonónóm, igósidi yabü kolae tonarr God ta sab norrgorre. ³⁸ E ngibürr nüliólam, da God sab yabü nülirre. Ene amko-man: God sab yabü dudu akó ngaru bapón-koke nülirre. Zitülkus módóga, ma ne atanin klame atanindóla, ene klame marü sab ngibürra mütanirre.”

³⁹ Yesu akó ibü ta ini alap-alap bóktan nilóp wagó, “Ia ilküküp murrbausürrün pama kamad

kuri elngomóle? Ia i sab nizana koke aupi kugupidü? ⁴⁰ Umulbain olom wirri kokea tóba umulbain pamdógabi, a blaman umulbain ne nótó yazeble, sab wa tóba umulbain pamzan yarile.

⁴¹ “Ia ma moba zonaretan ilküpdü püip iade ngakandóla? A marü moba ilküpdü ne nugup poko-e, ma wa koke iade asendóla? ⁴² Ia ma kubó moba zonaretódó igó iade bóktano wagó, ‘Zware, ka kya marü ilküpdü we püip urruanón,’ a ma ma moba koke iade asendóla igó, marü moba ilküpdü nugup poko asine? Ma taepurrane bóktan pamla! Ma ngaen-gógópan moba ilküpdü ne nugup poko ugó irrua, da ma sab igósidi tai eseno moba zonaretan ilküpdü ne püipe arruanóm.

*Nugup akó Tóba Kúp
(Metyu 7:16-20; 12:33-35)*

⁴³ “Morroal nugupa kubó kolae kúp koke bapóne, ó kolae nugupa kubó morroal kúp koke bapóne. ⁴⁴ Nizan nugup kubó tibiób küpdügab nómzyetórre. Pamkolpama kubó [pig] ngórr tórez-tórez syepor zidüdügabi koke alkülórre akó i kubó [grreip] ngórr tórezpükü nugup zidüdügab koke ilumórre. ⁴⁵ Morroal oloma morroal elklaza ausda moboküpdügab, morroal ne klame. A kolae oloma kolae elklaza ausda moboküpdügab, kolae ne klame. Zitülkus módóga, darrü oloman taea we poko bóktanda, oya moboküpdü ne klame.

*Müót Balmel Pam Nisab Alap-alap Bóktan
(Metyu 7:24-27)*

⁴⁶ “Ia e kürü iade ngiliandakla wagó, ‘[Lod] Lod,’ a e ama koke tómbapóndakla ka yabü ne poko byaldóla? ⁴⁷ Ka yabü inzan nómtyenónómo, wa ia pama, wa ne kürü bóktan nóma arrkrruda akó tórrmendó angrinda. ⁴⁸ Wa inzan pama, tóba müót nótó elórr. Tüp ilüngürr kókó wa ingülküp emrranórr. Da müót we alangórr. Naiz naea nóma tamórr, wirribóka selkalórr, da koke inurr, zitülkus morroal aelórrón yarilürr ingülküpdü. ⁴⁹ Akó kürü bóktan nótó arrkrruda, a koke nótó tórrmendó angrinda, inzan pama tüpandó zitülkus-koke bwóbdü tóba müót nótó elórr. Ene tonarr naiza nóma selkalórr, dümdüman we bülgatórr - karibóka-koke sip tóbayórr!”

7

*Yesu Gazirr Pamab Kopo Ngakan Wirri Paman
[Leba Zaget Olom] Dólóng Yónürr*

(Metyu 8:5-13)

¹ Yesun pamkolpamdó bóktana nóma blakónórr, da we wamórr ama Kaperrna-um wirri basirrdü. ² Rrom gazirr pamab kopo ngakan wirri pam,* oya leba zaget olom asi yarilürr, da ene gazirr wirri pama oya karibóka-koke yagürlürr. Ene leba zaget olom kari azid koke yarilürr, бүдүл kari poko. ³ Ene gazirr wirri pama Yesunbóka nóma arrkrrurr, wa ngibürr Zu pamkolpamab [balngomól byarrmarr pam] we zirrnápónóp oyaka, oya

* **7:2** Rrom gazirr pamab kopo ngakan wirri pama 100 gazirr pam ngabkan yarilürr. Mórrke-mórrke módóga: centurion.

amtinüm tótókóm ene azid olom dólóng ainüm.
⁴ I we ogobórr a Yesun moboküpi yatop wagó,
 “Ini pam ngarkwatódóma; marü tangbantin
 wata asi yarile, ⁵ zitülkus oya [moboküpdü
 ubi] Zu pamkolpamdó asine, akó mibü [Zu isab
 kwóbbazen müót] aelóm mani küp ekyanórr.”

⁶ Da módóga, Yesu inkü we wamórr. Yesu
 ene gazirr pamab kopo ngakan wirri paman
 müót minggüpanan nóma tamórr, ene gazirr
 wirri pama tóba gómdamal zirrnápónóp Yesun
 azazilüm ini bóktanpükü wagó, “Lod, elklaza
 müp bain-gu mobankü, zitülkus ka ngarkwatódó
 kokela, ma kürü müótüdü koke tübangrino.
⁷ We ngarkwatódó, ka gyagüpi koke tótókdóla
 wagó, ka ngarkwatódómla marüka tótókóm. Ma
 wata tae opore bóкта, da kürü leba zaget oloma
 kubó dólóng baine. ⁸ Ka umulóla marü gaodóma
 ini poko tónggapónóm, zitülkus ka küób igó
 olomla, ka ngibürr pamab tüpana zagetdóla.
 Akó ngibürr gazirr pam asiko, kürü tüpana nidi
 zagetódako. Ka kubó darrü igó nóma ilo igó,
 ‘Wam!’ wa kubó wame. Akó darrü igó nóma
 ilo igó, ‘Tam!’ wa kubó tame. Ka kólba leba
 zaget olom nóma ilo igó, ‘Ene kla tólael!’ wa
 kubó tólaele. Enta inzana, azida marü bóktan
 kuri arrkrrue!”

⁹ Yesu ini bóktan nóma arrkrrurr, wa we
 gübarirr aengórr. Wa tübyalüngürr a bóktanórr
 pamkolpamab ngorodó oya nidi mamóanónóp
 wagó, “Ka yabü igó byaldóla, ka darrü inzan
 pam koke kuri seserró, kürü ankoman wirri

arüangi nóto angunda, Isrraelóm ta kokean!"†

¹⁰ Ene gazirr wirri pama nibiób zirnapónóp oya müötüdü nóma bakonórr, oya leba zaget olom ama kekam emrrónóp.

*Yesu Kóblean Siman Olom Irsümülürr
Büdüldügab*

¹¹ Aibwób babul ene kakóm, Yesu darrü wirri basirrdü we wamórr, ngi Nein. Oya umulbain olmal akó wirri pamkolpamab ngoroa wankü ogooblórr. ¹² Yesu ene wirri basirran barrbün mamtae minggüpanan nóma tamórr, da módóga, pamkolpama ama бүдүл olom sidódnóp ene basirrdügab, alüngüm. Oya aip kóble warilürr, ó oya wata darrpanan siman olom yarilürr. Oya wirri pamkolpamab ngoroa tolngomólóp. ¹³ Lod ene kol nóma osenórr, wa kari gyaur koke yarilürr oyaka. Wa bóktanórr wagó, "Ma yón-gu." ¹⁴ Olgabi wa ae wamórr a ene koben yamurrürr, da ne pama ódód kwarilürr, bólenóp. Yesu bóktanórr wagó, "Omokur, ka marü ayaldóla, ugó bupa!" ¹⁵ Ene бүдүл omokura saogórr, da mórran-mórran bainürr, ola ikikda! Olgabi Yesu oya aipan tangdó in-grinürr.

¹⁶ Blaman pamkolpama Godón gum kwarilürr, akó dakla Godón yagürnóp. I zwapólórr wagó, "Darrü wirri prropeta mibüka kuri okaka tübine!" akó, "God kuri tame tóba pamkolpam tangbamtinüm!"

† **7:9** Isrrael pamkolpama tibiób Godón pamkolpambóka ngiblian kwarilürr, a ibü amkoman bangun kari yarilürr ene gazirr pamab wirri pamdógab.

17 Ini bóktana Yesunkwata we bayorr Zudia prrobins kugupidü akó minggüpanan bwóbdüma.

Zon [Baptaes Bain] Pama Yesunkwata Bamtin Yarilürr
(Metyu 11:2-19)

18 Zon Baptaes Bain Paman umulbain olmala Zonón izazilóp Yesu ne poko tómbapólórr.‡ Da Zon wata tóba nis umulbain olom nis ngin-aunürr, 19 da we zirrnápónórr Lodka oya amtinüm wagó, “Ia ma módóglá nótó ki tame, prropeta noabóka apón kwarilürr, ta ia ki darrü pam akyan kwarilo?”

20 Ene umulbain olom nisa Yesuka tübzirri, da oyaka bóktarri wagó, “Zon baptaes bain pama kibü wató zirrtapóne marü amtinüm, ‘Ia ma módóglá, nótó ki tame, prropeta noabóka apón kwarilürr, ta ia ki darrü pam akyan kwarilo?’ ”

21 I olazan namülnürri, ibü wapi Yesu azid pamkolpam dólóng bain yarilürr akó kolae samua nibiób büb kugupidü ngyaben kwarilürr. Akó wa abün ilküküp murrbausürrün pamkolpam dólóng nyónónóp ngabkanóm. 22 Da módóga, Yesu Zonón umulbain olom nis darrem bóktan we nókyanórr wagó, “Ugó alkomólam, da Zonón izazilamke, e ne kla nóserre akó ne poko arrkrru-i: ilküp murrbausürrün nidi kwarilürr, errkya basendako, akó wapór bidal nidi kwarilürr, errkya agóldako. Soso azid nidi balmilnóp, errkya dólóng airrúnako. Güblang

‡ 7:18 Zon ugón tümün müótüdü yarilürr (3:20).

murrbausürrün nidi kwarilürr, errkya arrkr-rudako. Būdül nidi kwarilürr, akó arrólako. Akó elklaza-koke pamkolpama Godón Morroal Bóktan arrkrrudako. ²³ Bagürwóm watóke, ninis gyagüpitótók babul noakame kürükwata!”

²⁴ Zonón bóktan ódód pam nisa nóma bu-padürri, Yesu ugón pamkolpamab ngorodó bóktan we bókyanórr Zonónkwata wagó, “E wa [ngüin-koke bwóbdü] laró asenóm ogobnórró? Ia e twal asenóm ogobnórró, wóra ne kla angapda? Koke!§

²⁵ Da e wa tai laró asenóm ogobnórró? Ia morroal mórrkenyórr bamelórrón pam? Koke! Wirri darrem mórrkenyórr nidi bameldako akó abün elk-laza tumum nidi nyabendako, kingab wirrian müótüdü nyabendako, a ngüin-koke bwóbdü koke. ²⁶ Da e wa tai laró asenóm ogobnórró ngüin-koke bwóbdü? Ia prropet? Ó, ene amkoman. Ka yabü igó byaldóla, e wa amkoman wirrian pam esenarre ngibürr prropetódógab.

²⁷ Zon we pama, ngaen Godón Wialómórrón Bóktana noanbóka apónda, God [Kerrisodó] ne poko bóktanórr wagó,
“Turrkrru! Ka sab bóktan ódód pam zirrapono marü singül kwata.

Wa marü kwat sab wató nagraóte.’*

²⁸ Ka yabü igó byaldóla, darrü pama koke kuri tómtómólórr yabü aodó wirrian nótóke Zon

7:22 Aesaya 35:5-6; 61:1 § **7:24** Ini bóktanán küp módóga: Zon twalzan bóngap pam koke yarilürr; wa zürük gyagüpitótók akó tae bamgün pam yarilürr. * **7:27** Ini Godón bóktan oporako Yesuka Zonónkwata. **7:27** Malakae 3:1

Baptaes Bain Pamdógab. A kari ngi olom nótóke Godón Kingzan Balngomóldó, wa wirriana Zonk-agab.”†

²⁹ Blaman pamkolpam akó ta [taks mani dakabain pama], oya bóktan nidi arrkrruóp, babinürr wa, Godón kwat dümdüma, zitülkus Zon ibü wató baptaes ninóp. ³⁰ A Par-risi akó Mosesón gida umulbain pama Godón tónggapórrón bóktan tibióbkü alzizi amanikóp, zitülkus i bangónóp Zon ibü koke ki baptaes nirre.

³¹ Yesu wagó, “Ia ka ini lüólan pamkolpam larópükü nütaninünümo? I ia iadako?

³² I kari olmalpókalzanako, pul basirrdü nidi mórrandako akó tibióbka górrgandako wagó, “ ‘Ki yabümkü marret tatarror apul kwarilnürrü, a e zil koke kwarilnürrü; ki бүдүл yónamto wórr bato kwarilnürrü, a e yón gyaaur koke kwarilnürrü.’‡

³³ Ka ini poko igósidi byaldóla, zitülkus Zon Baptaes Bain Pama nóma tamórr, wa alo бүтöklürr akó waen koke enólórr. We zitülkusdü e igó bóktandakla wagó, ‘Oya бүbdü kolae samua ngyabenda!’ ³⁴ A ka, Pamkolpamab Olom nótókla, nóma tamórró, ka alo akó anón namülnürrü. Akó we zitülkusdü, e kürübóka igó apóndakla wagó, ‘Ngakónam, wa barngin-koke alo akó gorrgorr bain pama! Wa taks mani dakabain pam akó kolae tonarr pamkolpamab gódame!’§ ³⁵ A blaman pamkolpama, Godón

† **7:28** Ma müsirrga ain bóktan Metyu 11:7 ngakanke. **7:29** Metyu 21:32; Luk 3:12 ‡ **7:32** Ma müsirrga ain bóktan Metyu 11:17 ngakanke. § **7:34** Ma müsirrga ain bóktan Metyu 11:16-19 ngakanke.

[wirri gyagüpitótók] nidi mamandako, igó poko okaka amazildako, Godón wirri gyagüpitótók amkomana.”

Yesu Darrü Kolan Kolae Tonarr Barrgonórr

³⁶ Darrü Parrisia Yesun ngyaunürr wankü alom tótókóm. Da módóga, Yesu we wamórr ene Parrisian müótüdü, da müót kugupidü nólgope banomólórr alom. ³⁷ Da módóga, darrü kol warilürr ene wirri basirrdü, arrkrru-koke kolae tonarr alngón kol. Wa umul bainürr wagó, Yesu ta ene Parrisian müótüdü aloda. Da wa darrü wirri darrem ingülküpi* tónggapórrón bele sidódürr, morroal ilang idipükü. ³⁸ Wa katókórr, Yesun kakota trramngólórr oya wapór minggüpanandó. Wazan yón warilürr, oya yarmurra ama Yesun wapór zipür nólóplórr. Olgabi oya wapór nis tóba órrngóene norrgonórr, akó arük-arük nüprüklürr ó morroal ilang idi we ekanórr nizan wapórdó. ³⁹ Ene Parrisia, Yesun nótó bóka itanórr wankü alom, nóma esenórr ini poko, da gyagüpi wamlórr wagó, “Ini pam ne amkoman Godón prropet nóma ki yarile, wa umul ki yarile oya ia kola amurrdo, ó wa umul ki yarile igó, ini kolae tonarr kolo.”†

* **7:37** wirri darrem ingülküpi, Mórrke-mórrke módóga: alabaster. **7:37** Metyu 26:7; Mak 14:3; Zon 12:3 † **7:39** Dümdüm ngyaben Zu kolpama kolae tonarr kolpam koke ok bain kwarilürr ibü byamurrüm. We ngarkwatódó, ene Parrisia gyagüpi wamórr wagó, Yesu umul-kók yarilürr wa, ene kolae tonarr kolo.

⁴⁰ Olgabi Yesu ene Parrisi pamdó bóktanórr wagó, “Saemon, kürü darrü pokoa marü azazilüm.”

Da Saemon bóktanórr wagó, “Umulbain Pam, kóbó bóкта.”

⁴¹ Yesu bóktanórr wagó, “Darrü pam yarilürr, da nis pam nis mani nókyanórr igó bókampükü, i solkwat darrem nóma ki salkomóli, i ene tumum ki emeli. Darrü ene pama we ngarkwat ipadórr: 500 [silba] mani küp. Akó darrü pama ma 50 silba mani küp ipadórr. ⁴² Ibü nizanab ngarkwatódó mani koke yarilürr oya darrem akyanóm, i oya ne kla ki ekyeni. Da módóga, wa ibü nizan we nyalórr ene darrem kolaebóka ainüm, i oya ne ngarkwat ki ekyeni. Ene nis pam nisdügab, ia noa moboküpdü ubi wirria ene mani mórrel pamdó?”

⁴³ Saemon bóktan igó yalkomólórr wagó, “Aprrapórr ia we pama, abün mani noan iliönürr akó kolaebóka yónürr.”

Yesu bóktanórr wagó, “Ma dümdüm kuri ekyena!” ⁴⁴ Olgabi Yesu ene koldó byalüngürra da bóktanórr Saemonka wagó, “Ma ini kol kuri osena? Ka marü müótüdü nóma tama, ma kürü nae koke kókyena kólba wapór bagulüm. A ini kola ma tóba yarmurri kürü wapór nis zipür nólópe, akó zipür tóba órrngóene norrgorre. ⁴⁵ Ma kürü koke küprüka, ka nóma tama. A ini kola koke bólene kürü wapór nis aprük, ka marü müótüdü nóma tübangrina. ⁴⁶ Ma kürü singüldü oel koke ekóna, a wa ma kürü wapór nisdü morroal ilang idi ekóne. ⁴⁷ Da we ngarkwatódó ka marü igó ayaldóla, ini

kolan moboküpdü ubi wirria kürüka. Akó ini tonarra we poko okaka simzazile: wa ne abün kolae tonarr elngólórr, ka kuri barrгона. A ka karianbóka noa kolae tonarr arrгона, oya moboküpdü ubi wata karia.”

⁴⁸ Olgabi Yesu bóktanórr ene koldó wagó, “Ka marü kolae tonarr kuri norrgonónóma.”

⁴⁹ Ene pamkolpama, wankü nidi ololórr, tibióbka ola zwapólórr wagó, “Ini pam ia nótóke, kolae tonarr ta dele barrgonda?”

⁵⁰ Da Yesu bóktanórr ene koldó wagó, “Marü moba amkoman banguna kuri zid mine! Nató, moboküpdü paud sab marüka asi ki yarilün.”

8

Kola Yesun Nidi EIngomólnóp

¹ We kakóm, Yesu basirr-basirr wamlórr, wirri akó kari basirrdüma. Wa Morroal Bóktan büdrrat yarilürr Godón Kingzan Balngomólankwata. Tóba 12 umulbain olmal wankü koralórr, ² akó ngibürr kol wa kolae samu nibióbka gab amanórr akó azidüdügab nibiób dólóng ninóp. Darrü ene kol Merri warilürr, oya darrü ngi Magdalin.* Yesu oyakagabi 7 kolae samu amanórr. ³ Akó darrü Zoana warilürr, Kuzan kol. Kuza Errodón† zaget alngomól pam yarilürr. Darrü Susana warilürr. Akó abün ngibürr kola zutalórr Yesuka. I tibiób büban

* **8:2** Magdalin, oya küp módóga: Magdala basirr olom. **8:2** Metyu 27:55-56; Mak 15:40-41; Luk 23:49 † **8:3** Errod Galili prrobins alngomól pam yarilürr Rrom kingankü.

manie bórrangórr Yesun akó oya umulbain olmal tangbóleanóm.

*Küp Barit Paman Alap-alap Bóktan
(Metyu 13:1-9; Mak 4:1-9)*

⁴ Wirri pamkolpamab ngoroa tamlórr abün wirri basirrdügab, ama Yesuka tóbazelórr. Da Yesu ini alap-alap bóktan adrratórr wagó,

⁵ “Darrü küp barit pama we wamórr [wit] küp tüpdü aman-aman aritüm‡ apapdó. Wazan ene küp amalórr, ngibürra kwat kabedó balóklórr. Pamkolpama wapóre ola nyólnóp izan agóltagól kwarilürr, akó kwitüm póyaea ene küp idi ololórr. ⁶ Ngibürra wirri ingükküppükü tüpdü balóklórr. Da i nóma dódórr bain kwarilürr, ene zid odalan ngintinóp, zitülkus i ngark-watódó nae koke azeb kwarilürr. ⁷ Akó ngibürr küpa tórezpükü sólmól pokodó balóklórr. Ene sólmóla nóma dódórr bain yarilürr wit zidpükü, da ene wit zid ola sarrpi ninóp. ⁸ A ngibürr küpa ma morroal tüpdü balóklórr. Ene zida dódórr bainóp ó küp we bapónóp: 100 darrpan-darrpan küpdügab, ene küp barit pamazan iritürr.”

Oya bóktana nóma blakónórr, wa pamkolpamdó wirri arüngi bóktanórr wagó, “Güblang noane arrkrum, wa ki turrkrü!”

*Alap-alap Bóktan Zitülkus
(Metyu 13:10-17; Mak 4:10-12)*

⁹ Umulbain olmala Yesun imtinóp ene alap-alap bóktan küp laró yarilürr. ¹⁰ Da wa

‡ 8:5 aman-aman arit: Zu pamkolpama ngibürr alo kla aman-aman arit kwarilürr.

ibüka bóktanórr wagó, “Godón Kingzan Balngomólankwata arrón elklazabóka umul yabü aliórrünako, a ngibürrdü ka go enan alap-alap ikikdóla. Ene igósüm, enana i azildako, i tai kokean asendako. Akó enana i arrkrrudako, i ma bóktanán [küp koke apadóako].

Yesu Küp Barit Paman Alap-alap Bóktan Müsirrga Yónürr

(Metyu 13:18-23; Mak 4:13-20)

¹¹ “Ene alap-alap bóktanán küp yóni: ene küpa Godón bóktanóm zamngólda. ¹² Kwat kabedó ne küpa balókórr, we pamkolpamóm zamngólda Godón bóktan nídi arrkrrudako. Ene kakóm, [debóla] kubó tame, da ibü moboküpdügab ene bóktan kubó yuse. Ene igósüm, i koke amkoman yangurre akó koke iade zid bairre. ¹³ Ingülküppükü tüpdü ne küpa balókórr, we pamkolpamóm zamngólda, bagürwómpükü nídi arrkrrudako Godón bóktan. A Godón bóktana nugup simkünzan ibü büb kugupidü koke barrbúnda. I Godón bóktan tugupurr watóm amkoman angundako. A apók tonarra nóma tótókdako, i bóleandako amkoman bangun-gum. ¹⁴ Akó tórezpükü sólmól pokodó ne küpa balókórr, we pamkolpamóm zamngólda Godón bóktan nídi arrkrrudako. A enezan ngyabendako, tüpan elklaza ibü sarrpi aindako: abün elklazam gyakolae, mórrelwóm, akó tüpan ubi elklaza tólbael. Ene pokodógab i morroal küp koke bapóndako. ¹⁵ A morroal tüpdü ne küpa balókórr, we pamkolpamóm

zamngólda, morroal akó amkoman moboküpi nidipako. I Godón bóktan arrkrrudako, moboküpdü zürüki arrbündako, da i küppükü igósidiako karrkukus bórrangde müp tonarrdó.

Kumngyindü Zyón Kla

(Mak 4:21-25)

¹⁶ “Darrü oloma zyón kla nóma setene, wa kübüli koke ngalo-e ó ut bwób lorodó koke ingrine. A wa kumngyindü emngyele, da pamkol-pama kubó zyón eserre, i müótan kugupidü nóma barrbüne.

¹⁷ “Blaman barrón ne elklazako errkya, sab ma tübause panzedó. Blaman ngablaorrón ne elklazako, sab umulürrün korale ó sab zyóndü togobe.

¹⁸ “Da e umul-umul koralo, e ia arrkrrudakla. Zitülkus módóga, noanko, sab akó oya ene tumum ngibürr iline. Babul noanko, oya sab imtine, wa ia gyagüpi tótókda oya kari-kari ne klame.”§

Yesun Aip akó Zoretal

(Metyu 12:46-50; Mak 3:31-35)

¹⁹ Olgabi Yesun aip akó zoretala togobórr oya asenóm. A ibü ma gaodó koke yarilürr oya minggüpanandó tótókóm, zitülkus pamkol-pamab ngoroa ngalop. ²⁰ Da darrü oloma oya we izazilürr wagó, “Marü aip akó zoretal bórrangde módógako kalkuma. Ibü ubi marü asenóma.”

8:16 Metyu 5:15; Luk 11:33 **8:17** Metyu 10:26; Luk 12:2

§ **8:18** Aprrapórr Yesu tóba umulbain bóktanbóka apónda. Yesun bóktan kúp nidi apadódako, i sab wirribóka kúp ipüdórrre. **8:18** Metyu 25:29; Luk 19:26

²¹ Wa ibüka bóktan we yalkomólórr wagó, “Kürü aip akó zoretal idipako, Godón bóktan ne pamkolpama arrkrrudako akó tórrmendó nidi arrbündako.”

Yesu Wirri Wór Piküp Yónürr
(*Metyu 8:23-27; Mak 4:35-41*)

²² Darrpan ngürr Yesu bóktanórr tóba umulbain olmaldó wagó, “Mi malu dakla dorro baurrdakla.” I butüdü bamselórr, da we bazebórr. ²³ I nóma baurrlülürr nyórrri, Yesun uta türümürr. Wirri wóra ugón tórrpenóp ene maludü. Buta nae baitüm ugón bainürr, dakla ma busurralórr, da i wirri müpdü koralórr. ²⁴ Da módóga, umulbain olmala we ogobórr Yesuka, irsümülóp, da we bóktónóp wagó, “Wirri Pam, Wirri Pam! Mi brariakla!”

Yesu bupadórr, da wór akó goblol nagóp wagó, “Piküp bainam!” Ene pokodó, wóra bóleanórr akó goblola zao-zao bainóp. Malua we amkónórr. ²⁵ Da Yesu tóba umulbain olmal nümünóp wagó, “Yabü amkoman bangun ia nega?”

I kari gum koke kwarilürr, ó gübarirr aengóp. Da tibiób ola bamtinónóp wagó, “Ini wa ia nótóke? Wa wór a goblol arüng bóktan akyanda, da i ta oya bóktan arrkrrudako!”

Yesu Kolae Samupükü Pam Dólóng Yónürr
(*Metyu 8:28-34; Mak 5:1-20*)

²⁶ Olgabi i nyórrpükü buti we ogobórr ama Gerrasa wirri basirr pamkolpamab bwóbdü* babzilürr, malu dakla dorrodó

* **8:26** Gerrasa bwób Zu pamkolpamab tüp koke yarilürr.

Galili prrobinsdügab. ²⁷ Yesu malu kabedó wapór nóma irtümülürr, oya darrü ene wirri basirrdügab kolae samupükü pama we semrranórr. Ene pama mórrkenyórr bamelkoke ngyabelórr abün watóm. Wa müótüdü koke ngyabelórr, a wa gapók balüng bwóbdü ngyaben yarilürr. ²⁸ Ene pama Yesun nóma esenórr, wa ilwóm yarilürr. Olgabi wa Yesun obzek kwata simbalkalórr. Wa wirribóka taegwarr apónórr wagó, “Marü ubi ia larógóma kürüka, Yesu, Wirri Kwitüm Godón Olom? Ka marü arüangi atodóla, kürü wirri azid akyangu!” ²⁹ Ene pama ini poko igósidi bóktanórr, zitülkus Yesu ene kolae samu arüng bóktan ngaen-gógópan ekyanórr ene pamdógabi burruanóm. Errkyadórrón-koke yarilürr ene kolae samua ene pam amióg abün münüm. Pama nóma makrraonónóp, sein sye-i wapór tang arümürrün nómade, wa ene klam kubó singgalgónóle, ó ene kolae samua kubó oya [ngüin-koke bwóbdüma] idüdle.

³⁰ Yesu imtinürr ene pam wagó, “Marü ngi ia nótóke?”

Wa bóktan yalkomólórr wagó, “Kürü ngi módóga, ‘Abün gazirr pam’.” Ene pama ini ngi ngilianórr, zitülkus oya bübdü abün kolae samua barrbünürr. ³¹ Ene kolae samua Yesun yatop ibü arüng bóktan koke ki nókyerre, ene ngaru bapón-koke kugupidü[†] barrbünüm.

³² Podo kabedó, wirri tang kyamül yabüla we ololórr. Ene kolae samua Yesun we yatop

[†] **8:31** Ngaru bapón-koke kugupi kolae samuab tümün müóta. Mórrke-mórrke módóga: abyss.

ene kyamülab bübdü barrbünüm. Da Yesu ok ninóp ibü barrbünüm. ³³ Da módóga, ene kolae samua ene pam we amgütóp, ama kyamülab bübdü we barrbünürr. Ene kyamül yabüla buso-buso we tübabinürr buruburuana, mengrempükü ama maludü we bagóbórr, ó ola nae baitóp бүдүлүмүкү.

³⁴ Ene kyamül ngabkan pama nóma esenóp ne klama tómbapónórr, i busuóp, da pamkolpam we umul-umulan ngintinóp, Gerrasa wirri basirrdü akó madmad kabledó. ³⁵ Da pamkolpama ogobórr ngakanóm ene ne tonarra tólbaelórr. I Yesuka nóma togobórr, i ene pam esenóp kolae samua noan amgütóp. Wa Yesun wapór minggüpanandó mórran yarilürr, mórrkenyórr bamelórrón akó kakal gyagüpitótóke. Da pamkolpama gum ipüdóp.‡ ³⁶ Nidi nósenóp, kolpam nüzazilóp Yesu ene kolae samupükü pam ia dólóng yónürr. ³⁷ Olgabi blaman Gerrasa bwób pamkolpama Yesun yatop ibü bingatóm, zitülkus i kari gum ta koke kwarilürr. Da módóga, Yesu tóba umulbain olmalpükü butüdü kasilürr, da bupadlórrma alkomólóm. ³⁸ Yesu ene kolae samu noakagabi amanórr, Yesun yatorr wankü tótókóm.

Yesu ma oya zirrapónórr, da oya yalórr wagó, ³⁹ “Moba müót basirrdü alkomól. Pamkolpam nüzazilnümke God marüka ne kla tónggapóne.”

Da módóga, ene pama we wamórr, da бүдүррәтлөрр ene dudu wirri basirrdüma, oyaka Yesu ne kla tónggapónórr.

‡ **8:35** I gum ipüdóp, zitülkus i küp bankónóp wagó, Yesun wirri arüng asine.

*Yesu Zaerrusün Óp Olom Dólóng Wyónürr,
akó Darrü Kola Yesun Mórrkenyórr Yamurrürr
(Metyu 9:18-26; Mak 5:21-43)*

⁴⁰ Yesu nóma alkomólórr malu dakla dor-rodó, pamkolpamab ngoroa sisingül akyanóm tamórr, zitülkus i blamana oya akyanónóp alkomólóm. ⁴¹ Da módóga, darrü [Zu pamkolpamab kwóbbazen müót] ngakan pama ugón tübzilürr Yesuka, oya ngi Zaerrus. Wa Yesun wapór nis minggüpanandó simbalkalórr, da Yesun arüngi yatorr oya müótüdü tótókóm, ⁴² zitülkus oya darrpanan óp olom, 12 pail ngarkwat, бүдүлүм kain warilürr.

Yesuzan tótók yarilürr Zaerrusün müótüdü, wirri pamkolpamab ngoroa ugón myangrao apónóp, ngón aman nabe. ⁴³ Ene ngorodó darrü kol warilürr óe bókan azidpükü 12 pailüm. § Darrü olom gaodó koke yarilürr oya dólóng ainüm. ⁴⁴ Da módóga, wa Yesun agwatórr kakota, oya tumum mórrkenyórr zarr we yamurrürr. Büzyón babul, ene óe bókana we blakónórr. ⁴⁵ Yesu nümtinóp wagó, “Ia kürü nótó kamurre?”

Blamana balpinóp. Olgabi Pita bóktanórr Yesuka wagó, “Wirri Pam, ini pamkolpamab ngoroa marü kuri kal-kal mangórrre akó ma myangrao apórrón bwóbdümla.”

⁴⁶ A Yesu bóktanórr wagó, “Kürü wata darrü oloma kamurre. Ka umulóla, zitülkus ka kólba бүбдү күпүм baina kürükagab ngibürr arünga

§ 8:43 Ngibürr Grrik bóktane tange wibalómórrón pebadó, ini opor asine: wa tóba blaman mani amanórr doktadóma.

kuri bause.” ⁴⁷ Ene kola tüób nóma kúp bankónórr wagó, Yesu kuri umul baine, oya büba otórrngónóm bainürr. Wa natókórr, sim-balkalórr Yesun obzek kwata. Blaman pamkol-pamab obzek kwata, Yesuka we pupo bainürr, wa oya ne zitülkUSDü yamurrürr. Da wa oyaka adrratórr, wa ene tonarr pokodó ia dólóng bainürr. ⁴⁸ Olgabi Yesu ene kol wyalórr wagó, “Kürü olom,* marü moba amkoman banguna dólóng kuri mine. Natók, moboküpdü paud sab marüka asi ki yarilün.”

⁴⁹ Yesu bóktan alakón küsil yarilürr, darrü pama Zaerruska ugón tamórr oya müótüdügab, da wa oya yalórr wagó, “Marü olom бүдүлато. Ma Umulbain Pam myamem müp akyan-gu.”

⁵⁰ Yesu ini poko nóma arrkrrurr, wa bóktanórr Zaerruska wagó, “Ma gumgu, ma kürü wata amkoman kangu, da wa kubó igósidi dólóng baine.”

⁵¹ Yesu Zaerrusün müótüdü nóma abzilürr, wa abün is koke ok ninóp wankü barrbünüm müótüdü. Wata idi kwarilürr: Pita, Zon, Zeims, akó ene ngulmokuran aipab nis. ⁵² Blaman pamkolpam yón taegwarr akó yón gyaurdü kwarilürr. Yesu ibüka bóktanórr wagó, “E yón piküp bainam, zitülkus wa бүдүл kokeo, a wa go uto.”

⁵³ I ma oya ngüóng angyalnóp, zitülkus i umul kwarilürr wagó, wa go amkoman бүдүлано. ⁵⁴ Wa ma oya tangdó omoanórr, da wirribóka karrzwosilürr wagó, “Olom, ugó

* **8:48** Yesu ene kol kürü olom-bóka ngizulianórr, zitülkus oya ubi tóba gyaur amtyanóm yarilürr ene koldó, abzan.

bupa!” ⁵⁵ Ene ngulmokuran arróla tóbaka tolkomólórr; büzyón-babul, wa zamngólórr! Olgabi Yesu aipab nis nyalórr alo kla akyanóm. ⁵⁶ Ene ngulmokuran aipab nisa gübarirr aengrri. A Yesu ma ibü arüng bóktan nókyanórr wagó, “Darrü olom azazilgu, errkyadan ne tonarra tómbapóne.”

9

Yesu Tóba 12 Umulbain Olmal Zirnapónóp (Metyu 10:5-15; Mak 6:7-13)

¹ Yesu tóba 12 umulbain olmal darrpan pokodó ngibaunürr. Wa ibü wirri arüng akó dümdüm nókyenóp blaman kolae samu amanóm akó azid alakónóm. ² Olgabi wa ibü zirnapónóp pamkolpamdó amgolóm Godón Kingzan Balngomólankwata akó azid pamkolpam dólóng bainüm. ³ Wa ngaen-gógópan bóktanórr ibüka wagó, “Yenkü darrü kla ódódgu ini agólde: tupuru, angasangap angón alóp, alo kla, mani, akó ngibürr mórrkenyórr. ⁴ E ne müótüdü barrbuno, wata ola bamilke, kókó e ene basirr sab amgütane. ⁵ Pamkolpama yabü ne morroal tonarre koke nóma yazebrre darrü basirrdü, ene basirr amgütamke, wapórdó buru we bainamke. Ini tonarra sab igó poko umul nirre wagó, ibü [kolaean darrema] sab tame Godkagab.”

⁶ Da módóga, ene umulbain olmala we bazebórr basirr-basirr. I Morroal Bóktan büdrratkü ogoblórr, dakla azid pamkolpam dólóng bainkü, i ne bwób-bwóbdüma ogoblórr.

*Errod Abün-abün Gyagüpitótók Yazebórr
Yesunme*

(Metyu 14:1-12; Mak 6:14-29)

⁷ Galili prrobins alngomól wirri pam Errod arrkrrurr, blaman ne elklaza tómbapón kwarilürr. Wa abün-abün gyagüpitótók yazebórr, zitülkus ngibürr pamkolpama igó bóktan kwarilürr wagó, “God Zonón [Baptaes Bain] Pam wa бүдүлдүgab kuri irsümüle.” ⁸ Ngibürr isa igó bóktan kwarilürr wagó, “Prropet Ilaeza akó okaka түbine.” Akó ngibürra wagó, “Darrü prropeta, ngaen usian nóto ngyabelórr, nurrótókórra, da akó kuri түrsümüle arróldó.” ⁹ A Errod wagó, “Kürü gazirr pama Zonón singül nam itülóp wata kazan nilóp. A ini wa dama nótoke, ka inzan poko noanbóka arrkrrudóla?” Da módóga, Errod Yesun asenóm kain yarilürr.

Yesu 5,000 Pam Ngabyónürr

(Metyu 14:13-21; Mak 6:30-44; Zon 6:1-14)

¹⁰ Yesun umulbain olmala nóma tóbakonórr, da Yesun izazilóp, i ne elklaza tómbapónónóp. Olgabi wa ibü yazebórra, ae ogobórr kókó Betsaeda wirri basirr minggüpanandó, i tibi ne ki korale. ¹¹ A pamkolpamab ngoroa ma kari güblange barrkrrurr Yesu nebóna tótókóm kain yarilürr, da zutalórr oya solkwat. Yesu ibü morroal yazebórr, da ibüka bóktanórr Godón Kingzan Balngomólankwata, da wa ibü dólóng nyónónóp, dólóng bain nidi amkün koralórr.

¹² Abüsa nóma mórralórr, ene 12 umulbain olmala oyaka togobórr, da i oyaka bóktónóp wagó,

“Ini pamkolpamab ngoro ugó zirrnápónónóm minggüpanan basirrdü akó madmad kabedó ne müótko, alo kla azebóm akó ut bwób byamkünüm, zitülkus ini kolpam-koke bwóba.”

¹³ A Yesu ibü nilóp wagó, “E yaib ibü ngibürr alo kla nülinam.”

I ma bóktónóp wagó, “Kibü wata 5 brredako akó nis wapiamli. Marü ia ubia, ki ogobo ini abün pamkolpamabkü alo kla bumiógüm?”

¹⁴ (Ene pokodó blaman kókó 5,000 pam korálórr.)*

A Yesu ma tóba umulbain olmaldó bóktanórr wagó, “Ibü mórran-mórran ninam kopo-kopo, darrpan kopodó kóta 50 kolpam ngarkwat.”

¹⁵ Oya umulbain olmala tónggapónóp wazan nilóp, kókó ene pamkolpama blamana bobrranórr. ¹⁶ Yesu ene 5 brred akó nis wapi yazebórr, kwit yazilürr, da Godón eso ekyanórr. Wa ene brred akó wapi syórr nangónóp, da tóba umulbain olmal nülinóp ene pamkolpam gyabalómóm. ¹⁷ I blamana nóma elop, ibü bikóma nólóngóp. Umulbain olmala bamirrün alo poko dakainóp akó 12 alóp murrnausóp.

*Pita Yesun Müsirrga Yónürr
(Metyu 16:13-19; Mak 8:27-29)*

¹⁸ Darrpan ngürr, Yesu tebe nóma tóre ekolórr, oya umulbain olmal ta wankü asi kwarilürr. Olgabi oya tórea nóma blakónórr, da nümtinóp wagó, “Pamkolpama ia bóktandako, ka nótokla?”

* **9:14** Zu pamkolpama olommokur pamzan ngakan kwarilürr, i 12 pail ama kwit. Kol a olmal go asi kwarilürr, da wata paman etóngóp.

19 Umulbain olmala bóktan yalkomólóp Yesuka wagó, “Ngibürr pamkolpama igó bóktandako wagó, ma Zonla, Baptaes Bain Pam. Ngibürra ma igó bóktandako wagó, ma prropet Ilaezala. Ngibürra go wagó, ma darrü prropetla, ngaen usian nóto nyabelórr, nurrótókórra, da akó kuri türsümüle arróldó.”

20 Wa ibü nümtinóp wagó, “A yadi, e wa ia gyagüpi tótókdakla kürükwata, ka nótókla?”

Pita bóktan yalkomólórr wagó, “Ma ene [Kerisola], God noan zirrsapónórr.”

Yesu Tóba Azid Aeng akó Búdülankwata Bóktanórr

(Metyu 16:20-28; Mak 8:30-9:1)

21 Yesu ibü arüng bóktan we nókyenóp wagó, “Darrü olom azazilgu igó, ka ene Kerriso módóglá.” 22 Yesu akó bóktanórr wagó, “Ka, Pamkolpamab Olom nótókla, wata sab abün-abün azid aeng namulo. [Balngomól byarmarr pam], [wirri prrist], akó Mosesón gida umulbain pama sab kürü wata alzizi kümaniknórre. Sab kürü búdülümpükü kómkólórre a aüd ngim ngürrdü God kürü sab kürsümüle arróldó.”

23 Olgabi Yesu ibüka bóktanórr wagó, “Nadü oloman ubi yarile kürüka solkwat akyanóm, wa tóbabóka imrüke. Wa blaman ngürrzan tóba krros bügasile azid aengóm kasan, ó kürüka solkwat tókyale. 24 Zitülkus módóga, nadü oloman ubi yarile tóba tüpan arról zid ainüm, wa sab tóba [ngarkwat-koke arról] imrüke.

9:19 Metyu 14:1-2; Mak 6:14-15; Luk 9:7-8

9:20 Zon 6:68-69

9:23 Metyu 10:38

A nadü oloma sab tóba tüpan arról imrüke kürübókamde, wa sab tóba ngarkwat-koke arról zid ine. ²⁵ Ia laró morroala, darrü pama ini tüpan elklaza blaman azebóm, a tóbanan ngarkwat-koke arról ma ki imrüke? Babula! ²⁶ Nadü oloma büód aengda kürükwata akó kürü bóktanankwata, ka Pamkolpamab Olom nótókla, sab ta büód aengo oyakwata, ka nóma tamlo kólba [wirri kómal zyónpükü], Ab akó gyabi anerru ne wirri kómal zyóna myangrao bapóna. ²⁷ Ka yabü amkoman poko byaldóla: e ngibürr aini nidipakla bórrangórrón, sab koke nurrbarino kókó God ini tüp Kingzan alngomól nóma bókyene.”

*Yesun Büba Darrü Tonarr Bainürr
(Metyu 17:1-8; Mak 9:2-8)*

²⁸ Aprrapórr 8 ngürr kakóm Yesu ibü yazebórr, Pita, Zon, akó Zeims, da podo bangürlürr usakü, tórem. ²⁹ Yesuzan tóre yarilürr, oya obzeka darrü tonarr bainürr. Oya mórrkenyórra on-gang bapón yarilürr gabülplie. ³⁰ Da módóga, pam nisa we okaka tübyórri, Moses a Ilaeza,† Yesukü ikikdi. ³¹ I ta wirri kómal zyónpükü okaka tübyórri. I igó poko ikik kwarilürr, Yesu sab nadü tonarre nurrótóke. Wa karipoko yarilürr Godón bóktan tórrmendó angrinüm Zerrusalem wirri basirrdü. ³² Pitan tóba gódam nispükü uta arüm yarilürr, a i tai nóma tübarsinürr, i esenóp Yesu ne wirri kómal zyóndü yarilürr akó i ta nósenóp ene pam

9:24 Metyu 10:39; Luk 17:33; Zon 12:25 **9:28** 2 Pita 1:18

† **9:30** Moses akó Ilaeza ngaerrón prropet nis namülnürrri.

nis wankü nidi zamngólnórri. ³³ Moses a akó Ilaezazan bupadóm kain namülnürri, da Pita Yesuka bóktanórr wagó, “Wirri Pam, mi morroal ainizanakla! Ki kya aüd twal müót balmerre, darrü marünkü, darrü Mosesónkü, darrü Ilaezankü.” (Pita koke emzyatórr tóba bóktanán küp tai laró yarilürr.)

³⁴ Pita enezan bóktan yarilürr, da módóga, pülpül pokoa we tamórr, a ibü ngatolop. Ene umulbain olmal gum kwarilürr pülpül pokoa ibüzan ngablao yarilürr. ³⁵ Pülpül pokodógab bóktan bómgóla sidórükürr wagó, “Ini kürü Kólbanan Olome. Oya kótó ipadórró. Oya bóktan amkoman ipadólamke!”

³⁶ Ene bóktan bómgóla nóma blakónórr, umulbain olmala Yesun tóbanan esenóp. I koke bóktan kwarilürr inikwata, wata tibióbka ola yarilürr. I ene tonarrdó darrü olom kokean izazilóp, i ne elklaza nósenóp.

Yesu Kolae Samupükü Olommokur Dólóng Yónürr

(Metyu 17:14-18; Mak 9:14-27)

³⁷ Darrü ngürr Yesu tóba aüd umulbain olmalpükü nóma tübinürr pododógab, wirri pamkolpamab ngoroa tóbazenórr oyaka. ³⁸ Da módóga, darrü pama ene pamkolpamab ngorodógabi tórrgóganórr Yesuka wagó, “Umulbain Pam, ka marü atodóla kólba siman olom ngakanóm, zitülkus kürü wata darrpan olom módóga! ³⁹ Kolae samua blaman tonarrdó nóma amiógda, ugósan kubó taegwarran

9:35 Aesaya 42:1; Metyu 3:17; 12:18; Mak 1:11; Luk 3:22; 2 Pita 1:17

ngitine. Ene kolae samua kubó tórrngónan ngitine, da tüpdü singalkóle tae godeapükü. Ene klama wirri ngarkwatóm koke amgatóda, dakla oya büb kulainda. ⁴⁰ Ka marü umulbain olmal enan natonóma ini kolae samu amaiküm, a ibü gaodó koke yaril.”

⁴¹ Yesu blamandó bóktan yalkomólórr wagó, “E amkoman bangun-koke akó kolae tonarr lüól pamkolpamakla! Ia ka yenkü nadüzan ngarkwat ngyabelo yabü amkoman bangun kokede?” Da wa ene pamdó bóktanórr wagó, “Moba olom ala sidó.”

⁴² Ene olommokura Yesun nóma ngorram ain yarilürr, kolae samua oya ugón tórrngónan ngitanórr, da singalkalórr tüpdü. A Yesu ma ene kolae samu agórr ene olommokur amgatóm. Ene olommokur we dólóng yónürr, da abdó we yalkomólórr. ⁴³ Blaman pamkolpama gübarirr aengóp Godón wirri arüng nóma esenóp.

*Yesu Akó Nis Ngim Tóba Búdülankwata
Bóktanórr
(Metyu 17:22-23; Mak 9:30-32)*

Blaman pamkolpamazan gübarirr aeng kwarilürr Yesu ne blaman elklaza tómbapónórr, da wa tóba umulbain olmaldó we bóktanórr wagó, ⁴⁴ “Tai tübarrkrru, amrükgu, ka yabü ne wirri bóktan büzazilüm kaindóla. Darrüpa kürü, Pamkolpamab Olom nótokla, sab pamkolpamab tangdó küngrine.” ⁴⁵ A i ma Yesun bóktan [küp tai koke emzyetóp]. God ene bóktan küp ibükagab inikürr, igósüm i tai koke ipüdóp. Akó i tib gum kwarilürr Yesun amtinüm oya bóktan küpankwata.

Ia Wirrian Nótóke?
(Metyu 18:1-5; Mak 9:33-37)

⁴⁶ Da módóga, ene umulbain olmala tibiób ola murr bazebdako wagó, ia amkoman wirrian nótóke. ⁴⁷ Yesu wa ibü gyagüpitótók ngaengógópan bumiógürr, da darrü kari olom ipadórr, zamngól-zamngólan we yónürr tóba nólgóp kwata. ⁴⁸ Olgabi Yesu tóba umulbain olmaldó bókthanórr wagó, “Inzan kari olom morroal tonarre nótó nóma apadóda kürü ngidü, enta igósa, wa kürü morroal tonarre apadóda. Ó kürü morroal tonarre nótó nóma apadóda, wa ta Godón morroal tonarre apadóda, kürü nótó zirrkapónórr. Ini amkoman pokoa, zitülkus karian nótóke yabü aodó, God wirrian oya angunda.”

Yesun Umulbain Olmalpükü Koke Nótó Bóka Bamgünda, Wa Ibükama
(Mak 9:38-40)

⁴⁹ Zon bókthanórr Yesuka wagó, “Wirri Pam, ki darrü pam eserre kolae samu amande pamkolpamdógabi marü ngidü. Ki oya piküp ainüm kain kwarilürr, zitülkus wa minkü kokea.”

⁵⁰ A Yesu ma ibü nilóp wagó, “E oya piküp ain-gu, zitülkus yabüka koke nótó bóka bamgünda, wa igósidi yabüne.”

[Samarria] Basirr Pamkolpama Bangónóp Yesun Apadóm

⁵¹ Yesun kwitüdü kasil ngürrazan ngorram bain yarilürr, Yesun ama gyagüpbarr yarilürr

Zerrusalem wirri basirrdü tótókóm. ⁵² Da wa bóktan bamtül pam zirrnáponóp singül kwata. Ene pama we ogobórr darrü basirrdü, Samaria prrobins kugupidü, elklaza tómbapónóm Yesunkü. ⁵³ A pamkolpam ene basirrdü koke kwarilürr Yesun tóba umulbain olmalpükü morroal tonarre apadóm, zitülkus i Zerrusalem ki bórrgrrotórrre.‡ ⁵⁴ Zeims akó Zon igó nóma ngakarri wagó, Yesun ini pamkolpama morroal tonarre koke ipüdóp, da bóka itarri wagó, “Lod, ia marü ubia, ki kubó Godón imtini ur zirrapónóm kwitüdügab ibü almitüm?”

⁵⁵ A Yesu ma tübyalüngürr, da ibü nagórr.

⁵⁶ Olgabi ma i akó darrü basirrdü ogobórr.

*Ma Ngibürr Kla Eloko Yesun Mamoanóm
(Metyu 8:19-22)*

⁵⁷ I kwatódó iazan tótók kwarilürr, darrü pama Yesunbóka wagó, “Ka sab marüka akyalo, enana ma nega wamlo.”

⁵⁸ Yesu ma oyaka bóktanórr wagó, “Poksab§ tibiób ngyaben kugupi asiko akó kwitüm póyaeab müótako. A Pamkolpamab Oloman ma darrü ut bwób babula, ka kólba singül ne ingrino ngón ngagónóm.”

⁵⁹ Olgabi Yesu akó darrü pamdó bóktanórr wagó, “Kürüka tókya!” A ene pama ma Yesuka

‡ **9:53** Zu pamkolpama amkoman igó angun kwarilürr wa, Zerrusalem wata ene bwób yarilürr Godón ótókóm, a Samaria pamkolpama amkoman ama igó angun kwarilürr wa, Gerrizim Podo ene bwób yarilürr Godón [ótókóm]. **9:54** 2 King 1:9-16

§ **9:58** Poks nurr umezan klama. Mórrke-mórrke módóga: fox. Ma dandang ngakanke atang opor Metyu 8:20.

igó bóktanórr wagó, “Lod, ma kürü ngaengógópan ok kyó basirrdü alkomólóm kólba ab gapókdó angrinüm.”

⁶⁰ Yesu ma oya igó yalórr wagó, “Büdül nidipako tibiób бүдүл ki balüingnüm.* A mató, ma wam a pamkolpamdó ayolónke ene morroal bóktan Godón Kingzan Balngomólankwata.”

⁶¹ Akó darrü pama bóktanórr Yesuka wagó, “Lod, ka sab marüka akyalo, a ngaensingülan ka kya kólba müót kolpam yawal bókyanóm wamón.”

⁶² Yesu ma oya igó yalórr wagó, “Darrü pama ne kesu angónde kakota nóma yazile,† wa ngarkwatódó zaget pam kokea Godón Kingzan Balngomólankü.”

10

Yesu 72 Umulbain Olmal Zirrnápónóp

¹ We kakóm, Yesu ngibürr 72 pam ilianórr, akó tómbapón yarilürr ibü zirrbapónóm. I sab oya singül kwata ogobe ninis, blaman wirri basirr akó bwóbdüma wa ne tótókóm bóktan tólbael yarilürr. ² I solkwat ogobórr, a Yesu ngaengógópan ibüka bóktanórr wagó, “Abül ta kari kokea, a zaget pam ma abün kokeako ene alo

* **9:60** Ini bóktanán küp módóga: Samuan ngarkwatódó бүдүл nidipako ki balüingam бүбан ngarkwatódó nidi nurrbarinóp.

† **9:62** Ene tonarrdó, Zu pama nóma kesu angón kwarilürr, i dümdüm ogoble. Darrü pama ne kakota nóma yazile, wa gaodó koke yarilürr dümdüm tótókóm. Ini alap-alap bóktana. Oya küp módóga: Darrü pama ne tóba kakota nyabendó nóma yazile, wa ngarkwatódó kokea Godón zaget tómbapónóm.

kla abülüm.* We ngarkwatódó, e Lodka tóre kwarilün, abül zitülkus olom nótoke, akó oya imtinamke zaget kolpam zirrbapónóm alo kla abülüm. ³ O gob! Ka yabü zirrbapóndóla [sip] kupozan wirri nurr ume† ngorodó. ⁴ Yenkü paos, angasangap angón alóp, akó ngibürr wapórdó bamel kla amarrugu. Kwatódó bólean-gu pamkolpamdó ikiküm. ⁵ E darrü olo-man müótüdü nóma barrbuno, ngaen-gógópan bóktónamke magó: ‘Paud asi ki yarilün ini müótüdü!’ ⁶ Paud olom ne ola nóma yarile, yabü paud oyaka yarile; koke ne nóma, ene pauda yabüka tolkomóle. ⁷ Ene dadan müótüdü bamilke, akó alo a anón, i yabü ia klame ngabyón kwarile. Zitülkus módóga, zaget paman dümdüm asine tóba darrem kla azebóm ibükagab, nibiób tangbamtinda. Abün-abün müótüdüma ngyabenkü tótókgu darrpan basirrdü. ⁸ E darrü wirri basirrdü nóma barrbülo, da pamkolpama yabü morroal tonarre nóma yazebrre, ololónke i yabünkü ia alo tübarmüle. ⁹ Dólóng nyólamke ola azid pamkolpam nidi-pako, akó nüazilamke magó, ‘Godón Kingzan Balngomóla yabü minggüpanandó kuri tübine.’ ¹⁰ A e darrü wirri basirrdü nóma barrbuno akó ene pamkolpama yabü morroal tonarre koke nóma yazebrre, wirri kwatódó ogobke, da ini poko bóktónamke magó, ¹¹ ‘Yabü basirran ne buruko kibü wapórdó ki ae barrgondakla

* **10:2** Ma müsirrga ain bóktan Metyu 9:37 ngakanke. **10:2** Metyu 9:37-38 † **10:3** wirri nurr ume, Mórrke-mórrke módóga: wolves. **10:3** Metyu 10:16 **10:7** 1 Korrint 9:14; 1 Timoti 5:18

yabü amtyanóm yabü kolae asiko.‡ A e ma umul kwarilo ini poko: Godón Kingzan Balngomóla minggüpanandó kuri tübine!’ ¹² Ka yabü igó byaldóla, Godón Kot Ngürrdü wa sab Sodom§ wirri basirr pamkolpam kolaean darrem nókyerre. A wa ma ene basirr pamkolpam sab tai wirrian kolaean darrem nókyerre.

*Amkoman Bangun-koke Wirri Basirr
(Metyu 11:20-24)*

¹³ “Sab Godón ngürsila tame marüka, Korrazin wirri basirr! Akó sab Godón ngürsila tame marüka, Betsaeda wirri basirr! Ka Taerr akó Saedon wirri basirr nisdü* ene [arüng tonarr] ne nóma ki tómbapóla, ka yabüka ne arüng tonarr tómbapólórró, ene pamkolpama gyaur mórrkenyórr ngaen ki bamelórrre akó urtók buru ki olokól tibiób singüldü, Godka okaka azazinüm wagó, i tibiób kolae tonarrdógabi kuri tübyalüngórrre. ¹⁴ Godón Kot ngürrdü wa sab Taerr akó Saedon wirri basirr pamkolpam kolaean darrem nókyerre. A wa ma sab yabü, Korrazin akó Betsaeda, tai wirrian kolaean darrem tókyerre. ¹⁵ Akó mató, Kaperrna-um wirri basirr, ma ia igó gyagüpitótókdóla, God sab

‡ **10:11** Ini bóktanán küp módóga: yabü [kolaean darrem] sab asi yarile. **10:11** Luk 9:5; Apostolab Tórrmen 13:51 § **10:12** Sodom: Ma müsirrga ain bóktan Metyu 10:15 ngakanke.

10:12 Bwób Zitül 19:24-28; Metyu 10:15; 11:24 * **10:13** Taerr akó Saedon pamkolpam kolae tonarr akó Godónbóka umul-kók pamkolpam kwarilürr. **10:13** Aesaya 23:1-18; Izikiel 26:1-28:26; Zo-el 3:4-8; Eimos 1:9-10; Zekarraea 9:2-4

marü kwitüdü mómngyele? Kokean! Ma sab bangrino tüpdü, бүдүлаб bwóbdü!”†

16 Olgabi Yesu tóba umulbain olmaldó bóktanórr wagó, “Yabü bóktan ne oloma arrkrruda, enta igósa, wa kürü bóktan arrkrruda. Akó yabü nóto alzizi amanda, enta igósa, wa kürü alzizi amanikda. Akó kürü nóto alzizi amanikda, enta igósa, wa Godón alzizi amanikda, kürü nóto zirrkapónórr.”

Yesun bóktan kakóm, wa ene 72 umulbain olmal we zirrnápónóp.

Ene 72 Umulbain Olmala Bagürwómi Tóbakonórr

17 Ngibürr tonarr kakóm, ene 72 umulbain olmala tóbakonórr Yesuka tibiób agóltagóldógabi, da i kari bagürwóm koke kwarilürr. I bóktónóp oyaka wagó, “Lod, enana kolae samua ta kibü bóktan amorrán kwarilürr, ki arüng bóktan nóma nüliónónóp marü ngidü!”

18 Da Yesu ibüka bóktanórr wagó, “Ka satani eserró kwitümngab büsai aupdi, wamaka aon warri zyóna büsai-büsai aupda pülpüldügabi. 19 Tübarrkrru! Ka yabü balngomól arüng ngaen nókyenarre бүдүл tarük gwar a walipwalip bailüm akó satanian arüng [ut-ut ainüm]. Darrü kla babula yabü azid akyanóm. 20 E bagürwómdakla, zitülkus kolae samua ta yabü bóktan amorrándako. E ma bagürwómgu ene zitülkUSDü, a e barre

† **10:15** бүдүлаб bwób, Grrik bóktane módóga: Hades. **10:15** Aesaya 14:13-15 **10:16** Metyu 10:40; Mak 9:37; Luk 9:48; Zon 13:20 **10:19** Wórr Pebá 91:13

we pokodó bagürwóm kwarilo, God yabü ngi kwitüdü ngaen wibalómórr tóba pebadó.”

Yesu Tóba Ab Yagürürr
(*Metyu 11:25-27; 13:16-17*)

²¹ Ene tonarrdó, Godón Samua oya búbzan gwarran yarilürr bagürwómpükü, Yesu Godka bóktanórr wagó, “Ka marü agürdóla, kürü Ab, tüp a pülpülan Lod, zitülkus ma ini elklazab‡ amkoman küp iniknürü [wirri gyagüpitótók] akó wirri susumüri pamdógabi, da errkya ma popa kolpamdó kuri okaka sizazina, marü kari olmalzan nidi amkoman angundako. Amkoman, kürü Ab, ma tónggapórró ini kwata, zitülkus marü wirri ubi inzanóm yarilürr.”

²² Yesu akó pamkolpamdó we bóktanórr wagó, “Blaman kla kürü Aba kuri küliónürr. Darrü olom umul-kóka, Godón olom ia oloma. Wata Ab umul tebea. Akó darrü olom umul-kóka Ab ia oloma. Wata oya Olom umul tebea, akó wa nibiób aleanda tóba Ab okaka amzazilüm.”

²³ Olgabi Yesu tóba umulbain olmaldó byalüngürr, da ibüka we bünyón bóktanórr wagó, “Bagürwóm idipako, nidi basendako e ne elklaza basendakla! ²⁴ Zitülkus módóga, ka yabü igó byaldóla, abün prropet akó king ngaen ubi kwarilürr asenóm, e errkya ne kla basendakla kürü tómbapónde, da i kokean esenóp. Akó ibü ubi ta arrkrrum yarilürr, e ne poko arrkrrudakla, da i kokean barrkrrurr.”

Morroal [Samarria] Paman Alap-alap Bóktan

‡ **10:21** ini elklaza we poko apóna, Yesu ne poko apón yarile singül kwata. **10:22** Zon 3:35; 10:15

²⁵ Da módóga, darrü Zu pamkolpamab gida umulbain pama zamngólórr, da Yesun apókóm darrü amtin bóktan poko imtinürr wagó, “Umulbain Pam, ka ia kaino [ngarkwat-koke] arról apadóm?”

²⁶ A Yesu ma darrem oya igó imtinürr wagó, “Mosesón gidadó inikwata ia wialómórróna? Ma ia amzyatdóla?”

²⁷ Wa Yesuka bóktan yalkomólórr wagó, “ ‘Marü [moboküpdü ubi] asi ki yarilün Lodka, marü God, moba dudu moboküpi, dudu samui, dudu arüangi, akó dudu gyagüpitótóke’, akó ‘Marü moboküpdü ubi moba minggüpanandó ne olome§ inzan ki yarilün, marü moboküpdü ubi mobakazane.’ ”

²⁸ Yesu oyaka bóktanórr wagó, “Ma bóktan dümdüman salkomóla. Ini bóktan mamóan namülünke, da ma sab ngarkwat-koke arróldó ngyabelo.”

²⁹ A ene gida umulbain pama kwat amkün yarilürr tóba bagom. Da módóga, wa akó Yesun imtinürr wagó, “Kürü minggüpanan olom ia nótóke?”

³⁰ Yesu darrem bóktan yalkomólórr wagó, “Darrü ngürr darrü pama Zerrusalem wirri basirrdügabi abilürr ama Zerriko wirri basirrdü wamlórr. Wazan wamlórr, ngibürr gazirr-gazirr gómól pama ugón simigóp. I oya mórrkenyórr akó elklaza blaman imtinóp, emkólóp kókó бүдүл kari poko. Tib ae ogobórr. ³¹ Igó

§ **10:27** minggüpanandó ne olome wa blaman pamkolpambóka apónða, ma nibiób amórrandóla. **10:27** Lebitikus 19:18; Duterronomi 6:5 **10:28** Lebitikus 18:5

pokoa tómbapónórr, darrü prrista tamlórr ene dadan kwatana. Wa ene pam nóma es-enórr, wa kwatana bórrgrratórr kwat dakla kabeana. ³² Dadan ngarkwatódó, Libae* zitül pama tamlórr dadan pokodó. Wa ene pam nóma esenórr, wa kwatana bórrgrratórr kwat dakla kabeana. ³³ Ta asi, darrü Samarria pama† ene kwatanazan wamlórr, wa ene pokodó tamórr ene pam ne yarilürr. Wa nóma esenórr, wa oyaka kari gyaur koke yarilürr. ³⁴ Módóga, wa wamórr kókó oyaka, oel akó waen ekanórr oya gülüngdü akó mórrkenyórr syórrí twóp amelórr kókó tai. Da wa ene pam ipadórr, tóba [donkidü] igasilürr, da we idódürr manie ngyaben amil müótüdü, da we ngakan yarilürr darrpan ngürrüm. ³⁵ Darrü ngürr ene Samarria pama nis silba mani küp‡ nurruanórr, da ene manie ngyaben amil müót ngakan pam ekyanórr. Wa bóktanórr oyaka wagó, ‘Gyaurka, ini pam tai ngakalónke. Akó darrem ne bar-kyanan nóma yarile ini tumum, ka marü sab barre ugón kókyeno ka nóma tolkomolo.’ ”

³⁶ Olgabi Yesu ene Mosesón gida umulbain pam imtinürr wagó, “Ma ia gyagüpi tótókdóla?”

* **10:32** Libae darrü zitül yarilürr Isrraelóm. Ene zitülan pam [Godón Gyabi Müótüdü] zaget zitül kwarilürr. Ibü zaget we kla koralórr: Godón Gyabi Müótüdü zaget elklaza ngabkan akó [altadó] ne kla amsel koralórr. † **10:33** Samarria pam: Samarria pamkolpam Zu pamkolpamab gómdamal-koke kwarilürr, we ngarkwatódó i tibiób koke igósidi tangbamtin kwarilürr.

‡ **10:35** silba mani küp, Grrik bóktane ma inzan angrirrüna: denarii. Ene tonarr, darrpan zaget pama nis ngürr nóma zaget yarile, wa nis denarii nüpüde.

Ini aüd pamdógabi, morroal minggüpanan olom ia nótó yaril ene gazirr-gazirr gómól pama amkarrón olomdó?”

³⁷ Ene pama bóktan yalkomólórr wagó, “Gyaur nótó ipadórr oyaka.”

Olgabi Yesu oya yalórr wagó, “Ma wam, da dadanzan kainke.”

Marrta akó Merri

³⁸ Yesu tóba umulbain olmalpükü Zerrusalemzan wamlórr, da kwat-kwat darrü basirrdü tübzilürr. Ola darrü kol warilürr, ngi Marrta, da wa Yesun ngisaunürr tóba müótüdü.

³⁹ Marrtan zoret asi warilürr, ngi Merri, Lodón wapór minggüpanandó nótó mórran warilürr oya umulbain bóktan arrkrrum. ⁴⁰ A Marrta ma gyakolae warilürr, zitülkus oya abün zaget akó elklaza koralórr tómbapónóm. Marrta natókórr a oyabóka wagó, “Lod, ia ini morroala marüka, kürü zoreta kürü inzan amgatóm blaman ini zaget tómbapónóm kólbe püóran? Wyal kürü tangantinüm!”

⁴¹ Da Yesu oyaka bóktan yalkomólórr wagó, “Marrta, Marrta, ma kari gyakolae kokela abün elklazabkwata. ⁴² A wata darrpan kla asine tónggapónóm. Merri wa ene dümdüm kla kuri ipüde, da kubó koke ipüdórrre oyakagab.”

11

Tóreankwata Umulbain Bóktan (Metyu 6:9-13; 7:7-11)

¹ Darrpan ngürr Yesu darrü pokodó tóre yarilürr. Oya tóre akoa nóma blakónórr, da

oya darrü umulbain oloma bóktanórr oyaka wagó, “Lod, ma kibü umul tinünüm Godka tóre bako iada, wata Zon [Baptaes Bain] Pam tóba umulbain olmalzan umul ninóp.”

² Olgabi Yesu bóktanórr ibüka wagó, “E Godka nóma tóre kwarilo, igó ekolanke magó,

“ ‘Ba,

marü ngi gyabiana; pamkolpama marü ngi ki [ótók] kwarilün.

Marü Kingzan Balngomóla ugó ki tam.

³ Kibü darrpan-darrpan ngürrzan alo kla alión namülün.

⁴ Ma kibü kolae tonarr torrgonónóm, zitülkus kibüka kolae tonarr nidi tómbapóndako, ki ta ibü kolae tonarr barrgondakla.

Akó kibü balngomólgu kolae tonarr tómbapónóm.’ ”

⁵ Olgabi Yesu bóktanórr tóba umulbain olmaldó wagó, “Darrüpa yabükagabi kubó aprrapórr wame kamadan müótüdü irrüb zokr-rok, da kubó bóktóne wagó, ‘Kürü gódam, gyaurka, kya kürü aüd brred mató külió, darrem ka sab marü mókyeno solkwat. ⁶ Zitülkus kürü darrü gódama aibwóbdügabi түbzile, da wa kankü aega, ó kürü ta bumat kla babula oya akyanóm.’ ⁷ Olgabi ene müót kugupidü gódama kubó bóktan salkomóle wagó, ‘Ma kürü müp akyan-gu! Mamtae murrausürrüna, ó ka ta kólba olmalpükü ut bwóbdümla. Ka bupadóm gaoandó kokela marü darrü kla akyanóm.’ ⁸ Ka yabü igó byaldóla. Solodó, wa kubó bupude, ene pam alo kla ekyene oya ubi ngarkwatódó,

a ene igó pokodógabi koke, igó zitülkus wa oya gódame, a zitülkus wa mengre tangbamtinüm batoda. ⁹ Da ka yabü igó byaldóla, yatolam Godón, da yabü sab nókyerre. Yamkülam, da e sab esenane. Mamtae alkólam, da God sab yabünkü tapakue. ¹⁰ Zitülkus módóga, nótó nóma yatole, sab ipüde. Nótó nóma yamküle, sab esene. Akó mamtae nótó nóma alkóle, God sab tapakue oyankü. ¹¹ Ia yabü aodó igó ab asine, tóba oloma ne wapim nóma bato-e, ia wa kubó бүдүлңгал ekyene? ¹² Ó wa ne oya póyae urgupüm nóma yato-e, wa ia kubó oya walipwalip ekyene? Koke! ¹³ Enana e kolae tonarr pamkolpamakla, a e ma umulakla yabiób olmal morroal elklaza gail. Da amkoman, yabü kwitüm Aba sab igósidi tóba Samu nókyerre, oya nidi atodako!”

Yesu akó Be-elzebul
(Metyu 12:22-30; Mak 3:20-27)

¹⁴ Darrü tonarrdó, Yesu kolae samu amanikürr darrü pamdógabi, oya bóktan-gum nótó elealórr. Ene kolae samua ene bóktan-koke pam nóma amgatórr, ene pama bóktanóm bainürr. Pamkolpam ola nidi koralórr gübarirr aengóp. ¹⁵ A ngibürr pamkolpama ma Yesunkwata igó bóktanónóp wagó, “Be-elzebul,* kolae samuab singüldü pam nótóke, oya ene arüng wató akyanda kolae samu amanóm.”

¹⁶ Ngibürr pamkolpama oya apókóm yangónónóp, da imtinónóp darrü kwitümgab

* **11:15** Be-elzebul satanian darrü ngia. **11:15** Metyu 9:34; 10:25

[wirri tulmil] tónggapónóm igó poko amtyanóm wagó, oya arüng amkoman Godkagabia. ¹⁷ Yesu ibü gyagüpitótók umul bainürr, da wa ibüka we bóktanórr wagó, “Darrü kingan balngomól bwób pamkolpama tibiób nóma bürrgrrütórre tibióbka bóka bamgünüm, ibü bwóba sab kolae baine. Akó darrpan müótüdü pamkolpama tibiób nóma bürrgrrütórre, i sab myamem dabyórrün koke kwarile. ¹⁸ Da ene ta inzana, satani akó tóba kolae samua ne tibiób nóma bürrgrrütórre, da oya balngomóla sab myamem koke zamngóle. Ka ini poko bóktandóla, zitülkus e igó bóktandakla wagó, ka kolae samu Be-elzebulün arüangi amandóla. ¹⁹ A ka kolae samu ne Be-elzebulün arüangi nóma amandóla, da yabüka nidi atandako, i ma kolae samu noan arüangi amandako? Ini zitülküsü i sab yabü igó zaz nirre wagó, e obaedakla e nóma bóktandakla wagó, ka kolae samu Be-elzebulün arüangi amandóla. ²⁰ A ka wa kolae samu Godón tang pyómi amandóla. Akó ini klama igó poko okaka amzazilda wagó, Godón Kingzan Balngomóla yabüka kuri tame.

²¹ “Darrü arüng pam abün gazirr elklazapükü nómada akó tóba müót nóma ngakanda, oya elklaza kubó zid kwarile. ²² A kubó ma darrü arüangan pama gazirrum nóma sisingül akyene, akó oya nóma [ut-ut ine], olgabi ene wirri arüangan pama ene gazirr elklaza kubó imtine, wa ne klamdó ngambangólda. Da kubó ene wirri arüangan pama arrgrrüte kamdalpükü ene

arüng paman elklaža.†

²³ “Kankü koke nótoke, wa kürüka bóka bamgünda. Akó kankü pamkolpam koke nóto dakasuda, wa arngenda.‡

*Kolae Samua Nóma Alkomólda
(Metyu 12:43-45)*

²⁴ “Kolae samua nóma burruanda pamdógab, wa agóltagóldase nae-koke bwóbdüma, ngón ngagón bwób byamkünkü. Wa darrü koke nóma asenda, wa tóbaka bóktanda wagó, ‘Ka ma alkomóldóla ka ne müót amgatórró.’ ²⁵ Wa nóma abzilda ene müótüdü, wa morroal pabza-urrün akó ngarkwatódó asenda. ²⁶ Wa tótókda, da ngibürr 7 amkoman kolaeän samu we amar-ruda. I blamana ene müótüdü we barrbündako ola ngyabenóm. Da ene tonarrdó ene pam ugón ma tai kolaeän pokodóma ngaensingülan pokodógabi.”

Amkoman Bagürwómdü Nidipko

²⁷ Yesun ini pokozan bóktan yarilürr, darrü kola wirri pamkolpamab ngorodógab ugón tórrgóganórr wagó, “Bagürwómdü we aipo marü nóto mulngumilürr akó ngómdü nóto müngrinürr!”

²⁸ A Yesu ma bóktan yalkomólórr wagó, “Taiwan bagürwóm idipako, Godón bóktan nidi arrkrrudako akó tórrmendó nidi arrbündako!”

† **11:22** Ini alap-alap bóktana. Oya küp módóga: arüng pam satanie, wirri arüngan pam ma Yesu-e. Yesu satani ngaen ut-ut yónürr, da oya arüng kolae samu amanóm satanidügab koke tótókda, a Godkagabi tótókda. ‡ **11:23** Yesu pamkolpam Godka amarrubóka ikikda. **11:23** Mak 9:40

*Pamkolpama Yesun Wirri Tulmilüm Yatop
(Metyu 12:38-42)*

²⁹ Pamkolpamab ngoroa oyakazan kwób tóbazelórr, Yesu bóktanórr wagó, “Ini lüólan pamkolpam kolaeanako. Zitülkus módóga, i kürü wirri tulmilüm atodako. A ibünkü darrü wirri tulmil tónggapórrón koke yarile, wata prropet Zonakazan ne wirri tulmila tómbapónórr. ³⁰ Zonaka ne klama tómbapónórr, ene igó wirri tulmil yarilürr Ninebe wirri basirr pamkolpama amzyatóm wagó, oya God zirrsapónórr. Da darrpan ngarkwatódó, kürüka, Pamkolpamab Olom nótókla, sab ne klama tómbapóne, ene igó wirri tulmil yarile ini lüólan pamkolpama amzyatóm wagó, kürü God zirrkapónórr. § ³¹ Ngaen, Syiba kwina* aibwóbdügabi katókórr king Solomonón [wirri gyagüpitótók] bóktan arrkrrum. Da Godón Kot Ngürrdü, ene kola sab igósidi Godón obzek kwata zamngóle ini lüólan pamkolpampükü, da sab ibü kolae tonarr wató pupainirre. Tübarrkrru, Solomonkagabi darrü wirri ngi pam aini asine! E ia kürü wirri gyagüpitótók bóktan amkoman koke iade angundakla, Syiba

§ **11:30** Abün Godón Bukbóka wirri umul pama gyagüpi tótókdako ene wirri tulmilan küp módóga: Zona aüd ngürrüm wapien dupidü ngyabelórr. Dadan ngarkwatódó Yesu ta sab gapókdó aüd ngürrüm yarile. Ngibürra gyagüpi tótókdako ene tulmilan küp módóga: Zona amgol yarilürr Ninebe pamkolpamdó. Dadan ngarkwatódó Yesu amgol yarilürr Zu pamkolpamdó. **11:30** Zona 3:4 * **11:31** Syiba kwin wa Syiba kantri ngakan warilürr; errkya Arrabia nege. Wa Zu kol koke warilürr. **11:31** 1 King 10:1-10; 2 Krronikol 9:1-12

kwinazan Solomonón wirri gyagüpitótók bóktan amkoman yangunürr? ³² Ngaen, Zonan nóma arrkrruóp Godón bóktan amgolde, Ninebe basirr pamkolpama Godka tübyalüngóp tibiób kolae tonarrdógabi. Da Godón Kot Ngürrdü, i sab igósidi Godón obzek kwata bórrónge ini lüólan pamkolpampükü, da sab ibü kolae tonarr idi pupainirre. Tübarrkrru, Zonakagabi darrü wirri ngi pam aini asine! E Godka byalüngüm koke iadeakla Ninebe basirr pamkolpamzan?

Ilküp Büban Zyón Klama
(Metyu 5:15; 6:22-23)

³³ “Darrü oloma zyón kla nóma setene, wa koke inike ó wa alóp lorodó koke ingrine. A wa kumngyindü emngyele, da pamkolpama kubó zyón eserre, i müótan kugupidü nóma barrbüne. ³⁴ Marü ilküp büban zyón klame. Marü ilküp ziz nómadamli, marü dudu büb ugón wirri zyóndüma; a i tümün nómadamli, marü büb wata blaman tümündüma. ³⁵ Da ma tai ngaka, marüka ne zyóne wata amkoman zyón ki yarilün a tümün koke. ³⁶ Da módóga, marü dudu büb ne zyóndü nóma yarile, ó darrü poko ne tümündü babul nómada, sab blaman zyóna gwarrarrón yarile, wamaka marü zyón klama warri mapóne.”

Yesu Parrisi akó Mosesón Gida Umulbain
Pamab Kolae Tonarr Pupo Ninóp
(Metyu 23:1-36; Mak 12:38-40)

³⁷ Yesu bóktan nóma elakónórr, darrü Parrisia oya we ngyaunürr wankü alom; da wa wamórr, müótüdü bangrinürr, da nólgópe banomólórr alom. ³⁸ Ene Parrisia arrkürrürr wa nóma esenórr igó wa, Yesu ta tang koke bagule alom, Zu pamkolpamab bókam tumtum ngarkwatódó. ³⁹ Da Lod oyaka we bóktanórr wagó, “E Parrisia kap a kübül wata tumum poko bagul umulakla, a kugupidü e kari kolae is kokeakla! Akó yabü ubi wata abün elklaza do bainüma! ⁴⁰ E gonggo pamakla! Büb tumum sopae nótó tónggapónórr, wa auma büb kugupi ta ia wató koke tónggapónórr? ⁴¹ A kübül kugupidü ne klamko, e elklaza-koke pamkolpam nülinam, da módóga, blaman kla [tóman-koke] kwarile yabünkü Godón ilküpdü.

⁴² “E ne Parrisiakla, sab Godón ngürsila tame yabüka! Zitülkus módóga, e [wantent] yabiób didiburr alo misan ngitan klamdógabi† enan alióndakla Godón. A e pamkolpam dümdüm tonarre koke bangóndakla akó yabü [moboküpdü ubi] Godka babula. A e ma pamkolpam dümdüm tonarre ki bangón kwarila akó yabü moboküpdü ubi Godka ki kwarile, ezan wantent alióndakla.

⁴³ “E ne Parrisiakla, sab Godón ngürsila tame yabüka! Zitülkus módóga, yabü ta ene wirri ubi pokoa wirri pamab mórran pokodó mórranom mibü kwóbbazen müótüdü. Akó yabü ta inzan wirri ubi pokoa, pamkolpama yabü morroal

† **11:42** misan ngitan kla: Yesu ini alo misan ngitan klambóka apón yarilürr: mint akó rue akó ngibürr elklaza. **11:42** Lebitikus 27:30

ngürr bóktan nüliónórre pul basirrdü. ⁴⁴ Sab Godón ngürsila tame yabüka! Zitülkus módóga, e wamaka gapókakla, pamkolpama koke ne kla basendako. Akó i ene gapók kwitana agóltagóldako, umul kókme igó, бүдүл muru aegako.”‡

⁴⁵ Darrü Mosesón gida umulbain pama bóktan yalkomólórr wagó, “Umulbain Pam, ma ini poko nóma bóktandóla, ma ta kibü samupükü akr-randóla!”

⁴⁶ Yesu ibüka bóktan we yalkomólórr wagó, “E ne Mosesón gida umulbain pamakla, sab Godón ngürsila tame yabüka! Zitülkus módóga, e pamkolpam abün müp alióndakla abün gida tómbapónde ibü mamóanom, i nabe amar-rum ne kla kaindako. § A e ma yabiób tang pyóm kubó kokean ingrinane ene müp kwit ainüm. ⁴⁷ Sab Godón ngürsila tame yabüka! Zitülkus módóga, e prropetab gapók tómbapóndakla morroal obzeksyók bapónóm, prropet ngaen ne gapókdó urrbulürr - yabü abalbobatala nibiób okrralórr бүдүлүmpükü.

⁴⁸ Da ini poko tómbapónde, e igó poko okaka azazindakla wagó, e ubi baidakla yabü abal-

‡ **11:44** Gapókdóma бүдүл murua abündako. Mosesón gida-a igó bóktanórr wagó, Zu pamkolpama darrü kla koke ki yamurre, бүдүл muru ne klama amurr yarilürr (Bótang Peba 19:16). Ene klama ibü tómanpükü nirre Godón ilküpdü. I asen-koke gapók kwitana nóma ki agóltagól kwarilürr, i ene kla ki amurr kwarilürr umul-kókme. Dadan ngarkwatódó, Zu pamkolpama Parrisidügabi tikó apad kwarilürr, umul-kókme i kolae kwarilürr auma бүб kugupidü. § **11:46** Ma müsirrga ain bóktan 11:52 ngakanke.

bobatala ne poko tómbapónóp: i prropet okrralórr, da e ibü gapók tómbapóndakla! ⁴⁹ Ini zitülkUSDü God tóba wirri gyagüpitótóke igó bóktanórr wagó, ‘Ka sab ibüka prropet akó [apostol] zirnapónónómo; i ngibürr sab okrrale bÜdülümpükü akó ngibürr sab wirri müp nüliónórre.’ ⁵⁰ Da ini lüólan pamkolpama sab müp idi ipüdórrre prropetab óea ne tópkanónóp, ngaen tüpan zitüldügab, ⁵¹ tai Eibolón óedógab, kókó Zekarraean óea ne tópkanórr, [alta] akó [Gyabi Bwób], ibü aodó. Amkoman, ka yabü igó byaldóla, ini lüólan pamkolpama sab blaman müp idi ipüdórrre!

⁵² “E ne Mosesón gida umulbain pamakla, sab Godón ngürsila tame yabüka! Zitülkus módóga, e kwat murrnausnarre Godónbóka umul bainüm. E yaib ene kwat koke mamóan kwarilnürü akó ene pamkolpam, ene kwat mamóanom nidi kain kwarilürr, e ibü nürmatnarre!”*

⁵³ Yesu ene poko nóma amgatórr, ene tonar-rdógab Mosesón gida umulbain pam akó Parrisia oyaka ngürsilpükü bóka bamgünüm bainóp akó oya abün elklazabkwata amtinüm we bainóp. ⁵⁴ I akyan kwarilürr oya amiógüm oya bóktandógabi.

12

Bóktan, Tórrmen Tulmil, ó Aumana

11:51 Bwób Zitül 4:8; 2 Krronikol 24:20-21 * **11:52** Mosesón gida umulbain pama pamkolpam abün kari-kari gida bóktan poko nüliónónóp. Olgabi nabe yarilürr Godónbóka umul bainüm.

*Gyagüpitótók Wata Darrpan Pokodó
Bórrmamólórrón Kwarile
(Metyu 10:26-27)*

¹ Ene dadan tonarr, abün taosan pamkolpama tóbazenórr. I auma tumum tibiób byól kwarilürr, darrü kan poko babul yarilürr. Yesu ngaensingülan tóba umulbain olmaldó bóktanórr wagó, “E umul-umul kwarilün Parrisiab istabkwata: ibü bóktan a tórrmen tulmil wa morroalako. A ibü aumana gyagüpitótók darrpan pokodó koke bórrmamóldako.* ² Blaman ngablaorrón ne elklazako errkya, sab ma ngabratórrón kwarile, ó blaman barrón ne elklazako, sab amarrón kwarile panzedó. ³ Da módóga, e ne poko zwapónórró tümündü, sab barrkrrue ngürr zyóndü. Akó e müótan kugupidü bünyón ne poko zwapónórró, sab mórrkakakdógabi amgolnórre.†

*Mi Wata Godón Gum Koralo, Pamdó Koke
(Metyu 10:28-31)*

⁴ “Kürü gómdamal, ka yabü igó byaldóla, e ibükagab gumgu, büb nidi amkaldako. A ene solkwat, i gaodó kokeako darrü kla tónggapónóm.‡ ⁵ A ka ma yabü nómtyenónómo e noa gum koralo. E oya gum koralo, büb amkal

* **12:1** Yesu ini Parrisian tonarr istbóka ngibialórr, zitülkus ibü ini kolae tonarra gwarran yarilürr, istazan gwarranda dudu plaoadó. † **12:3** mórrkakakdógabi amgol: Yesun ngyaben tonarrdó, Israael kantrridü, müótab taptap mórrkakak kwarilürr. Umul-umulan ngibtan bóktan müót mórrkakakdógabi amgolnóp, elklaza bumióg bwób kabedó. ‡ **12:4** Yesu paman samubóka apón yarilürr.

kakóm, balngomól arüng noane yabü [metat bólmyan urdü] amanóm. Amkoman, ka yabü igó byaldóla, e oya gum koralo!

⁶ “Ia pamkolpama kubó 5 kari póyaepóka!§ nis kari mani küpi koke bumigrre? A Godkagab darrpana koke bamrükda, a wa ma ibü blaman gyagüpi amanda. ⁷ Anda, yabü órrngóen ta blaman bótangórrónako. God blaman kla umula yabükwata. E gumgu, zitülkus e Godón ilküpdü wirrianakla abün kari póyaepókaldógab!

*Yesun Alpin-gu Pamab Obzek Kwata
(Metyu 10:32-33; 12:32; 10:19-20)*

⁸ “Ka yabü igó byaldóla, tóba pamkolpamab obzek kwata nótó nóma pupo baile igó, ‘Ka Yesunla,’ ka Pamkolpamab Olom nótókla, ta sab oya dadanzan pupaino Godón anerruab obzek kwata igó, ‘Wa kürüne.’ ⁹ A kürü nótó nóma kalpine pamkolpamab obzek kwata, ka ta sab oya yalpino Godón anerruab obzek kwata.

¹⁰ “Akó blamana ne kolae bóktan, kürü Pamkolpamab Olom nótókla, nidi kókyerre, God sab ene kolae tonarr norrgorre. A kolae poko nótó bóktanda Godón Samuankwata, God sab oya ene kolae tonarr koke arrgone.

¹¹ “I sab yabü kotódó nóma imarrunórre [Zu pamkolpamab kwóbbazen müótüdü] ó bwób singüldü pam ó wirri ngi pamab obzek kwata kürübókamde, gyakolaegu e yabiób ia bódlóngane akó e ne poko bóktónane.

§ 12:6 kari póyaepóka, Mórrke-mórrke módóga: sparrow.
12:10 Metyu 12:32; Mak 3:29 12:11 Mak 13:11; Luk 21:14-15

12 Zitülkus módóga, Godón Samua sab yabü umul nirre ene tonarrdó ne poko bóktanóm.”

Alap-alap Bóktan Gonggo Mórrel Pamankwata

13 Darrüpa pamkolpamab ngorodógab oyaka we bóktanórr wagó, “Umulbain Pam, gyaurka, kürü naret yal, kibü aba бүдүлдү ne kla bim-gatórr, ene elklaza arrgrratóm.”

14 Yesu oyaka bóktan we yalkomólórr wagó, “Gódam, ene kürü nótó küngrine yabü zaz ainüm akó yabü elklaza arrgrratóm?” 15 Da wa ibüka we bóktanórr wagó, “E umul-umul kwarilün: abün elklaza do bain-gu! Yabü arról ene abün elklazadó kokeako!”

16 Olgabi wa ibüka alap-alap bóktan we adr-ratórr wagó, “Mórrel paman tüpa zid tulum bamgünan ngibtanórr. 17 Da wa tüób gyagüpi wamlórr wagó, ‘Ka dama ia kaino? Kürü kan myamem babula kólba abülan küp arrbünüm.’

18 Da tóbaka we bóktanórr wagó, ‘Ka sab ini poko tónggaponó. Ka sab kólba gyagu müót nülgütnünümo, ama wirrian kla balmelo, da sab ma ka ola irrbuno ene [wit] küp akó ngibürr elklaza. 19 Sab ka kólbaka ugón bóktono kagó, “Kürü abün elklazako, sab abün pail wat yazebe. Kürü zageta kuri blakóne; ka wata sab enan mórran, alo, anón akó barnginwómdü namulo.”

’ 20 God ma oya we yalórr wagó, ‘Gonggo-e! Errkya ini ne irrübe ka marü arról apaddóla! Da kubó ma marü elklaza nótó yazebe, ma mobankü ne kla gyagu müót bapórró?’

21 “Sab inzan pokoa tómbapóne oyaka, tüpan mórrel elklaza nóto kwób asuda tóbankü, a ma mórrel pam kokea Godón ilküpdü.”

Gyakolae Bain-gu
(Metyu 6:25-34)

22 Da Yesu tóba umulbain olmaldó we bóktanórr wagó, “Ini zitülkusdü ka yabü igó byaldóla, e yabiób arrólankwata yakolaegu igó, ‘Ia ka laró elo-o?’ Akó e yabiób bübankwata yakolaegu igó, ‘Ia ka laró mórrkenyórr bateno?’” 23 Arról wirriana alo klamdógab, akó büb wirriana mórrkenyórrdügab. 24 Kokab ngabkónam: ibü arit akó abül babula. Ibü gyagu müót babulanako, a ibü ma God ngabyóna. E ma kari kla kokeakla póyaedógab! 25 Darrü yabükagab yakolae nómada elklazam, ia wa gaodóma tóba ngyaben arratóm darrpan abüs küpüm? Koke! 26 Zitülkus e gaodó kokeakla ini karian kla tónggapónóm, e wa dama ngibürr elklazam iade yakolaedakla? 27 E gyagüpi amónam, kubóla ia dódórr baidako. I kokean zagetódako, akó tibiób mórrkenyórr ta koke barrgüpdako. A ka yabü igó byaldóla, king Solomon abün arrbirrün elklaza pam enan yarilürr, a oya ma morroal mórrkenyórr ta babul kwarilürr ene pulzan. 28 God ene nurr twal inzan nóma püti bainda, errkya ne klamko, sab ama urdü amarrón kwarile, da ia wama yabü koke püti nirre? Ó! Wa ta sab yabü morroal püti nirre! E kari-karibóka amkoman bangun pamkolpamakla!

29 “A e wa yabiób gyagüpitótók blaman ola arrbün-gu, e sab ne kla ololo akó onolo. Ini klamóm gyakolaegu! 30 Zitülkus módóga, ini blaman tüpan pamkolpam, Godónbóka umul-kók nidipko, ene inzan gyakolaedako ini elk-laza azebóm. A yabü Ab ma umula, e ne klamómakla. 31 A yabü gyagüpitótók ngaen-gógópan wata Godón Kingzan Balngomóldó kwarile, da wa sab ini ne elk-lazako enta igósidi yabü nülirre.

Kwitüm Ne Mórrelse
(Metyu 6:19-21)

32 “Kürü kari [sip] yabül: e gumgu, zitülkus yabü Ab wirri bagürwómdüma yabü balngomólóm Kingzan. 33 Yabiób elk-laza sel ninamke, ene mani ama elk-laza-koke is nülínamke. Yabióbkü paos tómbapónamke, sab koke ne klama praka bairre, ó kwitüm e sab mórrel bapólamke, koke ne klama blakórre, sab gómól pama minggüpanan koke ne tame ó pua koke ne kolae nirre. 34 Zitülkus módóga, marü mórrel nólamse, marü moboküp wa ta ola yarile.

Azil-azil [Leba Zaget] Pam

35 “E wata tómbapórrón kwarilo, akó yabü zyón kla babzelórrón kwarile, 36 wamaka leba zaget pama tibiób wirri pam akyandako kol amióg tóre alongalodógab alkomólóm. Módóga, wa sab nóma tolkomóle, da mamtae sólkóle, i wata sab büsai tapakurre oyankü. 37 Bagürwóm

igó leba zaget kolpamako, oya umul-umul nidi akyan kwarile. Ka yabü amkoman poko byaldóla: wa sab ta püti baine alo kla gailüm ibü, akó wa sab ibü nólgópe banomólóm nirre alo tógaldó, akó wa tame ibü alo kla gailüm. ³⁸ Sab bagürwóm kwarile ene leba zaget kolpam, nibiób wirri pama tómrórre tómbapórrón, ia ugón irrüb zokrrrok yarile, da sab ia nadü tonarr yarile, ene wirri pama nóma tolkomóle. ³⁹ Da e ini poko tai umul koralo: müót olom ne umul nóma ki yaril igó, gómól pama nadü abüs küpdü tame, wa igósidi ki aerr yaril, ene gómól pama müót amken-gum. ⁴⁰ E ta metat inzan wazilülün, zitülkus ka, Pamkolpamab Olom nótókla, sab ene gürr tamo, e koke ne gürr akyandakla.”

*Ngambangól Leba Zaget Pam akó Ngambangól-koke Leba Zaget Pam
(Metyu 24:45-51)*

⁴¹ Pita Yesun we imtinürr wagó, “Lod, ma kibü umulüm ne alap-alap bóktan adrrüta, ia kibübóka apóna, ó ta ia blaman pamkolpam-abbóka?”

⁴² Lod oya we yalórr wagó, “Ngambangól akó [wirri gyagüpitótók] elklaza ngabkan pam nótóke, oya wirri pama sab oya ingrine tóba leba zaget kolpam balngomólóm akó ibü alo kla aliönüm dümdüm abüs küp ngarkwatódó.

⁴³ Sab kari morroal koke yarile ene leba zaget pamankü, sab wirri pama nóma tolkomóle, da ini zaget tómbapónde semrróne. ⁴⁴ Ka yabü amkoman poko byaldóla: wirri pama sab oya tóba

blaman elklaza ngabkanóm ingrine. ⁴⁵ A ene leba zaget pama aprrapórr tóbaka inzan yarile igó, 'Kürü wirri pama irrbaindase alkomólóm.' Da wa leba zaget pam akó leba zaget kol, nibiób ngabkale, akrranóm ugón baine, akó alo garrirr a anón gorrgorr baile. ⁴⁶ Da módóga, sab ene leba zaget paman wirri pama igó ngürrdü tolkomóle, wa oya koke ne ngürr akyanda, akó we abüs küpdü, wa umul-kók ne abüs küpe. Oya sab we amige, wirrianbóka emkóle,* da ngambangól-koke ispükü ingrine.

⁴⁷ "Leba zaget oloma tóba wirri paman ubi umul nótóke, a ma koke tómbapónða tóba wirri paman alkomól tonarrankü akó wirri paman ubi koke tómbapónða, sab dom apóne müsamüsi abün münüm, tóba kolae tonarran darrem. ⁴⁸ A umul-kók nótóke tóba wirri paman ubi ne klame, akó wa ne kolae elklaza tómbapónða tóba wirri pama oya darrem neme akyanóm kainda, sab kari-karibóka dom apóne. Wirri umul ne noan ekyene, oyakagab wirrian küpa ki tam. Akó wirri zaget ne noan ekyene, umuldi wa morroal tónggapóne, wa wirrian zaget ki tónggapóne.

Yesun Umulbaindügab Pamkolpama Sab Darrem-darrem Bóka Bamgünüm Bairre (Metyu 10:34-36)

⁴⁹ "Ka tamórró ini tüpan pamkolpamdó ur ódódóm. Ene ura sab pamkolpam zaz nirre akó nürrgrütrre, da kürü wirri ubi igósa,

* **12:46** wirrianbóka emkóle, Grrik bóktane ma inzan an-griirrüna: wirri pama sab oya syórr yangóne.

ini ura kuri bopone! ⁵⁰ A ka sab wirri azidüdü bangrino,† akó kürü karibóka-koke anuda, kókó ene pokoa sab nóma blakóne! ⁵¹ Ia yabü gyagüpitótók igósa igó, ka wata tamórró paud ódódóm ini tüpan pamkolpamdó? Koke! Ka yabü igó byaldóla, sab pamkolpama tibiób darrem-darrem bóka bangün kwarile kürübókamde. ⁵² Ini tonarrdógab, darrpan müótüdügab 5 ngarkwat nidipko, sab darrem-darrem bóka bangün kwarile. Aüda sab nispükü darrem-darrem bóka bangün kwarile, ó nisa aüdpükü. ⁵³ Aba sab tóba siman olompükü tibiób darrem-darrem bóka bangün namüli. Aipa sab tóba óp olompükü tibiób darrem-darrem bóka bangün namüli. Kolalkota ta kolalkotpükü sab tibiób darrem-darrem bóka bangün namüli.”

*Ini Tonarr Amzyat
(Metyu 16:2-3)*

⁵⁴ Yesu pamkolpamab ngorodó akó we bóktanórr wagó, “E tümün pülpül nóma esenane abüsa nóla bótaoda, e wata kubó büsai igó kwarilo wagó, ‘Kubó ngupa tame,’ - da ene wata kubó tómbapóne. ⁵⁵ Akó bao wóra nóma sibsue, e kubó igó bóktórre wagó, ‘Kubó urur yarile,’ - da ene wata kubó tómbapóne. ⁵⁶ E taepurrane bóktan pamkolpamakla! E umulakla bwób tonarr apón, a e ma grianakla ini ngürran tonarr amzyat iada?

† **12:50** Grrik bóktane ma inzan angrirrüna: Kürü sab [baptaes kirre], ... Ene baptaes bainan kúp módóga: azid aengóm ó бүдүлүм. **12:50** Mak 10:38 **12:53** Maeka 7:6

*Saul Bain Marü Kotóm Nótó Ainüm Kainda
(Metü 5:25-26)*

⁵⁷ “Ia yabü nabe iadea, yabióbkü morroal akó kolae bómzyatóm? ⁵⁸ Darrü oloma nóma bóktanda wagó, ma darrü kolae tónggapórró akó marü kotóm nóma ódódóm kainda, e kwatkwat wirri arüngi bütaninamke saul bainüm. E ne saul koke nóma baini, wa marü sab zazdó kena müdó. Marü ma sab zaza pug umeab tangdó müngrine, marü tümün müótüdü angrinüm. ⁵⁹ Ka marü igó ayaldóla: ma sab kokean tubrruno, kókóta ma sab moba dómdóm kari mani küp ungrino burruanóm, zazan bóktan ngarkwatódó.”

13

Kolae Tonarran Darrem Módóga: Búdül

¹ Ngibürr pamkolpam ene tonarrdó Yesukü nidi kwarilürr oya izazilóp, ne pokoa tómbapónórr ngibürr Galili pamkolpamdó. Rrom gabena Paelat oya gazirr pama ibü ekrrónóp, Godka [urdü amsel lar] nidi bonganónóp. ² Yesu bóktanórr wagó, “Igó gyagüpi tótókgu igó, i kari kolae koke tólbael kwarilürr blaman Galili pamkolpamdógabi, zitülkus i ne ngarkwatódó nurrbarinürr. ³ Ka yabü amkoman poko byaldóla: ene inzan koke yarilürr! A e ne Godka koke nóma tübyalüngane yabiób kolae tonarrdógabi, e ta sab blamana nurrbarino! ⁴ Akó e ia gyagüpi amandakla ene 18 isa nidi nurrbarinürr, Siloam wirri kwitüm müóta nibiób tawinóp? E igó gyagüpi tótókgu igó, i amkoman kolae tonarr tibi olngolórr

blaman pamkolpamdógabi, ene tonarrdó nidi ngyabenónóp Zerrusalem wirri basirrdü. ⁵ Ka yabü amkoman poko byaldóla: ene inzan koke yarilürr! A e ne Godka koke nóma tübyalüngane yabiób kolae tonarrdógabi, e ta sab blamana nurrbarino!”

Alap-alap Bóktan Waon-koke [Pig] Nugupankwata

⁶ Olgabi Yesu ibüka ini alap-alap bóktan adr-ratórr wagó, “Darrpan pig nugupa darrü paman [grreip] apapdó dódórr bailürr. Wa mengre angónsangón yangólórr wa, ‘Ia waonda?’ a wata küp babulan kwarilürr. ⁷ Da wa bóktanórr ene grreip apap ngakan pamdó wagó, ‘Ka aüd pail kuri yazeba nugup ngórr byamkünüm ini pig nugupdü, da wata babulanako. Da ugó itül! Wa metat ini түp aroam aında; grreipab dódórr bain kwat ngalaoda.’ ⁸ A ene apap ngakan pama zid aipab yalórr wagó, ‘Watók, elkomól darrpan pailüm ngyabenóm. Ka sab zitülana ilüngo, tumum түp lalae akó [sip] lae eloko, nugupa kómal dódórr bainüm. ⁹ Aprrapórr ene nugupa sab pail nóma küp bapóne, sab kari morroal koke yarile. A koke nóma, ma sab itülke.’ ”

Yesu Darrü Dam Bairrün Kol Dólóng Wyónürr [Sabad] Ngürrdü

¹⁰ Darrpan Sabad ngürrdü, Yesu pamkolpam umul bain yarilürr darrü [Zu isab kwóbbazen müót] kugupidü. ¹¹ Da ene pokodó darrü kol warilürr. Oya kolae samua dam wyónürr 18 pailüm. Oya mórr kus karibóka-koke ar-ngürrürrün yarilürr ó wa gaodó koke warilürr

dümdüm bókyanóm. ¹² Yesu oya nóma osenórr, pamkolpamab obzek kwata ngizaunürr, da we wyalórr wagó, “Kol, ka marü errkyadan aurdü amanikdóla moba azidüdügab!” ¹³ Olgabi Yesu ene koldó tóba tang nis nómgyelórr. Aibwób babul, wa dümdüm we zamngólórr, akó Godón agür warilürr.

¹⁴ [Zu isab kwóbbazen müót] ngakan pam ngürsil yarilürr, zitülkus Yesu Sabad ngürrdü dólóng wyónürr ene kol. Da wa we bóktanórr pamkolpamdó wagó, “Pamkolpamab 6 ngürrako zaget tómbapónóm. Da e darrü we popa ngürrdü togobke dólóng bainüm, a Sabad ngürrdü koke!”

¹⁵ Da Lod bóktan yalkomólórr ene wirri pamdó wagó, “E taepurrane bóktan pamkolpamakla! E ta Sabad ngürrdü yabiób [kau] a [donki] sye bagodakla akó balngomóldakla pulkaka nae anónóm! ¹⁶ Da ene pokodó darrü kolae ta babula ini kol aurdü amaniküm Sabad ngürrdü. Wa Eibrra-amón bobato, ó satania oya ini azide 18 pailüm orrgotanórr!” ¹⁷ Yesu ini poko nóma bóktanórr, oyaka nidi bóka bamgünónóp, kari büód koke ipüdóp. A barre pamkolpam bagürwóm kwarilürr, wa ne wirri morroal poko tómbapón yarilürr.

*Karian Küpan Alap-alap Bóktan
(Metyu 13:31-32; Mak 4:30-32)*

¹⁸ Olgabi Yesu nümtinóp wagó, “Godón Kingzan Balngomól ia iada? Ka ia larópükü atanino? ¹⁹ Ene Balngomól inzana, wamaka ne

karian* küpa, darrü pama tóba apapdó ne kla idódürr akó tüpdü irtümülürr. Wa dódórr bain yarilürr kókó wirri nugupüm bainürr, ó kwitüm póyaea tibiób müót oya tizdü balmelóp.”

Istan Alap-alap Bóktan
(Metyu 13:33)

²⁰ Yesu akó nümtinóp wagó, “Ia ka Godón Kingzan Balngomól larópükü atanino? ²¹ Ene inzana, wamaka istako†, kola ne kla yazebe, da abün plaoapükü‡ we alkomene. Ene ista kubó plaoa kugupidü ola zaget yarile, tai kókó blaman plaoa por baine.”§

Suran Mamtae
(Metyu 7:13-14, 21-23)

²² Yesu basirr-basirr igó wamlórr pamkolpam umul bainkü ama Zerrusalebóna. ²³ Da darrü oloma oya imtinürr wagó, “Lod, ia wata sab aüdan pamkolpama zid bairre?”

Da Yesu bóktanórr ibüka wagó, ²⁴ “E wirri arüng ipadlamke Godón Kingzan Balngomóldó barrbünüm suran mamtaeana, zitülkus ka yabü igó byaldóla, abün pamkolpama sab enan bütanin kwarile oya Balngomóldó barrbünüm, a ibü ma sab gaoandó koke yarile. ²⁵ Müót pama nóma bupude ó mamtae nóma murrause,

* **13:19** karian, Mórrke-mórrke módóga: mustard, alo misan ngitan klama. † **13:21** ist plaoa por bapón klama. Mórrke-mórrke módóga: yeast. ‡ **13:21** abün plaoa ngarkwat aprrapórr nis baek namülnürri. § **13:21** Ini alap-alap bóktanán küp módóga: Godón Kingzan Balngomól ngaen-gógópan kari yarilürr, solkwat ma amkoman wirri bainürr. Wa blaman bwób gwarróne, ista plaoazan wirri ainda.

e sab pulkakakdógab mamtae enan alkal kwarilo arüangi batokü wagó, ‘Wirri pam, gyaurka, kya mamtae tapaku kibünkü!’ A ene müót pama sab yabü igó nilórre wagó, ‘Ka yabübóka umul-kókla, ó e nubógabiakla.’ ²⁶ E sab igó bóktan kwarilo wagó, ‘Mi darrpan pokodó alongalo kwarilnürü, ó ma kibü umulbain namülnürü kibióban kwasirrga kwatódó.’ ²⁷ A wa ma sab yabü darrem igó nilórre wagó, ‘Ka yabübóka umul-kókla, ó e nubógabiakla. Kürükagabi ugó ogob, e güblang-koke kolaean tonarr tómbapón pamkolpamakla!’ ²⁸ E sab ola yón akó zirrgüp bótak kwarilo, e nóma nósenane Eibrra-am, Aesak, akó Zeikob, akó blaman prropet Godón Kingzan Balngomól Bwóbdü; a God sab yabü koke ok nirre bar-rbünüm. ²⁹ Abün Zu pamkolpam-koke nidipko, sab blaman bwóbdügab sórrngamóle ini tüpdü: solomamtae, bolmüót, dorrmét, akó malubar-rdógab. I sab nólgópe banomólórre tibiób mórran pokodó ene garrirrwóm ne yarile Godón Kingzan Balngomól Bwóbdü. ³⁰ Tübarrkrru! Ngibürr solodó nidipako, sab ma singül kwata kwarile, ó ngibürr singül kwata nidipako, sab ma solodó kwarile.”*

Yesu akó Errod†

³¹ Ene tonarrdó, ngibürr Parrisia tübabzilürr, da Yesun ilóp wagó, “Ma ini poko amgat a dólóng

13:27 Wórr Peba 6:8 **13:28** Metyu 22:13; 25:30 **13:28**

Metyu 8:11-12 * **13:30** Ma müsirrga ain bóktan Metyu 20:16 ngakanke. **13:30** Metyu 19:30; 20:16; Mak 10:31 † **13:30** Errod Galili probins alngomól pam yarilürr Rrom kingankü.

bwóbdü wam, zitülkus king Errodón ubi marü amkalóma.”

³² Yesu ma ibü igó nilóp wagó, “E bako a ene poks‡ ilamke magó, ka errkya da sab pamkolpamdógab kolae samu amandóla akó dólóng baidóla azidüdügab. Aüd ngim ne ngürr yarile, ka sab kólba ene zaget ugón elakono. §

³³ Laróga nóma tómbapóne, ka wata wamlo kubó, sab, akó idit, zitülkus gaodó kokea prropet büdülümpükü amkalóm Zerrusalem pulkakak.”

*Yesun Gyaur Zerrusalem Pamkolpamdó
(Metyu 23:37-39)*

³⁴ “O Zerrusalem, Zerrusalem! Ma prropet büdülümpükü akrrandóla, akó God tóba ne bóktan amarru pam zirrbapónda, ibü ta ma ingülküpi akrrandóla. Ia nigó münüm kürü wirri ubi yarilürr marü pamkolpam kwób asum darrpan pokodó, aip karrakarra póyaea tóba kupozan kwób asudo, da tape ngablaodo. A ma ubi koke namülnürrü, ka ene poko koke ki tólaela! ³⁵ Turrkrru, marü müót* sab yuógan amgatórrón yarile. Ka marü igó ayaldóla, ma sab myamem kürü kokean kóseno, kókó ma

‡ **13:32** poks nurr umezan klama. Wa ilkióbülión gyagüpitótók lara. Mórrke-mórrke módóga: fox. Ma dandang ngakanke atang opor Metyu 8:20. § **13:32** errkya, sab, aüd ngim ne ngürr yarile: Ini alap-alap bóktana. Errkya akó sab, oya küp módóga: karianbóka. Aüd ngim ne ngürr yarile, oya küp módóga: kari poka. * **13:35** müót wa aprrapórr Zerrusalem pamkolpambóka apónda.

sab igó bóktono wagó, ‘Wa bles airrüna, Lodón ngidü nóto tótókda.’”†

14

Yesu Azid Pam Dólóng Yónürr

¹ Darrpan [Sabad] ngürrdü, Yesu Parrisiab singüldü paman müötüdü wamórr alom. Yesun ilküpane idódnóp wa enezan agóltagól yarilürr.

² Da módóga, Yesun obzek kwata darrü pam yarilürr. Oya wapór tang blaman aditürrün kwarilürr. ³ Da Yesu Parrisi a Mosesón gida umulbain pam we nümtinóp wagó, “Mibü gidadógab ia taia dólóng ainüm Sabad ngürrdü, ta ia koke?”

⁴ A ene wirri pam wata piküp kwarilürr, tae kórkór aman babul. Da Yesu ene pam amiógürr, da we dólóng yónürr. Da oya we zirrapónórr. ⁵ Da Yesu ibü we nümtinóp wagó, “Yabü darrüpan siman oloma ó [kaua] badu kugupidü nóma anggóbóle Sabad ngürrdü, ia ma ene badudügab koke irruno? Amkoman, ma ma kubó büsai-büsai arruanóm wamo.”

⁶ Ibü ene pokodó bóktan alkomólóm gaodó koke yarilürr.

Moba Ngí Tüp Alkomól akó Popa Gailankwata

⁷ Yesu ola igó poko nóma esenórr wagó, ene pamkolpama morroal mórran pokozan azeb-dako, ibüka alap-alap igó bóktanórr wagó,

† **13:35** Zerrusalem pamkolpama Yesun akó ki eserre, wa Zerrusalem nóma ki bangrine donki kwitüdü (Luk 19:28-44). Ene ngürrdü i ene bóktan opor ki taegwarr kwarile. **13:35** Wórr Peba 118:26; Zerremaea 22:5 **14:5** Metyu 12:11

8 “Darrü pama marü kol amióg tóredó nóma ngimaune, morroal mórran pokodó mórran-mórran bain-gu. Zitülkus módóga, darrü wirrian ngi pam asi kena yarilün marükagab, wa noanpükü nyaune. ⁹ Inzan nóma yarile, marü nótó ngimaune, wa tame da bóktóne wagó, ‘Ini pam mobanóm mórran poko ekya.’ Ma kubó büöd ipudo ó kakota kolae-kolae mórran poko ipudo. ¹⁰ A marü ne nóma ngimaurre tóre bwóbdü, kolae-kolae mórran poko ipadke. Da marü nótó ngimaune nóma tame, wa kubó marüka igó bóktóne wagó, ‘Gódam, morroal mórran pokodó anen!’ Ini pokoa nóma tólbaele, da marü kubó magürnórre, ene ngibürr nibiób ngibaunürr ibü obzek kwata. ¹¹ Ka yabü ini bóktan byaldóla, zitülkus nadü oloma tóba ngi kwit ainda, God oya ngi sab tüp solkomóle. Akó nadü oloma tóba ngi tüp alkomólda, God oya ngi sab kwit ine.”

¹² Da Yesun nótó nyaunürr alom, oyaka we bóktanórr wagó, “Ma pamkolpam alongalo bwóbdü nóma ngibaundóla, ibü ngibaungu: moba gómdamal, moba zonaretal, moba zitül pamkolpam, ó moba minggüpanan mórrel pamkolpam. Ma ne inzan pamkolpam nóma ngibauno, i sab ta marü darrem inzan ngamkórre, akó inzan ngarkwatódó ma moba darrem kla kuri ipüda. ¹³ A ma alongalo nóma tónggaponó, ma sab inzan pamkolpam ngibaunke: elklaza-koke pamkolpam, kolae büb pamkolpam, wapór

bidal pamkolpam, akó ilküp murrbausürrün pamkolpam. ¹⁴ Ma bagürwómdü namulo, zitülkus inzan pamkolpam gaodó kokeako marüka darrem akonóm, a God ma darrem wató akonda. God sab darrem marü ugón mókyene, wa sab [dümdüm tonarr] pamkolpam nóma irsine бүдүлдүgab.”

*Wirri Alongalo Tórean Alap-alap Bóktan
(Metyu 22:1-10)*

¹⁵ Ene Yesukü nidi alo kwarilürr, darrüpa oya nóma arrkrrurr, we bóktanórr wagó, “Bagürwóm watóke, garrirrwómdü sab nótó elo-e Godón Kingzan Balngomól Bwóbdü!”

¹⁶ Da Yesu oyaka bóktan we yalkomólórr wagó, “Darrü pama wirri alongalo tóre tónggapónórr, da abün pamkolpam we ngibaunürr ene tóredó.

¹⁷ Ene tóre ngürrdü, wa tóba [leba zaget] pam we zirrapónórr, nibiób ngibaunürr, ibü umul-umulan ngibtanóm wagó, ‘Yao! Blaman elklaza tómbapórrónako!’ ¹⁸ A blamana bangónóp tibiób darrpan-darrpan zitülkuspükü. Ngaen-gógópan pama igó bóktanórr wagó, ‘Ka erkyadan tüp poko amiga, da ka wata wamo ngakanóm. Da gyaurka, ka ini zitülkUSDÜ koke tamo tóre bwóbdü.’ ¹⁹ Akó darrüpa igó bóktanórr wagó, ‘Ka errkyadan 10 zaget kau bumiga, da ka ma ibü zagetóde ngabkanóm tótókdóla. Da gyaurka, ka ini zitülkUSDÜ koke tamo tóre bwóbdü.’ ²⁰ Akó darrüpa ma igó bóktanórr wagó, ‘Ka wata kol errkyadan zumiga, da ka wa gaodó kokela tótókóm.’

21 “Ene leba zaget pama nóma tolkomólórr tóba wirri pamdó, da blaman poko we pupaininóp. Müót pama nóma arrkrrurr, kari ngürsila koke simiógürr, da tóba leba zaget pam we yalórr wagó, ‘Büsai, ama blaman ini wirri basirran kwat ildüma wam; da simarruke elklaza-koke pamkolpam, kolae büb pamkolpam, ilküp murrbausürrün pamkolpam, akó wapór bidal pamkolpam.’ 22 Ene leba zaget pama wamórr akó wa nóma tolkomólórr, wa bóktanórr wagó, ‘Wirri pam, ma ne poko kila, ka kuri tónggapóna. A kan ma kari kokea.’ 23 Da wirri pama tóba leba zaget pam we yalórr wagó, ‘Ugó wam kókó wirri basirr kalkuma ne wirri akó kari kwat kabledó; pamkolpam ola nilnümke kürü müót kugupidü barrbünüm. Ene igósüm, kürü müót barümürrün yarile. 24 Da ka yabü umul-umulan ngibtandóla, ka ngaengógópan enan nibiób ngibauna, i sab kürü alo kla mis koke ipüdórr!’ ”

Yesun Amkoman Zaget Pamóm Bain

25 Darrpan ngürr, abün pamkolpama Yesukü nóma ogoblórr, da wa tübyalüngürr ibüka, da ini poko bóktanórr wagó, 26 “Darrüpa kürüka nóma tame, akó oya ubi kürü umulbain olomóm bainüma, wa kubó ibü wata alzizi amóne, tóba ab akó aip, tóba olmalkol, zonaretal akó bólbótal, akó enana tóbanan arról. 27 Ubi-koke nótóke tóba krros bügasilüm akó kürü solkwat akyanóm,* wa igósidi gaodó kokea kürü

14:26 Metyu 10:37 * 14:27 krros bügasil wa igóbóka apóna igó, ma koke bangono azid aengóm akó nurrótókóm Yesun mamandógabi.

umulbain olomóm bainüm.

²⁸ “Yabü darrüpan ubi ne nóma yarile wirri kwitüm müót aelóm, wa kubó mórran-mórran baine, ta asi mani ngarkwat yazebe ene blaman elklaza bumiógüm müót aelóm. Da módóga, wa kubó tóba mani atangóm ugósüm baine, da wa kubó olgab umul baine igó, gaodóma müót aelóm. ²⁹ Wa ne zitül nóma alanine a alakónóm ma gaodó kokea, sab nidi eserre, i sab oya ngüóng angyalnórre igó bóktanpükü wagó, ³⁰ ‘Ini pam ngakónam; wirri müótan zitül enan alaninürr, a alakónóm ma gaodó kokea.’

³¹ “Aprrapórr darrü kinga tóba gazirr pam kwób asuda gazirrüm tótókóm darrü kingan 20,000 gazirr pampükü. Ia wa kubó ngaen-gógópan koke mórran-mórran baine gyagüpitótók azebóm wa ia gaodóma gazirrüm, oya ne wata 10,000 gazirr pam nóma kwarile? ³² Wa ne gaodó koke nóma yarile, kubó pam kopo zirrapóne singül kwata darrü kingdü, wa barrkyan kan nómada, igó pokom wagó, ‘Mi ma ia kaini paud ódódóm?’ ³³ Dadan ngarkwatódó, yabükagab darrüpa ubi-koke nótóke tóba blaman elklaza alókóm, wa gaodó kokea kürü umulbain olomóm bainüm.

Mis-koke Soltzan
(Metyu 5:13; Mak 9:50)

³⁴ “Solt† wa morroala, a solt misa ne nóma bamrüke, da ma myamem misan koke ngitino.

14:27 Metyu 10:38; 16:24; Mak 8:34; Luk 9:23 † **14:34** solt: Yesu Godón pamkolpam soltpükü nütaninóp. Solta alo kla misan ngitanda akó tangamtinda alo kla abün-gum. Yesun amkoman angun pamkolpam soltzan ki kwarilün tibiób ngayabendó.

³⁵ Oya ugón küp babula apapdó akó biza tumum amanóm alo kla zida dódórr bainüm, zitülkus oya arüng babula. Ugón wata kolaea, da amaik klama. Güblang noane arrkrrum, wa ki turkrru!”

15

Bamrükürrün [Sipan] Alap-alap Bóktan (Metyu 18:12-14)

¹ Darrpan ngürr blaman [taks mani dakabain pam] akó ngibürr kolae tonarr isa kwób tóbazelórr Yesun arrkrrum. ² Da Parrisi akó Mosesón gida umulbain pama igó murrkurr kwarilürr wagó, “Ini pama kolae tonarr is gómdamal bangunda akó usakü alongalodako.”

³ Da Yesu ibüka ini alap-alap bóktan adrratórr wagó,

⁴ “Yabü darrüpa ne 100 sip nóma kwarile, ó igó darrpana kuri bamrüke, da wa ia kaine? Wa kubó ene 99 sip ola bimgüte panze pokodó, ó wa tüób kubó ae wame ene bamrükürrün sip amkünüm, kókó kubó wa esene. ⁵ Wa kubó nóma esene, wa kubó bagür-bagür bügasile tóba tupodó, ⁶ da we salkomóle müót basirdü. Ölgabi wa kubó tóba gómdamal akó oya minggüpanandó nidi ngyabendako darrpan pokodó ngibaune, ó wa kubó ibü nilórre wagó, ‘Kankü bagür kwarilün, zitülkus ka kólba ene sip kuri esena, ne klama bamrüke!’ ⁷ Ka yabü igó byaldóla, dadanzan God akó tóba anerru sab wirrian bagürwómdü kwarile ene darrpan kolae tonarr olomankü, Godka nótó byalüngda

tóba kolae tonarrdógabi, ene 99 [dümdüm tonarr] pamkolpamdógab, Godka ngaen nidi tübyalüngóp tibiób kolae tonarrdógab.*

Bamrükürrün Mani Küp

⁸ “Darrü kolan ne 10 [silba] mani küp nóma kwarile, ó igó darrpana nóma bamrüke, da wa ia kaine? Wa kubó zyón kla setóne, ó müót dudu arrbite, akó wa blaman bwóbdüma kubó tai yamküle, kókó wa kubó esene. ⁹ Olgabi wa tóba kamdal kol akó oya minggüpanandó nidi ngyabendako kubó ngibaune oya müótüdü tótókóm, da wa kubó ibü nilórre wagó, ‘Kankü bagür kwarilün, zitülkus ka kólba ene mani küp kuri esena, ne klama bamrüke!’ ¹⁰ Ka yabü igó byaldóla, dadanzan Godón anerru wirrian bagürwómdü kwarile darrpan kolae tonarr olomankü, Godka nótó byalüngda tóba kolae tonarrdógabi.”

Bamrükürrün Siman Olom

¹¹ Yesu akó pokodó ipadórr wagó, “Darrü paman nis siman olom nis namülnürri. ¹² Da solo kupo oloma tóba ab yalórr wagó, ‘Ba, moba elklaza ugó arrgrrat, ó kürü ngi ne pokie, ma kürü kólba ugó kókya.’† Da módóga, oya aba we arrgrratórr, ó nókyanórr, zoretan tóba, naretan tóba. ¹³ Aibwób babul ene kakóm,

* **15:7** Godka ngaen nidi tübyalüngóp tibiób kolae tonarrdógab, Grrik bóktanán darrü küp módóga: nidi gyagüpi tótókdako igó, ibü kolae tonarr babula, igósidi ibü zitülkus babula Godka byalüngüm. † **15:12** Aban elklaza bobarr ugón bórrgrrat kwarilürr, wa nóma nurrótóke. Da ene solo kupo oloma ini pokie nóma bóktanórr, wa tóba ab kle-kle yangónórr.

zoreta tóba blaman elklaza we dakasurr darrpan pokodó, da we bupadórr ama darrü aibwób kantrridü. Wa olazan yarilürr, tóba mani kókó popa elklazadó kolae ninóp. ¹⁴ Ngibürr tonarr kakóm igó poko yarilürr, wa tóba mani blaman amanórr, da ene kantrri ama ugón wirri kua simiógürr. Da wa alo kla byamkünüm we bainürr. ¹⁵ Da módóga, wa zaget we bókyanórr darrü ene kantrri pamankü. Ene pama oya kyamül ngabkan bwóbdü zirrapónórr kyamül ngabyónóm. ¹⁶ Ene küsil paman ubi yarilürr kyamülabnóm alo klame kómóp bapónóm, da darrü oloma ta kokean ekyanórr kari lalae. ¹⁷ Wa tóba morroal gyagüpitótókdó nóma tamórr, da bóktanórr tóbaka wagó, ‘Kürü aban blaman zaget pamab alo pokoa bamindako. A ka ma inamüla, kómópan aengde. ¹⁸ Ka errkyadan bupudo, ó kólba abdó alkomolo. Da ka sab kólba ab ilo kagó, “Ba, ka kolaean tonarr tónggapórró Godka akó marüka. ¹⁹ Ka myamem ngarkwatódó kokela, ma kürü myamem moba olombóka ngilian-gu. A gyaurka, ma kürü moba zaget pamómzan kyó.” ²⁰ Da módóga, ene oloma bupadórr, we alkomólórr tóba abdó.

“Wa barrkyanan kan nóma yarilürr, oya aba ugón esenórr. Wa kari gyaur koke yarilürr tóba olomdó, da busorr oya amiógüm. Wa we amiógürr, da iprükürr. ²¹ Olgabi oloma abbóka wagó, ‘Ba, ka kolaean tonarr tónggapórró Godka akó marüka. Ka myamem ngarkwatódó kokela, ma kürü myamem moba olombóka ngilian-gu.’ ²² A oya aba ma tóba zaget isdü

bóktanórr wagó, ‘Büsai! Ene morroal kokrrapan mórrkenyórr sidüdam atenóm! Oya tang pyómdü rring akyenam akó wapór kla amelam! ²³ Ene pyórr aupürrün [kau] kupo sidüdam, emkólam, a yungam! Mi errkya wirri garrirr tónggapóndakla! ²⁴ Zitülkus módóga, kürü ini olom бүдүл yarilürr, akó errkya ama arróla. Wa bamrükürr; errkya ka oya kuri esena!’ Da módóga, ene garrirrwóm we bókyenóp.

²⁵ “Naret ugón ngaon bwóbdü yarilürr ene tonarrdó. Wa nóma alkomól yarilürr, ó müót nóma ngorram syólürr, wa arrkrrurr pamkolpamab zilwóm. ²⁶ Da módóga, wa darrü zaget pam nyaunürr, da imtinürr wagó, ‘Ia aini laró pokoa tómbapónnda?’ ²⁷ Ene zaget pama bóktan yalkomólórr wagó, ‘Marü zoreta kuri tolkomóle. We ngarkwatódó, marü aba ene pyórr aupürrün kau kupo kuri emkóle, zitülkus oya oloma tóbaka kuri tolkomóle, azid-koke akó darrü kolae koke.’

²⁸ “A naret kari ngürsil ta koke yarilürr, da wa müótüdü bangrinüm bangónórr. Da módóga, aba we tubrranórr da tamórr kókó wa ne yarilürr, da arüngi imtinürr bangrinüm. ²⁹ A nareta ma tóba abdó bóktan we yalkomólórr wagó, ‘Sazil! Ini blaman paildüzan ka [leba zaget olomzan] namülnürrü marünkü, akó ka marü bóktan aibóka kokean amarró. A ini pokodó, ma kürü ta [gout] kupo koke kókyarró kólba gómdamalpükü alongalo tónggapónóm. ³⁰ A ma ene pyórr aupürrün kau kupo emkóla ene darrpan olom, ma moba olombóka noan ngiliandóla, basirrdü nótó түbzile, enana wa

marü mani popa kwatódó agól koldó kolae ninóp!’ ³¹ Oya aba bóktanórr oyaka wagó, ‘Kürü olom, ma blaman tonarrdó aegla kankü. Akó blaman kürü ne elklazako, marünko. ³² Ini wirri tonarra, da mi igósidi garrirr akó bagürwóm kwarilo, zitülkus marü zoret бүдүл yarilürr, akó errkya ama arróla. Wa bamrükürr; errkya ka oya kuri esena.’ ”

16

Ilklióbülión Elklaza Ngabkan Pam

¹ Da Yesu tóba umulbain olmaldó ini poko adr-ratórr wagó, “Darrpan mórrel pam así yarilürr. Oya elklaza ngabkan pam ta así yarilürr. Darrü ngürr darrü oloma ene mórrel pamdó wamórr da pupainürr wagó, ‘Marü elklaza ngabkan pama elklaza kle-kle ngabkandase akó mani popa arngenda.’ ² Módóga, mórrel pama oya we nyaunürr da imtinürr wagó, ‘Ini ia laróga, ka marükwata ne poko arrkrrudóla? Kürü kóbó kókya moba peba, kürü asenóm mania nigósa tamlórr ó nigósa burrualórr, zitülkus ma we ngarkwatódó kokela kürü elklaza ngabkanóm!’ ³ Da ene elklaza ngabkan pama tóbaka we bóktanórr wagó, ‘Ia ka ia kaino? Kürü wirri pama kürü zagetódógab alakóndae. Kürü go arüng gaodó kokea түп amkalóm kólba ngyabenóm. Ka kari бүöd ta kokela batom. ⁴ Taia, ka umulóla ka kubó laró tónggapono, igósüm sab pamkolpama kürü morroal tonarre küpüdórrre tibiób müótüdü, ka kólba zaget nóma imruko.’

⁵ “Módóga, wa tóba gyagüpitótók tórrmendó ingrinürr. Wa ene pam, tóba wirri paman dedi nibióbka kwarilürr, we ngibaunürr. Wa ngaen-gógópan pam we imtinürr wagó, ‘Marü ia nigó ngarkwat dedia, wirri pam akyanóm?’ ⁶ Ngaen-gógópan pama we bóktanórr wagó, ‘Ka sab 100 [olib] oel drram* ngarkwat ekyeno.’ Ene elklaza ngabkan pama we yalórr wagó, ‘Marü ngaen-gógópan dedi ngarkwat yóni pebadó wialómórrón. Da büsai-büsai mórran-mórran bai akó wialóm: 50 olib oel drram.’ ⁷ Wa akó nis ngim pam we imtinürr wagó, ‘Marü ia nigó ngarkwat dedia wirri pam akyanóm?’ Ene pama we bóktanórr wagó, ‘Ka sab 100 sak baek plaoa† ngarkwat ekyeno.’ Ene elklaza ngabkan pama ene pam we yalórr wagó, ‘Marü ngaen-gógópan dedi ngarkwat yóni pebadó wialómórrón. Da küsil ngarkwat ugó wialóm: 80 sak baek plaoa.‡ ⁸ Wirri pama nóma arrkrrurr, wa ene ilklióbülión pam yagürürr wa enezan [wirri gyagüpitótóke] tónggapónórr, igósüm oya sab gómdamal asi kwarile ibüka ngambangólóm. Ka ini poko bóktandóla, zitülkus ini tüpan pamkol-pam wirri ilklióbülión gyagüpitótók isako, i tibiób kamdal iazan bangóndako. A zyóndü ngyaben pamkolpam ma inzan kokeako.

⁹ “Ka yabü igó byaldóla, e gómdamal bangulam tüpan mórrere elklaza-koke pamkol-

* **16:6** 100 drram ngarkwat aprrapórr 3,000 o 4,000 lita yarilürr, ó 600 o 800 gelón. † **16:7** 100 sak baek plaoa aprrapórr 20,000 o 30,000 kg kwarilürr. ‡ **16:7** Wa aprrapórr ta akó ngibürr darrpan tonarr ngarkwatódó nilóp, oya wirri pamdó sab dedi nidi yakorre.

pampükü. Ene igósüm, ini mórrela nóma blakórre, yabü sab morroal tonarre yazebrre ngarkwat-koke ngyaben bwóbdü. ¹⁰ Nadü oloma amkoman moboküpi aüd elklaza morroal ngabkale, wa ta sab amkoman moboküpi ngabkan yarile abün elklaza. Akó nadü oloma obae moboküpi ngabkanda aüd elklaza, wa ta sab obae moboküpi ngabkan yarile abün elklaza. ¹¹ Da módóga, kolpam gaodó koke ne nóma kwarile yabü amkoman bangunüm ini tüpan mórrel elklaza morroal ngabkanóm, yabü sab amkoman nótó nangurre kwitüm amkoman mórrel ngabkanóm? Darrü pam babula. ¹² Akó e ne darrü oloman elklaza amkoman moboküpi koke nóma ngabkan kwarilo, yabü sab yabiób elklaza nótó tülire ngabkanóm? Darrü pam babula.

¹³ “Leba zaget pam gaodó kokea nis wirri pam nisabkü zagetóm. Wa kubó darrü alzizi amaike, ó oya [moboküpdü ubi] darrüdü yarile. Wa kubó darrüdü minggüpanan yarile, ó darrü ma kle-kle ngakan yarile. E gaodó kokeakla dakla Godón akó mani [ótókóm] darrpan tonarrdó.”

Yesun Ngibürr Umulbain Bóktan
(Metyu 11:12-13; 5:31-32; Mak 10:11-12)

¹⁴ Parrisia blaman ini bóktan nóma barrkrurr, oya tiz angón koralórr, zitülkus i mani ubi pam koralórr. ¹⁵ Da Yesu ma ibüka we bóktanórr wagó, “E inzan pamakla. Yabü ubi igó bainüma pamkolpamab ilküpdü wagó, e [dümdüm tonarr] pamakla. A God ma umula

yabü moboküp. Pamkolpama ne poko gyagüpi amandako wagó, morroalako, Godón ilküpdü ma ngazirrako.

¹⁶ “Mosesón Gida Buk akó Prropetab Peba, i mibü singüldü kla kwarilürr mibü balngomólóm, kókó Zon [Baptaes Bain] Paman ngarkwat semrranórr. Ene tonarrdógab, Morroal Bóktan büdrratódasko Godón Kingzan Balngomólankwata. Abün pamkolpama barbünüm kaindako arüngpükü. ¹⁷ Ini tüp a pülpül popadanamli bamrüküm, a darrpan ne karian ngi opore gidadó sab kokean aupe Godón Gidadógab.

¹⁸ “Nadü pama tóba kol zumanike, akó darrü kol zumige, wa kol gómól yarile. Akó nadü pama igó kol zumige igó, oya müóra zumaikürr, ene wata darrpan pokoa, wa kol gómól yarile.

Mórrel Pam akó Lazarrus

¹⁹ “Darrü pam asi yarilürr. Wa kari mórrel pam koke yarilürr. Wa ilulu óe-óe§ akó agurr akó wirri darrem mórrkenyórr bamel yarilürr. Blaman ngürr wa alongalo yarilürr morroal alo-e. ²⁰ Oya pul basirr mamtaedó blaman ngürr pamkolpama elklaza bato pam sidódnóp. Ene elklaza-koke paman ngi Lazarrus. Lazarrusün büb wata blaman gülünga gwarrarrón yarilürr. ²¹ Oya ubi igó yarilürr, ne burrula ki balók korale mórrel paman alongalo tógaldógab, wa we kla

16:17 Metyu 5:18 **16:18** 1 Korrint 7:10-11 § **16:19** ilulu óe-óe, Mórrke-mórrke módóga: purple. Ilulu óe-óe mórrkenyórr wirrian darrem koralórr. Wata abün mani mórrel pama bumiógnóp.

ki elol. Ene pokodó, umea ta tótók kwarilürr oya gülüng arrgotóm.

²² “Ígó pokoa tómbapónórr, ene bato pama we nurrótókórr. Godón ngibürr anerrua togobórr, da oya we idüdóp Eibrra-amón nólgópdó. Ene mórrel pama ta nurrótókórr; oya ma gapókdó we ingrinóp. ²³ Ene mórrel pama бүдүлэб bwóbdü* wamórr. Wa ene bwóbdü kari kolae azid koke aeng yarilürr. Wa kwit nóma yazilürr, da Eibrra-amón barrkyan kan esenórr, a Lazarrus ma ugón oya nólgópdó yarilürr. ²⁴ Da wa Eibrra-amón we ngilianórr wagó, ‘Ba Eibrra-am, kÜRÜ gyaur kóse, akó Lazarrusün yal, kya tóba tang pyóm naedó ki yanggóból kÜRÜ ulit gübarr ainüm. Zitülkus módóga, ka бүдүлэб азидүдүмла ini urdü.’

²⁵ “A Eibrra-am bóktan ígó yalkomólórr wagó, ‘Olom, gyagüpi wam, ma түпдү nóma namülnürrü, ma moba morroal elklaza yazebnórró. A Lazarrus ma kolae elklaza yazeblórr. A errkya wa ma aini zao-zao airrüna, a ma go wirri azidүдүмла. ²⁶ Akó ene tumum, kan tónggapórróna mibü aodó, ígósüm pama baurrgum algab ama yabüka. Akó darrüpa ta olgab kokean tübanike ama kibüka.’ ²⁷ Da ene mórrel pama bóktan we yalkomólórr Eibrra-amka wagó, ‘Ba, ka marü arüngi atodóla Lazarrusün zirrapónóm kÜRÜ aban müótüdü. ²⁸ Zitülkus módóga, kÜRÜ 5 zonaretalasko түпдү. Ibü kubó arüngi íkik ki nókrrónónóm, ígósüm i sab ala koke togobe ini azid aeng bwóbdü.’

* **16:23** бүдүлэб bwób, Grrik bóktane módóga: Hades.

29 “Eibrra-am bóktan we yalkomólórr wagó, ‘Ibúka Moses akó prropet asisko ibü büzazilüm. I sab ibü bóktan ki barrkrru.’ 30 ‘Koke, Ba Eibrra-am, a darrü oloma ne бүдүлэб bwóbdügab nóma ki tame ibü büzazilüm, da i sab Godka tübyalüngórrre tibiób kolae tonarrdógabi.’ 31 Da Eibrra-am oyaka we bóktanórr wagó, ‘I ne koke nóma barrkrrue Moses akó prropeta ne poko bóktan kwarilürr, i ta sab amkoman koke yangurre, enana kubó ne бүдүл pama nóma türsümüle ibúka alkomólóm.’ ”

17

Kolae Tonarr akó Kolae Tonarr Barrgon

1 Yesu tóba umulbain olmaldó bóktanórr wagó, “Igó pooka sab amkoman togoble, pamkolpam kolae tonarr tómbapónóm ne klama balngomóldako. A Godón ngürsila sab tame oyaka, noakama tótókdako! 2 Inzan wa kolae yarile darrü pamankü igó, pamkolpama wirri kugupi bapórrón ingülküp* ki amrókrre oya gepkodó, ama ki amanikórrre maludü. A oyaka sab ne klama tómbapóne, wa popa olom† kolae tonarr tónggapónóm nóma elngomóle, ene wa kari kolae ta koke yarile. 3 Da e ta mamka!

“Marü zonareta ne marüka kolae tonarr nóma tónggapóne, oya ag akó ila myamem

* **17:2** ingülküp, Mórrke-mórrke módóga: millstone. Zu pamkolpama nis wirri taptapan ingülküpi [wit] küp akó ngibürr küp amken kwarilürr plaoa tómbapónóm. Darrü aodó kugupi apórróna. † **17:2** popa olom: Yesu aprrapórr oyabóka apónda, amkoman bangun küsil olom nótóke o arüng-koke nótóke samuan ngarkwatódó.

tónggapón-gum. Wa ne kolae tonarr tónggapóndógab nóma tübyalünge, ma oya kolae tonarr arrgono. ⁴ Wa ne 7 münüm‡ kolae tonarr nóma tómbapóne marüka darrpan ngürr, akó wa ne marüka 7 münüm nóma tolkomóle wagó, ‘Ka gyaurla,’ ma wata blaman tonarrdó igósidi oya kolae tonarr arrgolo.”

Godón Amkoman Bangun

⁵ [Apostola] Lodka bóktónóp wagó, “Kibü amkoman bangun wirrian yó!”

⁶ A Lod ma ibüka bóktanórr wagó, “Marü amkoman bangun ne inzan kari nóma warile, wamaka karian küpa,§ da ma ini pampangórr nugup kuri ila magó, ‘Barrpingül, da bartümül maludü!’ Sab marü bóktan arrkrrue.

[Leba Zaget] Pamab Zaget

⁷ “Aprrapórr darrüpan yabükagab leba zaget pam asi nóma yarile, ngaon bwóbdü nótó kesu angónda ó [sip] nótó ngabkanda. Ia wa kubó ene leba zaget pam igó ile, wa ne ngaon bwób ó sip ngabkan bwóbdügabi nóma tolkomóle igó, ‘Büsai-büsai tam, alom tómórra’? ⁸ Koke! A wa kubó igó yarile wagó, ‘Kürü darrü kla yung. Ene kakóm, ma moba zaget mórrkenyórr bamel, da kürü ngakókalón kürü ubi ne darrü klamóm nóma yarile, ka enezan alo a anón namulo. Ene kakóm, ma kubó moba alo ugón eloke.’ ⁹ Ia wa kubó tóba leba zaget pam eso ekyene,

17:3 Metyu 18:15 ‡ **17:4** 7 münüm: Namba 7 oya küp módóga: [dudu kómal]. Ini pokodó oya küp módóga: blaman tonarr.

§ **17:6** karian küp, Mórrke-mórrke módóga: mustard, alo misan ngitan klama.

zitülkus wa tónggapóne oya ne klamóm ile? Koke! ¹⁰ Akó enta dadanzana yenkü. E blaman kla nóma tómbapórrre, God yabü blaman ne kla tómbapónóm byalda, e ma igó bóktalamke magó, ‘Mi go wata popa leba zaget pamakla; mi wata we kla kuri tómbapónóp, God mibü ne kla tómbapónóm tilóp.’ ”

Yesu 10 Soso Azid Pam Dólóng Ninóp

¹¹ Yesuzan tótók yarilürr Zerrusalem wirri basirrdü tóba umulbain olmalpükü, wa [Samarria] akó Galili prrobins ngaruana wamlórr. ¹² Wa darrü basirrdü nóma түbzilürr, 10 pama oyaka togobórr. I soso azid balmilnóp. I Yesukagab barrkyan kan bórranglórr. ¹³ I wirribóka górrgónóp oyaka wagó, “Yesu! Wirri pam! Kibüka moba gyaur okaka simzazil!”

¹⁴ Wa ibü nóma nósenóp, wa bóktanórr wagó, “E ugó ogob. Yabiób bómtyenamke prristdü.”*

I enezan ogoblórr, da kwat-kwat ene soso azida ugón nümgütóp. Ibü бүb wamaka bagulürrün koralórr. ¹⁵ Ene 10 pamdógab darpana, tóba nóma күp bankónórr wagó, wa ene soso azidüdügab dólóng kuri baine, da wa alkomólórr Yesuka, Godón agürkü wirri taegwarre. ¹⁶ Wa Yesun wapór minggüpanandó түpdü simbalkalórr, da oya eso we ekyanórr. Ene wa Samarria pam yarilürr. ¹⁷ Yesu imtinürr wagó, “Ia 10 pam dólóng airrün koke kwaril?”

* **17:14** Darrü paman soso azid nóma blakóne, wa tóba kubó bómtyanóm wame prristdü. Ene go prristan zaget yarilürr bóktanóm igó, ene paman soso azid kuri amgüte (Lebitikus 14:1-32).

Ene ngibürr 9 pam ia negako? ¹⁸ Ia darrü pam aserrón babul yaril ene 10 pamdógab, nótó tolkomóle Godón ngi wirri kwit ainüm, a wata ini mogob nótóke?” ¹⁹ Olgabi Yesu bóktanórr ene Samarria pamdó wagó, “Bupa da ugó wam; marü moba amkoman banguna dólóng mine.”

*Pamkolpamab Oloman Alkomól Tonarr
(Metyu 24:23-28, 37-41)*

²⁰ Darrpan ngürr Parrisia Yesun imtinóp wagó, “Ia Godón Kingzan Balngomóla nóma tübzile?” Yesu bóktan yalkomólórr wagó, “E sab darrü kla koke esenane igó poko okaka amzazilüm igó, Godón Kingzan Balngomóla tótókda. ²¹ Pamkolpam sab gaodó koke kwarile igó poko bóktanóm wagó, ‘Yazilam, Godón Kingzan Balngomól Bwób yóni!’ ó igó wa, ‘Godón Kingzan Balngomól Bwób módógase!’ Zitülkus módóga, ene go yabü moboküpdüma.†”

²² Olgabi Yesu bóktanórr tóba umulbain olmaldó wagó, “Sab ene tonarra tame, e wirri ubi nóma kwarilo Pamkolpamab Oloman darrpan ngürr asenóm, a e wa sab koke esenane.

²³ Pamkolpama sab yabü nüzazilnórre wagó, ‘Ngakónam, wa aumase!’ ó wagó, ‘Wa yóni!’ A sab ibüka tótókgu, ó ibü solkwat atan-gu.

²⁴ Zitülkus módóga, ka, Pamkolpamab Olom nótókla, ne ngürrdü tolkomolo, ka sab inzan namulo, wamaka aona warri sapóne ini dudu pülpül, darrü kubdügabi ama dakla kubdü, blaman pamkolpama asenóm. ²⁵ A ngaen-gógópan

† **17:21** Godón Kingzan Balngomól paman moboküpdüma, oya küp módóga: God oya wató alngomólada Kingzan.

ka sab abün-abün azid aenglo. Akó ini lüólan pamkolpama sab kürü alzizi kúmaniknórre. ²⁶ Wata enezan yarilürr Noan tonarrdó, da enta sab inzan yarile Pamkolpamab Oloman alkomól ngürrdü. ²⁷ Noan ngyaben tonarrdó, pamkolpam wata dadan ngyabendó kwarilürr, alo akó anón kwarilürr, kol a pam bumióg kwarilürr, kókó tai ene ngürrdü, Noa tóba wirri butüdü nóma bangrinürr. Olgabi wirri naiz naea we tamórr, da blaman pamkolpam kolae ninóp. ²⁸ Wata dadan ngarkwatódó yarilürr Lotón ngyaben tonarrdó. Pamkolpama alongalo akó anón kwarilürr, bumióg akó sel bain kwarilürr, akó zid baritnóp akó müót balmelnóp. ²⁹ A ene ngürr, Lot tóba olmalkolpükü Sodom wirri basirr nóma amgatórr, God ur akó kolae ilang urpükü ingülküp‡ zirrtapónóp pülpüdügab, da blaman pamkolpam we kolae tinóp. ³⁰ Sab dadanzan yarile, pamkolpama sab popa ngyaben kwarile bobarrzan, Pamkolpamab Oloma nóma okaka tübine.

³¹ “Ene ngürrdü, darrü olom tóba mórrkakakdó nóma yarile,§ akó oya ne elklaza nóma kwarile müótandó, wa koke ki abi, elklaza azebóm. A wa büsai ki buso tóba zid bainüm. Akó ene ta inzana, darrü olom ngaon bwóbdü nóma yarile, wa müótüdü koke ki alkomól darrü

17:26 Bwób Zitül 6:5-8 **17:27** Bwób Zitül 7:6-24 **17:28**
 Bwób Zitül 18:20-19:25 ‡ **17:29** kolae ilangan nokam,
 Mórrke-mórrke módóga: sulphur. Sulphur aruri burua o
 tópalzan ingülküp, wirri ururande ne klama badüngda, akó
 oya kolaean ilanga. § **17:31** Ene tonarrdó mórrkakak taptap
 kwarilürr akó pamkolpama ola mórran kwarilürr.

kla apadóm, a wa būsai ki buso. ³² Gyagüpi amaikam Lotón koldó ne pokoa tómbapónórr!*

³³ Nadü oloma bütanile tóba tüpan arról zid ainüm, wa sab tóba [ngarkwat-koke arról] imrüke. A nadü oloma sab tóba tüpan arról imrüke, wa sab tóba ngarkwat-koke arról zid ine. ³⁴ Ka yabü igó byaldóla, ene irrüb nis olom nisa sab darrpan pokodó ut namüli. Darrpan sab sipüde, a darrü ma ola amgüte. ³⁵ Nis kol nisa sab wit küp darrpan pokodó zaze amgün namüli plaoa tómbapónóm. Darrpan sab tupude, a darrü ma ola zumgute.”†

³⁷ Umulbain olmala oya imtinóp wagó, “Nubósüm, Lod?”

Yesu bóktan yalkomólórr wagó, “Büdül büb nega, kekek póyaea ola kwób bazendako.”‡

18

Alap-alap Bóktan Kóble akó Zazankwata

¹ Da Yesu tóba umulbain olmaldó ini alap-alap bóktan adrratórr, igósüm ibü metat tóre bakode genggorrama azebhum. ² Wa we bóktanórr

* **17:32** Lotón kola Lodón bóktan koke ipadórr kakóm azilgum, da God oya we kolae wyónürr! (Bwób Zitül 19:26) **17:33** Metyu 10:39; 16:25; Mak 8:35; Luk 9:24; Zon 12:25 † **17:35** Ngibürr Grik bóktane tange wibalómórrón pebadó, atang opor 36 asine. Igó bóktanda wagó, “Nis pama sab ngaon bwóbdü darrpan pokodó zaget namüli. Darrü sab sipüdesa, a darrü ma ola amgüte.” (Metyu 24:40) ‡ **17:37** Mi tai umul-kókla ini bóktanán küp laróga. Darrü küp módóga: ka sab panzedó okaka túbino; e sab kürü panzedó kósenane, wata kekekazan kwób bazendako бүдүл мүрүдү. A ngibürr bóktanán küp ta asiko.

wagó, “Darrü wirri basirrdü zaza ola ngyaben yarilürr. Wa Godón koke gum angón yarilürr. Pamkolpam ta wa koke morroal bangón yarilürr. ³ Ene basirrdü ama kóble asi warilürr, metat nóto katóklórr oyaka, batom tóba tangamtinüm. Wagó, ‘Kürü ubi ipa ini pam dümdüm akyanóm, kürüka nóto bóka bamgünda!’ ⁴ Dokyan tonarróm, zaza bangónórr tórrmendó angrinüm kotódó. Dómdóm wa tóbaka we bóktanórr wagó, ‘Enana ka Godón koke gum angóndóla akó pamkolpam koke morroal bangóndóla, ⁵ zitülkus ini kóblea metat kürüzan müp alióndo, ka kya oya kóbó tangzwamtinün ene bóka bamgün olom dümdüm akyanóm, dama kürü sab kena genggorraman ngigüतालón metat tótókde.’ ”

⁶ Da Lod we bóktanórr wagó, “Tübarrkrru ene kolae zaza ne poko bóktanórr! ⁷ Ia sab God dümdüm kla koke tómbapóne tóba alearrón pamkolpamabkü, oyaka metat nidi tórewómdako tangbamtinüm? Wa ia sab ene kla zaorrón tónggapóne? ⁸ Ka yabü igó byaldóla, God sab dümdüm kla büsai tónggapóne ibünkü. A ka, Pamkolpamab Olom nótókla, sab nóma tamo, ia ka sab amkoman bangun eseno ini tüpdü?”

Alap-alap Bóktan Parrisi akó [Taks Mani Dak-abain Pamankwata]

⁹ Ola ngibürr pamkolpam kwarilürr, nidi amkoman karrkukusi angun kwarilürr wagó, i ta tib dümdüm ngyabendako, da ama ngibürrdü wazilülürr, wamaka i dümdüm koke ngyabendako. Módóga, Yesu ibüka ini alap-alap bóktan

we adrratórr wagó, ¹⁰ “Nis pam nisa tórem we aurrürrí [Godón Gyabi Müötüdü]: darrü wa Parrisi yarilürr, a darrü ma taks mani dakabain pam.

¹¹ “Parrisia nóma zamngólórr, wa tóbakwata tóre ekorr* wagó, ‘God, marüka wirri eso, igó ngarkwatódó, ka go ngibürr pamzan kokela; ia gómól pam, dümdüm ngyaben-koke pam, kol gómól pam. Akó ka inzan kokela, ini taks mani dakabain pamzan. ¹² Ka darrpan udaidü nis münüm bütókla alo, akó ka marü [wantent] akyandóla blaman elklazadógab, ka ne kla azebóla.’

¹³ “A ene taks mani dakabain pama ugón nanabwób zamngólórr. Wa gum yarilürr kwitüm azilüm, da gyaurme dalgüp we bólkalólórr ó we bóktanórr wagó, ‘Godóe, kürü gyaur kóse! Ka kolae tonarr pamla!’ ¹⁴ Ka yabü igó byaldóla, ene nis pam nisa nóma alkomórrí müót basirdü, God ene taks mani dakabain pamankwata bóktanórr wagó, wa [dümdüm tonarr] pam yarilürr, a ene Parrisi koke. Nadü oloma tóba ngi kwit ainda, God oya ngi sab tüp solkomóle. Nadü oloma tóba ngi tüp alkomólda, God oya ngi sab kwit ine.”

Yesu Kari Olmalpókal Bles Ninóp

¹⁵ Ngibürr pamkolpama ta tibiób ngómamól olmal tübarrmülürr Yesuka, ibü singüldü tang amelóm. Umulbain olmala ini poko nóma

* **18:11** wa tóbakwata tóre ekorr: Ngibürr Grrík bóktane tange wibalómórrón pebadó inzan angrirrüna wagó, wa tebe-tebe nóma zamngólórr, wa tóre ekorr. **18:14** Metyu 23:12; Luk 14:11

esenóp, ene kolpam we nagóp amarrugum. ¹⁶ A Yesu ma kari olmalpókal tóbaka we ngibaunürr, da bóktanórr wagó, “Kari olmalpókala ki togob kürüka! Burrmatgu, zitülkus Godón Kingzan Balngomól ibünse, inzan olmalpókal nidipko. ¹⁷ Ka yabü amkoman poko byaldóla: Godón Kingzan Balngomól koke nóto apadóda kari olomzan, sab kokean bangrine.”

Mórrel Pam

(Metyu 19:16-30; Mak 10:17-31)

¹⁸ Darrü Zu singüldü pama oya we imtinürr wagó, “Morroal Umulbain Pam, ka ia kaino [ngarkwat-koke arról] apadóm?”

¹⁹ Yesu oya we imtinürr wagó, “Ia ma kürü morroalbóka iade ngiklina? Darrü morroal olom babula, wata God tebea. ²⁰ Ma Godón gida bóktan pokobóka umulóla wagó, ‘Ma kol ó pam gómólgu; ma darrü olom бүдүлүмүкү amkalgu; ma gómólgu; ma obae tiz bóktan adrratgu darrü olomankwata; ma moba aipab nis morroal angón namülün.’ ”

²¹ Ene pama we bóktanórr wagó, “Ene tonar-rdógab ka karimakur nóma namülnürrü, ka ini blaman gida bóktan poko amkoman amorran namülnürrü.”

²² Yesu ini poko nóma arrkrurr, wa oyaka we bóktanórr wagó, “Marü dóma wata darpan klama. Moba blaman elklaza sel ninünümke, da mani elklaza-koke kolpam nülünümke. Sab igósidi marü mórrel ma kwitüm yarile. Da yao, kürüka tókyanke.”

²³ Mórrel pama ene bóktan nóma arrkrrurr, oya wirri gyaura simiógürr, zitülkus wa kari mórrel pam koke yarilürr.

²⁴ Yesu nóma esenórr wa gyaurdü yarilürr, da we bóktanórr wagó, “Ene go kari müp ta kokea mórrel pamkolpamab Godón Kingzan Balngomóldó barrbünüm! ²⁵ Anda, [kamelan] nabea nil tótórrana bangrinüm, a mórrel paman ma amkoman nabeana Godón Kingzan Balngomóldó bangrinüm.”

²⁶ Ene nidi barrkrrurr, we imtinóp wagó, “Da ma ia sab nótó zid baine?”

²⁷ Yesu ibüka bóktan we yalkomólórr wagó, “Gaodó-koke ne klame pamakanankü, Godka ma gaodóma.”

²⁸ Pita oyaka we bóktanórr wagó, “Ma turkrru, ki kibiób blaman elklaza oloknórró marüka atanóm!”

²⁹ Yesu ibüka bóktanórr wagó, “Ka yabü amkoman poko byaldóla: nadü oloma tóba müót, kol, zonaretal, bólbótal, aipalabal, akó olmal bingüte Godón Kingzan Balngomólanme, ³⁰ wa sab abün münüm yazeble ene elklaza ini ngyaben tonarrdó, wa kakota ne elklaza elóke. Akó sab ugórr ne tonarra tame, wa ta sab ngarkwat-koke arról ipüde.”

Yesu Akó Aüd Ngim Tóba Búdülankwata Bóktanórr

(Metyu 20:17-19; Mak 10:32-34)

³¹ Yesu tóba 12 umulbain olmal tebe-tebe bwóbdü imarrurr, da ibü akó we nüzazilóp wagó, “Tübarrkrru! Mi Zerrusalem wirri basirrdü bamseldakla. Blaman kla, kürükwata,

Pamkolpamab Olom nótókla, ngaen prropeta ne bóktan winólómóp, sab wata amkoman küppükü bairre. ³² Sab kürü ibü tangdó küngrirre, Zu-koke nidipko. Kürü sab [tiz kangónórre], kle-kle kyalnórre, akó gwerr kótóngnórre. ³³ Kürü sab karrkukus sye-i kyólnórre, da kómkórre бүдүлүмүкү. Aüd ngim ngürrdü, ka sab ugón türsümulo бүдүлдүgab.”

³⁴ Umulbain olmala darrü ini bóktanán [küp kokean ipüdóp]; oya küp ibükagab anikürrün yarilürr, da i ta umul-kók kwarilürr, Yesu ne pokobóka ikik yarilürr.

Yesu İlküküp Murrbausürrün Pam Dólóng Yónürr

(Metyu 20:29-34; Mak 10:46-52)

³⁵ Yesu Zerriko wirri basirrgan ngorram ain yarilürr, ilküp murrbausürrün pama kwat kabedó mórran yarilürr. Wa manim bato yarilürr. ³⁶ Wa pamkolpamab tótók gógóram nóma arrkrrurr, we nümtinóp wagó, “Ia laróga tómbapónda?”

³⁷ Oya we izazilóp wagó, “Yesu, ene Nazarret olom, wató bórrgrratódase.”

³⁸ Wa we górrganórr wagó, “Yesu, [Deibidün] Olom, kürü gyaur kóse!”

³⁹ Singül kwata nidi ogoblórr, agóp, da ilóp piküp bainüm. A wa ma górrganóm tai arüng ipadlórr wagó, “[Deibidün Olom], kürü gyaur kóse!”

⁴⁰ Yesu zamngólórr, da we nilóp ene pam oyaka ódódóm. Wa minggüpanan nóma

tübyónürr, Yesu we imtinürr wagó, ⁴¹ “Ia marü ubi ka marünkü laró tónggaponó?”

Wa bóktan we yalkomólórr wagó, “Lod, kürü ubi akó basenóma.”

⁴² Yesu oyaka we bóktanórr wagó, “Taia, basenóm ugó bai! Marü moba amkoman banguna dólóng kuri mine.”

⁴³ Büzyón babul, oya ilküp nisa tomgorri akó basenóm we bairri, da wa Yesuka we akyanórr Godón agürkü. Blaman pamkolpama nóma esenóp, i ta Godón yagürnóp.

19

Zekias [Taks Mani Dakabain Pam]

¹ Yesu Zerriko wirri basirrdü nóma bangrinürr, da bórrgrratlórr. ² Ola Zerrikom

darrü pam yarilürr, ngi Zekias. Wa taks mani dakabain wirri pam akó mórrel pam yarilürr.

³ Oya ubi asenóm yarilürr, Yesu nótó yarilürr. Da oya gaodó koke yarilürr ene pamkolpamab

ngoroanme, zitülkus wa tugup yarilürr. ⁴ Da wa singül kwata we busorr, da Yesun asenóm

nugup* we kasilürr, zitülkus Yesu we kwata bórrgrrat yarilürr. ⁵ Yesu ene pokodó nóma

tübzilürr, Zekias ne yarilürr, wa kwit yazilürr, da oyaka we bóktanórr wagó, “Zekias, büsai-büsai tibi, ka wata kubó ini ngürr marü müótüdü namulo.”

⁶ Módóga, wa darrpan güblang we tübinürr, da Yesun tóba müótüdü barnginwómpükü

* **19:4** Ene nugup ngi sikamo yarilürr, tang bórean-bórean ubarzan nugup. Mórrke-mórrke módóga: sycamore.

idódürr. ⁷ Blaman pamkolpama ini kla nóma es-enóp, da murrumüm we bainóp. Igó bóktankü wagó, “Yesu ma ene kolae tonarr paman müótüdü kuri bangrine mórranóm!”

⁸ Zekiasón müótüdü nóma babzilürr, Zekias zamngólórr, da Lodka we bóktanórr wagó, “Turrkrru Lod, errkyadan ka kólba elklazab darrü poko elklaza-koke kolpam alióndóla. Akó ka nibiób ilklió bülión namülnürrü kürü wirri ngarkwat taks mani aliónum, ka sab darrem ibü tokom münüm nülinünümo ene ngarkwat!”

⁹ Yesu oyaka we bóktanórr wagó, “Errkya ini ngürr zidbaina kuri tame ini müótüdü, zitülkus ini pam ta [Eibrra-amón bobate].[†] ¹⁰ Ka, Pamkolpamab Olom nótokla, igósüm tamórró, bamrükürrün is[‡] byamkünüm akó zid bainüm.”

*[Gold] Mani Küpan Alap-alap Bóktan
(Metyu 25:14-30)*

¹¹ Pamkolpama Yesunzan arrkrru koralórr, wa ibü ini alap-alap bóktan adrratórr, zitülkus i Zerrusalem wirri basirr minggüpanan bain kwarilürr, da pamkolpamab gyagüpitótók ma igó yarilürr wagó, Godón Kingzan Balngomóla ta okaka bümzazilüm kaina. ¹² Da we bóktanórr wagó, “Darrü wirri ngi baterrón pama aibwób tótókóm kain yarilürr, king ngi batenóm, da ki tolkomóle. ¹³ Wa tóba 10 [leba zaget] pam ngibaunürr ngibürrdügab, da darrpan-darrpan

[†] **19:9** Zekias Zu pam yarilürr. Wa tóba arról Yesun nóma ekyanórr, wa samuan ngarkwatódó ama amkoman Eibrra-amón olomóm bainürr. [‡] **19:10** bamrükürrün is, ibü [ngarkwat-koke arról] babula, a i ma sab [metat bólmyan urdü] ogohe.

ibü darrpan gold mani küp[§] ngarkwat nülinóp. Da ibü we nilóp wagó, 'Ini mani kürünkü zagetan ngintinamke, kókó ka sab tolkomolo.' Da módóga, wa we bupadórr. ¹⁴ A tóba pamkol-pama ma oya alzizi amaik koralórr, da oya solodó ngibürr pam we zirnapónóp bóktanóm wagó, 'Kibü ubi kokea ini pama kibü kingüm bainüm.'

¹⁵ "Wa ma king ngi batenórr, da we tolkomólórr basirrdü. Wa mani ne leba zaget pam nülinóp, we ngibaunürr tóbaka. Oya ubi igó poko asenóm yarilürr wagó, ia i nigó ngarkwat tómbapónóp ene manidügab.

¹⁶ Ngaen-gógópan oloma tamórr, da we izazilürr wagó, 'Wirri pam, marü gold mani küp akó 10 münüm kasile.'

¹⁷ Oya wirri pama bóktan we yalkomólórr wagó, 'Ma morroal tónggapóna, kürü morroal zaget pam. Zitülkus ma ngambangól zaget pamla ini kari klamdó, da errkya ka marü 10 wirri basirr ngabkan pamóm angrindóla.' ¹⁸ Akó nis ngim leba zaget pama tamórr, da we izazilürr wagó, 'Wirri pam, marü gold mani küp 5 münüm kasile.'

¹⁹ Oya wirri pama bóktan we yalkomólórr wagó, 'Ka marü 5 wirri basirr ngabkan pamóm angrindóla.'

²⁰ "Akó darrüpa tamórr, a we izazilürr wagó, 'Wirri pam, marü gold mani küp yóni. Ka mórrkenyórr poko-e errgótarró, da inikürrü.

²¹ Ka marü gum namülnürrü, zitülkus ma kar-kukus olomla. Ma we kla apaddóla, marü

[§] 19:13 gold mani küp, Grrik bóktane módóga: mina. Darrpan mina we ngarkwat yarilürr: 100 zaget ngürrab ngarkwat darrem.

koke ne klame, akó ma abüldóla, ma koke ne kla iritnürü.’ ²² Oya wirri pama bóktan we yalkomólórr wagó, ‘Ma kolae leba zaget olomla! Ka marü kubó moba bóktandógab zaz mino akó [kolaean darrem] mókyeno. Ma ia igó poko umulóla igó, ka karrkukus pamla? Akó ia ma umul namüla igó, ka we kla apaddóla, kürü koke ne klame, akó ka abüldóla, ka koke ne kla iritnürü? ²³ Da ia ma kürü mani, mani müótüdü koke iade ingrirrü? Da ka nóma ki tolkomóla, ka kólba mani ki ipüda akó mani müóta kürü manian zaget darrem ki kókyene.’

²⁴ “Da ola nidi bórranglórr, ibüka we bóktanórr wagó, ‘Oya gold mani küp irrkinam oyakagabi ama oya ekyenam, 10 noanko!’ ²⁵ I oyaka bóktónóp wagó, ‘Wirri pam! A oya ma 10 gold mani küpako!’ ²⁶ Wa bóktan we yalkomólórr wagó, ‘Ka yabü igó byaldóla, noanko, sab akó oya ene tumum ngibürr iline.* A babul noanko, oyakagab sab irrkine, oya kari-kari ne klame. ²⁷ A ene pamkolpam, kürüka ubi koke nidipko ibü kingüm bainüm, ibü ala simarruam, da бүдүлүмүкү ekrrónam kürü obzek kwata!’ ”

Yesu Kingzan Zerrusalem Wirri Basirrdü Bangrinürr

(Metyu 21:1-11; Mak 11:1-11; Zon 12:12-19)

²⁸ Yesun ini alap-alap bóktan adrrata nóma blakónórr, wa singül kwata wamlórr ibükagab,

* **19:26** Ini bóktanán küp aprrapórr módóga: “Ka sab ibü wirrian balngomól zaget nülünümo, kürü zaget ne morroal nidi tómbapóndako.” **19:26** Metyu 13:12; Mak 4:25; Luk 8:18

Zerrusalem kasilüm. ²⁹ Yesu Betpage akó Betani basirr nis nóma ngorram nyólürr - ene basirr nis darrü podo kwitüdü namülnürri, ngi [Olib Podo] - wa tóba umulbain olom nis ngaensingülan we zirnapónórr ³⁰ ini bóktanpükü wagó, “E ugó aurrám yabü singül kwata ne basirrse. E kubó nóma bangrini, e [donki] kyam eseni sye-i amrókrrón, darrü pama koke ne klamdó kuri kasile ódódóm. Kubó agoamke, da ala sidüdamke. ³¹ Darrü oloma ne yabü nóma nümtine wagó, ‘E iade agodamli?’ kubó ilamke magó, ‘Lod ini klamóm sógóse.’ ”

³² Ene nibiób zirnapónórr singül kwata, aurrürrri, da eserri wa enezan nyalórr. ³³ I enezan ago namülnürri, oya abala ibü nümtinóp wagó, “E ini donki kyam iade agodamli?”

³⁴ Da bóktan we yalkomórri wagó, “Lod ini klamóm segóse.” ³⁵ I Yesuka we sidórrri, da tibiób tumum mórrkenyórr we nüdratrri donki kyam kwitüm. Da Yesun tangamtinóp donki kyam kwitüdü mórrranóm. ³⁶ Wa enezan wamlórr, pamkolpama tibiób tumum mórrkenyórr we zursilürr kwatódó oya morroal apadóm.

³⁷ Wa ene poko minggüpanan nóma tamórr, kwata ne abinda Olib Podoana, ene dudu umulbain olmal ngoroa bagürwómpükü Godón agürüm we bainóp wirri gyagüpi, igósidi wagó, i blaman ne [arüng tonarr] basen kwarilürr. ³⁸ Igó bóktankü wagó, “Bles airrün ne kinga, Lodón ngidü nótó tótókda! Paud kwitüdü asi ki yarilün, akó wirrian kwitüm Godón ngi wirri

kwitüm emngyelam!”

³⁹ Ngibürr Parrisia, ene ngorodó nidi kwarilürr, Yesuka we bóktónóp wagó, “Umulbain Pam, kya moba umulbain olmal piküp ninünüm inzan poko bóktan-gum!”†

⁴⁰ A Yesu ma ibü we nilóp wagó, “Ka yabü igó byaldóla, i ne nóma bólerre, ibü pabodó ama kubó ingülküpa taegwarr korale!”

Yesu Yón Gyaur Yarilürr Zerusalemónbókamóm

⁴¹ Yesu Zerrusalem wirri basirrrzan gorram ain yarilürr, akó nóma esenórr, wa basirranbókamóm yón yarilürr. ⁴² Da wa we bóktanórr wagó, “Wata ma ne ini ngürrdü umulürrün nóma ki namüla marü paud‡ ne klama ki sidüdrre - a errkya ma arrónako marü ilküpdügab. ⁴³ Ene ngürra sab togobe, mankü nidi gazirrdako sab tem tómbapórrre marü kal-kal angónóm blaman kwata, akó marü mamtae kotarr mónómórrre blaman órdógab. ⁴⁴ Marü sab tüpdü munumule akó blaman marü kugupidü nidi nyabendako. Sab darrü ingülküpa kokean bamine tóba pabodó, zitülkus God nóma tamórr, ma oya abzil tonarr koke emzyatórró.”

19:38 Wórr Peba 118:26 † **19:39** Umulbain olmala ne bóktan opor bóktan kwarilürr, [Mesayankwata] bóktan opor kwarilürr. Parrisia koke amkoman yangunónóp wagó, Yesu Mesaya yarilürr. Apprapórr we zitülkusdü ibü ubi yarilürr Yesun tóba umulbain olmal piküp bainüm. ‡ **19:42** paud wa igó paudbóka apónnda, paud God a pamkolpam ibü aodó. A apprapórr ini pokia ta igó paudbóka apónnda, paud pamkolpamab aodó.

Yesu [Godón Gyabi Müótan] Kal Akólórrón Pul Basirrdü Wamórr

(Metyu 21:12-17; Mak 11:15-19; Zon 2:13-22)

⁴⁵ Da Yesu Godón Gyabi Müótan kal akólórrón pul basirrdü nóma bangrinürr, wa ene kolpam kolabütanóm we bainürr, ola nidi sel bain akó nidi bumióg kwarilürr. ⁴⁶ Wa ibüka bóktanórr wagó, “Godón Wialómórrón Bóktana igó bóktanda wagó, ‘Kürü Müót sab tóre müót yarile.’ A e ma igó kuri inane, wamaka gómól pamab ban bwóbe.”§

⁴⁷ Blaman ngürr wa wata Godón Gyabi Müótan kal akólórrón pul basirrdü umul bain yarilürr. A wirri prrist, Mosesón gida umulbain pam, akó Zu singüldü pama kwat we byamkünónóp oya amkalóm. ⁴⁸ A i ma kwat kokean esenóp, zitülkus blaman pamkolpama güblang irrbünóp metat oya bóktan arrkrum.

20

Amtin Bóktan Yesun Zagetankwata

(Metyu 21:23-27; Mak 11:27-33)

¹ Darrpan ngürr, Yesu pamkolpamzan umul bain yarilürr [Godón Gyabi Müótan] kal akólórrón pul basirrdü akó ibüka Morroal Bóktanzen büdrrat yarilürr, wirri prrist akó Mosesón gida umulbain pam, [balngomól byarmarr pampükü], i oyaka we togobórr.

² Da we imtinóp wagó, “Kibü kóbó tüzazilnüm, ma ini elklaza nadü balngomól arüngi

§ **19:46** Ma müsirrga ain bóktan Metyu 21:12-13 ngakanke.

19:46 Aesaya 56:7; Zerremaea 7:11 **19:47** Luk 21:37

tómbapóndóla? Marü ini arüng nóto mók्यानórr?”

³ Yesu ibüka bóktan yalkomólórr wagó, “Ka yabü darrem amtindóla. Kürü küzazilam:

⁴ Zonón [baptaes baina], ia kwitümgab tamórr, ta ia pamdógab?”

⁵ I tibiób ini bamtin bóktan pokoankwata we apón kwarilürr wagó, “Mi ne igó nóma kwarilo wagó, ‘Kwitümgab,’ wa kubó mibü tümtirre wagó, ‘Da e ma oya amkoman angunüm koke iade koralnórró?’ ⁶ A mi ne kubó igó nóma kwarilo igó, ‘Pamdógab,’ blaman pamkolpama kubó mibü ingülküpi sekrrórrre бүдүлүмүкү, zitülkus i amkoman karrkukusi angun igósako wagó, Zon prropet yarilürr.” ⁷ Da i bóktan we yalkomólóp wagó, “Ki umul-kókakla ia nólgab yarilürr.”

⁸ Yesu ibüka bóktanórr wagó, “Ka ta yabü koke nüazilnümo igó, ka ini elklaza ia nadü arüngi tómbapóndóla.”

[Grreip] Apap Ngakan Pamab Alap-alap Bóktan

(Metyu 21:33-46; Mak 12:1-12)

⁹ Yesu akó ini alap-alap bóktan adrratórr pamkolpamdó: “Darrü pama abün grreip zid iritürr tóba apapdó, da ama ngibürr ngaon pam nókyenóp ngakanóm tibiób darremóm akó tóbankü. Tüób ama aibwób wamórr, bar- rkyanan tonarróm. ¹⁰ Grreip ngórr abül tonarr nóma semrranórr, wa tóba darrü leba zaget pam we zirrapónórr ene pamdó, grreip apap nidi ngakan kwarilürr. Ene igósüm, i ngibürr

“ Müót barmel pama ne ingülküp* alzizi
amaiknóp,
errkya ma ene müótan zirrgüpdü
ingülküpüm wató kuri baine.’

18 “Blamana ne nidi balóknórre ene ingülküp
kwitüdü, sab syórr bangórre. Akó ingülküpa sab
noanka tupe, sab baem apóne.”†

*Amtin Bóktan Poko Taks Maniankwata
(Metyu 22:15-22; Mak 12:13-17)*

19 Mosesón gida umulbain pam akó wirri
prrista kwat we yamkúnónóp Yesun amiógüm
tai ene tonarrdó, zitülkus i umul bainóp wagó,
Yesu ini alap-alap bóktan ibükwata adrratlórr.
A i ma pamkolpamab gum kwarilürr. 20 I oyazan
ilküpane ódód kwarilürr, i kómdam bain pam
we zirrnápónóp obae buli nidi ogobórr, wamaka
ibü moboküp amkoman kwarilürr. Ibü ubi
Yesun amiógüm yarilürr, wa ne poko bóktan
yarilürr. Ene igósüm, i gabenan tangdó ki
ingirre. 21 Da kómdam bain pama oya we
imtinóp wagó, “Umulbain Pam, ki umulakla
ma amkoman dümdüm poko ikikdóla akó umul
baindóla. Akó ma blaman pamkolpam darrpan
ngarkwatódó ngabkandóla. Akó ma Godón
ngyaben kwat umul baindóla amkoman bóktan

* **20:17** ingülküp: Israael pamkolpama müót ingülküpi barmel
koralórr, da müót wata amoanda. Mibü müót wa talkuma
amoanda. **20:17** Wórr Peba 118:22 † **20:18** Ini alap-alap
bóktana. Ingülküp wa Yesunbóka apónda. Ini bóktan kúp
módóga: Yesun nidi alzizi amaikdako, sab kolae nirre.

ngarkwatódó.‡ 22 Mibü gidadógab ia taia Sisan taks mani aliönüm, ta ia koke?”

23 A Yesu ma umul bainürr wagó, i oya ilklió aliönüm kain kwarilürr, da wa ibü we nilóp wagó, 24 “Darrü silba mani küp kürü kóbó kómtyenam. Ini mani küpdü ia noan obzek akó ngiamli?”

I bóktan we yalkomólóp wagó, “Sisan.”

25 Da wa ibüka bóktanórr wagó, “Da módóga, Sisan ne klamko, Sisan ilinamke, akó Godón ne klamko, Godón ilinamke.”

26 I gaodó koke kwarilürr oya amiógüm, wa ne poko bóktanórr pamkolpamab obzek kwata. Yesun alkomól bóktana ibü gübarirr aengan ngintinóp, da ibü myamem darrü bóktan babul yarilürr.

*Amtin Bóktan Poko Búdülab Barsinankwata
(Metyu 22:23-33; Mak 12:18-27)*

27 Ngibürr [Sadusi pama] Yesuka togobórr amtin bóktan poko amtinüm, amkoman moboküpi koke. Ini pama igó bóktan kwarilürr wagó, pamkolpama sab koke tübarsile büdüldügab. 28 I Yesuka we bóktónóp wagó, “Umulbain Pam, Moses igó gida bóktan poko wialómórr mibünkü, Zu pamkolpamabkü, wagó, ‘Paman narezoreta ne nóma nurrótóke olmal basen-koke, ene pama sab ene kóble ki zumióg, olmal balngenóm tóba büdül narezoretan ngidü.’ 29 Da módóga, ngaen 7 zonaretalpükü pam kwarilürr. Nareta kol zumiógürr, da wa

‡ 20:21 I Yesuka mis bóktan wazeblórr, oya saul ainüm. 20:27 Apostolab Tórrmen 23:8 20:28 Duterronomi 25:5, 6

nurrótókórr olmal-koke. ³⁰ Olgabi, naretódógab nótó tókyalórr, naretan kóble zumiógürr, da nurrótókórr. ³¹ Akó aüd ngim siman oloma zumiógürr akó nurrótókórr. Blaman ene 7 zonaretalpükü pama ene darrpanan kol enan zumiógnóp, da blamana inzan nurrbarinürr. Blamandógab olmal babulan. ³² Solodó ene kóblea ta we nurrótókórr. ³³ Da sab бүдүлдүgab barsin tonarrdó, ia wa sab tai noan kol warile? Ki ene poko amtindakla, zitülkus ene 7 blamana oya zumigóp.”

³⁴ Yesu bóktan we yalkomólórr wagó, “Errkya nygaben tonarrdó, pamkolpama pam a kol bu-miógdako. ³⁵ A God nibiób igó ngabkan yarile igó, ngarkwatódómako бүдүлдүgab barsinüm akó nygabenóm, elnga ene küsil nygaben tonarrdó, i sab ugón myamem tibiób koke bu-miógnórre ene tonarrdó. ³⁶ I sab gaodó koke kwarile бүдүлүm, zitülkus i sab anerruzan kwarile. I Godón olmalko, zitülkus God ibü бүдүлдүgab kuri irsine. ³⁷ A Moses ene kari nugupan baeb póepdó igó okaka amzazilda wagó, бүдүла barsindako, zitülkus wa Lodón inzan ngilianda: Eibrra-amón God, Aesakón God, akó Zeikobón God. § ³⁸ Wa бүдүл pamkolpamab God koke-e, a wa arról pamkolpamab Gode, zitülkus oyaka blaman arrólako.”

³⁹ Ngibürr Mosesón gida umulbain pama we bóktónóp wagó, “Umulbain Pam, ma morroal

§ **20:37** Eibrra-am, Aesak, akó Zeikob, ibü бүба ngaen nurrbarinürr, da ibü samu ma arrólako Godón bwóbdü. **20:37** Bazeb Tonarr 3:6

bóktan tóbtóna!” ⁴⁰ Ene solkwat, i gum kwarilürr Yesun ngibürr poko amtinüm.

*Amtin Bóktan Poko Ene [Kerrisonkwata]
(Metyu 22:41-46; Mak 12:35-37)*

⁴¹ Da Yesu ibü we nümtinóp wagó, “Ia pamkolpama inzan iade bóktandako wagó, ‘Ene Kerriso [Deibidün] olome’? ⁴² Ka ini poko igósidi amtindóla, zitülkus king Deibid tüób bóktanórr *Wórr Pebadó* wagó,

“ ‘Lod God igó bóktanórr kürü Lodódó wagó,*

“Ma ae mórra kürü tutul tangdó,

⁴³ kókó marüka nidi bóka bamgündako, ka sab ibü inzan ninünümo, marü wapór nisab ngón ngagón klamóm.” †

⁴⁴ “Deibid oya Lodbóka ngyesilürr, da Kerriso Deibidün olom iadea?” ‡

*Yesu Pamkolpam Arüngi Ikik Nókrrónóp
Mosesón Gida Umulbain Pamabbóka
(Metyu 23:1-36; Mak 12:38-40)*

⁴⁵ Pamkolpamazan arrkrru kwarilürr, Yesu ini poko we bóktanórr tóba umulbain olmaldó wagó, ⁴⁶ “E umul-umul kwarilün Mosesón gida umulbain pamabkwata! I ubi baindako tibiób kokrrapan mórrkenyórrpükü agóltagólóm akó pamkolpama ibü morroal ngürr bóktan aliönüm pul basirrdü. I ta ubi baindako wirri pamab mórran pokodó mórranóm mibü kwóbbazen

* **20:42** kürü Lod wa [Mesayabóka] apónnda. † **20:43** Ini bóktanán küp módóga: marüka bóka bamgün is nidipko, ka sab blaman [ut-ut ninünümo] marünkü. **20:43** Wórr Peba 110:1 ‡ **20:44** Yesun amtin bóktan igó yarilürr: Yesu Deibidün бүдүл kakóm tómtómólórr. Da Yesu Deibidün Lod iade yarilürr?

müötüdü akó mórranóm wirri pamab mórran bwóbdü alongalo tóredó. ⁴⁷ I gómól tizi kóbleab müót akó elklaza azebdako, akó kokrrap tóre bakodako pamkolpama basenóm. Ini pama sab [kolaeen darrem] kari koke ipüdörre Godkagab.”

21

Kóblea Wirri [Gyaur Kla] Godón Ekyanórr (Mak 12:41-44)

¹ Yesu nóma ngabkan yarilürr, wa mórrel kolpam nósenóp mani arrbündi [Godón Gyabi Müótan] mani arrbün klamdó. ² Wa akó darrü elklaza-koke kóble osenórr nis kari mani kúp angrindi ene mani arrbün klamdó. ³ Olgabi wa bóktanórr wagó, “Ka yabü amkoman poko byaldóla: ini elklaza-koke kóblea barrkyanan ingrine, nidi sirrbürre, ibü blamandógab. ⁴ Ka ini poko bóktóna, zitülkus blaman ini pamkolpama tibiób gyaur kla wata kari poko irrbürre tibiób mórreldógab. A ini elklaza-koke kóblea blaman we kla ingrine, tóba nygaben ne klame ki idüde.”

Elnge Ngürrab Tómbapón Tulmil (Metyu 24:1-14; Mak 13:1-13)

⁵ Yesun ngibürr umulbain olmala Godón Gyabi Müótankwata zwapólórr, pamkolpama ene müót ia püti inóp agurr ingülküpi akó gyaur klame, Godón ne kla ilinóp. Da Yesu ibü nilóp wagó, ⁶ “E ini ne kla basendakla, sab ugórr tonarra tame, sab darrü ingülküpa kokean bamine tóba pabodó. Blaman sab amarrón kwarile ama tüpdü.”

⁷ Olgabi i oya imtinóp wagó, “Umulbain Pam, ini klama nóma tómbapórre? Akó kibü sab laróga umul-umulan ngisitirre igó, ini elklaza tómbapónóm baidasko?”

⁸ Da wa ibüka bóktanórr wagó, “E umul-umul kwarilün, sab darrü olom ok ain-gu yabü ilklió büliónüm. Zitülkus módóga, abüna sab kürü ngidü togoble igó bóktankü wagó, ‘Ka watókla, ene [Kerriso], e noan akyandakla!’ Akó, ‘Blakón tonarra minggüpanan kuri tame!’ Sab ibü solkwat atan-gu. ⁹ E sab gum-gu, e igó nóma bar-krulo wagó, bwób-bwóba tibiób bókrrandako akó pamkolpama tibiób bwób balngomól pamdó bóka bamgündako. E gum-gu, zitülkus ini klama sab ngaen-gógópan kí tólbaelnóm Godón tóba bóktan ngarkwatódó, a blakón tonarra sab büsai koke tame.”

¹⁰ Olgabi Yesu ibü nilóp wagó, “Darrü kantrri pamkolpama sab darrü kantrri pamkolpampükü bókrrale. Darrü kingan gazirr pama sab darrü kingan gazirr pampükü bókrrale. ¹¹ Sab tüpa wirribóka mórrbaeng kwarile ngibürr bwóbdü, akó bwób-bwób sab wirri ku akó kolae бүдүл азид кwarile. Gum bangón elklaza sab tómbapónórre, akó wirri kwitümgab tulmila sab okaka tübyónórre pupo bainüm wagó, darrü wirri müpa sab tame.” ¹² Ini elklaza sab solkwat tómbapónórre, a ngaen-gógópan sab yabü bumiógnórre akó wirri müp nüliónórre. I sab yabü ngibürr pamab tangdó urrbule kotóm tibiób kwóbbazen müótüdü akó tümün müótüdü. Akó i sab yabü imarrunórre king a gabena, ibü obzek kwata, kürü ngianbókamde. ¹³ Ini poko sab

yabüka kwatzen yarile, ibüka Morroal Bóktan amgolóm kürükwata.

¹⁴ A e gyagüpi yazebamke, yabiób bódlang bóktan arrbün-gum singül kwata, e sab ia poko bóktónane ibü obzek kwata. ¹⁵ Zitülkus módóga, ka yabü sab tae nókyenónómo akó [wirri gyagüpitótók], igósüm, yabü kle-kle nidi bangóndako, sab gaodó koke kwarile bóka bamgünüm yenkü akó yabüka bóktan akonóm. ¹⁶ Yabü sab wirri pamab tangdó urrbule, enana ia yabü aipalabala, zonaretala, nungzamónala, akó gómdamala, da yabü sab ngibürr бүдүлдү urrbule. ¹⁷ Blaman pamkolpama sab yabü alzizi aman kwarile kürü ngianbókamde. ¹⁸ Da e sab karianbóka kolae koke emrranane.* ¹⁹ Karrkukus bórrangde e sab yabiób arról ipüdane.

Zu-koke Nidipko Zerrusalem Wirri Basirr Sab Idi Kolae Irre
(Metyu 24:15-21; Mak 13:14-19)

²⁰ “E sab gazirr pam nóma nósenane Zerrusalem mamtae kotarr anómde, e sab umul kwarilo igó, ene wirri basirran kolae bain kari pokoa. ²¹ Zudiam nidipako, sab podopükü bwóbdü ki busunüm, akó Zerrusalemóm nidipako, ki bausunüm, akó madmad kabedó nidipako, sab ene wirri basirrdü koke ki barrbü. ²² Zitülkus módóga, sab ene ne tonarr yarile, God sab Isrrael pamkolpamab kolae tonarrab darrem ugón nókyerre. Prropeta ngaen blaman

21:14 Luk 12:11-12 * **21:18** Grrrik bóktane ma inzan angrirrüna: E sab darrran órrngóen pulum koke imrükane yabiób singüldügab.

ne klamabkwata wibalómnóp, ene pokoa sab ugón küppükü baine. ²³ Sab kari kolae koke yarile ene ngürrdü bikómpükü akó ngómrin kolabkü! Zitülkus módóga, sab wirrian azid aeng yarile Isrrael tüpdü akó God sab kari ngürsil koke yarile Zu pamkolpamdó. ²⁴ Ngibürra sab gazirr turrikanme bainge, ngibürr sab tümün müótüdü imarrunórre blaman bwób-bwóbdüma. Zu-koke nidipko, i sab Zerrusalem wirri basirr tibiób wapóre ail kwarile, kókó ibü tonarra nóma blakóne.

*Pamkolpamab Oloman Alkomól Tonarr
(Metyu 24:29-31; Mak 13:24-27)*

²⁵ “Sab [wirri tulmila] tómbapónórre abüsdü, melpaldó, akó wimurrdü, pupo bainüm wagó, darrü wirri müpa sab tame. Tüpdü bwób-bwób pamkolpam sab gyakolae akó gum korale, zitülkus sab malu goblola wirri ukwóm sipüde. ²⁶ Pamkolpam sab iltümüna tübaingle igó gumdügab, i enezan akyandako ne umul-kók elklaza tómbapónóm kain kwarile ini tüpdü, zitülkus pülpüdü ne arüng klamko, i sab mórrbaengóm bairre akó i tibiób pabo sab bingütórre. ²⁷ I sab kürü ugón kóserre, Pamkolpamab Olom nótokla, pülpül pokopükü tótókde, kólba arüng akó wirrian kómal zyónpükü. ²⁸ Ini elklaza tómbapónóm nóma bairre, karrkukus bórrangke akó singül kwit ninamke, zitülkus yabü [aurdü amana] minggüpanan baina.”

21:22 Daniel 9:26; Maeka 3:12; Oseya 9:7; Zekarraea 14:2

21:25 Aesaya 13:10; Izikiel 32:7; Zo-el 2:31; Okaka Amzazirrün Kla 6:12-13 **21:27** Daniel 7:13; Okaka Amzazirrün Kla 1:7

*[Pig] Nugupan Alap-alap Bóktan
(Metyu 24:32-35; Mak 13:28-31)*

²⁹ Olgabi Yesu tóba umulbain olmal ini alap-alap bóktan we nüzazilóp wagó, “E pig nugup akó blaman popa nugup ngabkónam. ³⁰ Kúsil pórngaea nóma tübausle, da e yaib esenane akó umul kwarilo wagó, pail† minggüpanana. ³¹ Da enta inzana, e ini basen-koke elklaza tómbapónde nóma nósenane, e sab umul kwarilo wagó, Godón Kingzan Balngomólan abzil kari poka.

³² “Ka yabü amkoman poko byaldóla: ini lüólan pamkolpama sab kokean nurrbarine, kókó ini blaman elklaza sab tómbapórre. ³³ Tüp a pülpül sab bamrüki, a kürü bóktana sab kokean bamrüke.

Yesun Pamkolpam Wata Umul-umul Kwarile

³⁴ “E umul-umul kwarilün, sab yabiób moboküp müp alión-gu, metat ngyepam anónde akó gorrgorr bairi akó gyakolae bairi tüpan elklazadó. Inzan ngyabende, ene Ngürra sab yabü dizan kena tawinünüm. ³⁵ Umul-umul kwarilün, zitülkus ene Ngürra sab blaman pamkolpam nongrerre ini dudu tüpdü. ³⁶ E metat gyagüp-gyagüp aerr kwarilünke. Akó tóre bakolamke wagó, e sab gaodó kwarilo kyab kórzyónüm, blaman ne elklaza tómbapónóm kaindako, akó e sab gaodó kwarilo kürü

† **21:30** pail, Grrik bóktane ma inzan angrirrüna: urur melpal. Mórrke-mórrke módóga: summer. Isrrael bwóbdü kúsil pórngaea bamgoldako urur melpal kari poka nómadako.

obzek kwata bórrangóm, Pamkolpamab Olom nótókla.”

³⁷ Blaman ngürrzan, Yesu pamkolpam umulbain yarilürr Godón Gyabi Müótan kal akólórrón pul basirrdü. Akó blaman irrübzan wa Zerusalem amgat yarilürr, ama wamlórr darrü pododó utüm, ngi [Olib Podo]. ³⁸ Akó irrbianande, blaman pamkolpama togoblórr ene Godón Gyabi Müótan kal akólórrón pul basirrdü, oya arrkrrum.

22

Yesun Büdül Bóktan Ingrinóp

(Metyu 26:1-5; Mak 14:1-2; Zon 11:45-53)

¹ [Ist-koke Brred Tóre] kari poka yarilürr. Pamkolpama ini tóre inzan ngilianónóp wagó, [Büdül Kórzyón Tóre]. ² Wirri prrist akó Mosesón gida umulbain pama darrü kwat yamkünónóp Yesun бүдүлүмүкү amkalóm, zitülkus i pamkolpamab gum kwarilürr.

Zudas Ubi Bainürr Yesun Wirri Pamab Tangdó Angrinüm

(Metyu 26:14-16; Mak 14:10-11)

³ Da satania bangrinürr Zudasón бүбдү, i noan ngilianónóp Iskarriot, darrü Yesun 12 umulbain olmaldógab. ⁴ Da Zudas we wamórr wirri prrist akó [Godón Gyabi Müót] myelam pamab wirri pamdó. Da wa ikik yarilürr inkü, wa ibü ia ki tangnamtirre Yesun angrinüm ibü tangdó. ⁵ Ini poka ibü barnginwóman

ngintinóp, da i we babinürr Zudasón mani akyanóm. ⁶ Wa abinürr, da kwat we yamkülürr Yesun ibü tangdó angrinüm, pamkolpam ne babul nóma ki kwarile.

Yesu Tóba Umulbain Olmalpükü Büdül Kórzyón Alo Elorr
(*Metyu 26:17-19; Mak 14:12-21*)

⁷ Olgabi Ist-koke Brred Tóre ngürr we semr-ranórr. Ini we ngürr yarilürr, Zu pamkolpama [sip] kupo ne ngürr okrralórr Büdül Kórzyón Tóreankü. ⁸ Da Yesu Pita akó Zon zirrnápónórr ini bóktanpükü wagó, “E ugó aurrpam; alo kla tómbapónamke mibünkü ene Büdül Kórzyón Tóre alo alom.”

⁹ I oya imtirri wagó, “Marü ubi ia ki mórran bwób akó alo ne tómbapóni?”

¹⁰ Yesu bóktan yalkomólórr wagó, “Turrkr-ruam, e kubó ene wirri basirrdüzan bangrili, darrü pama kubó yabü tómróné mariti tónggapórrón nae bele ódódde tóba tupodó. Da kubó oyaka solkwat akyalamke, kókó wa ne müótüdü bangrine. ¹¹ Olgabi ene müót olom kubó ilamke magó, ‘Umulbain Pama marü ini bamtin bóktan poko kümtine wagó, “Ene alongalo marrgu ia nega, ka kubó ene Büdül Kórzyón Tóre alo ne elo-o kólba umulbain olmalpükü?” ’

¹² Da wa kubó yabü nómtiyene darrü ene müótan wirri marrgu, kwitana paugdü. Blaman alongalo elklaza akó mórrakós olamako. Da ola kubó blaman elklaza tómbapónamke mibü alom.”

¹³ I we aurrürri wirri basirrdü, da nósenóp blaman elklaza wata ibü Yesuzan nyalórr. Da

módóga, i elklaza we tómbaporri Búdül Kórzyón Tóre alongaloankü.

Lodón Gyagüpi Amanik Alo

(Metyu 26:26-30; Mak 14:22-26; 1 Korrint 11:23-25)

¹⁴ Ene tonarr nóma semrranórr, ene Búdül Kórzyón Tóre alo alom, Yesu tóba nólgópe banomól poko we ipadórr alongalo tógaldó tóba [apostolpükü]. ¹⁵ Da wa ibüka bóktanórr wagó, “Kürü wirri ubi yarilürr yenkü ini Búdül Kórzyón Tóre alo alom; ene kakóm, ka sab azid aengo. ¹⁶ Zitülkus módóga, ka yabü igó byaldóla, ka sab myamem ini Búdül Kórzyón Tóre alo kokean elo-o, kókó God amkoman küppükü ine tóba Kingzan Balngomól Bwóbdü.”*

¹⁷ Yesu waenpükü kübül ipadórr, tangdó emoanórr, Godón eso ekyanórr, da bóktanórr tóba umulbain olmaldó wagó, “E ini waenpükü kübül ipüdam, da kübüldügab darrpan-darrpan sokol bülinam. ¹⁸ Zitülkus módóga, ka yabü igó byaldóla, ka sab myamem waen koke enono, kókó Godón Kingzan Balngomóla nóma tame.”

¹⁹ Olgabi Yesu dudu brred ipadórr, akó Godón eso akyan kakóm, wa syórr yangónórr. Wa tóba umulbain olmal poko nülinóp ini bóktanpükü wagó, “Ini kürü bübe, ka yabü morroalóm ne kla akyanóm kaindóla. Ini poko metat oingolónke kürü gyagüpi amaiküm.” ²⁰ Ibü alo kakóm, Yesu dadanzan ene waenpükü

* **22:16** Búdül Kórzyón Tórean küp módóga, zid bain. Godón Kingzan Balngomól Bwóbdü mibü zid bain [dudu kómal] yarile.

kübül ipadórr, da wa bóktanórr wagó, “Ini waenpükü kübül, Godón küsil [alkamül-koke tónggapórrón bóktana]. Kürü óean bókana arüng akyanda, ne klama bókanóm kaina yabü morroalóm. ²¹ A tübarrkrru, kürü noa tanga küngrine wirri pamab tangdó, oya tang yóni kürü tangpükü alongalo tógaldó. ²² Ka, Pamkolpamab Olom nótokla, sab nurrótoko, wata God bóktan ngaenzan ingrinürr. A Godón ngürsila sab tame ene olomdó, kürü sab wirri pamab tangdó nóto küngrine!”

²³ Ene umulbain olmala tibiób ola bamtinüm bainóp wagó, “Ia sab ini tonarr mibükagab nóto tónggapóne?”

Wirri ia NótoKa?

²⁴ Umulbain olmala ongyalóm we bainóp, igó pokodógabi wagó, noan gyagüpi amanikórre amkoman wirrian nótoke ibükagab. ²⁵ Da Yesu ibüka bóktanórr wagó, “Zu-koke nidipako, ibü kinga tibiób pamkolpam zirrbapón-bapón balngomóldako. Akó wirri ngi pamab ubia pamkolpama ibü igó ki ngiblian kwarilün wagó, ‘Pamkolpamabkü Morroal Tonarr Tómbapón Pam.’ ²⁶ A e sab inzan koke koralo. Wirri nótoke yabü aodó, kari ngi olomzan ki bai. A balngomól pam nótoKa, inzan ki yaril, wamaka zaget oloma yabü tangbamtinüm. ²⁷ Ia wirrian nótoKa: ia alongalo tógaldó nóto mórranda, ta ia nóto zamngólda alo kla arrbünüm? Alongalo tógaldó

22:20 Zerremaea 31:31-34 **22:24** Metyu 18:1; Mak 9:34; Luk 9:46 **22:25** Metyu 20:25-27; Mak 10:42-44 **22:26** Metyu 23:11; Mak 9:35

nótó mórranda, wa wirriana. A ka ma yabü aodómla zaget pamzan yabü tangbamtinüm.

²⁸ “E we isakla, kürüka arróbórrón nidi kwarilnürü, wirri müpa kürü nóma kawiónónóp. ²⁹ Da kürü Aba kürü ene dümdümzan kókyanórr balngomólóm Kingzan, we ngarkwatódó ka ta yabü ene dümdüm alióndóla. ³⁰ Ene igósüm, e sab gaodó kwarilo alongalom kürü tógaldó kürü Kingzan Balngomól Bwóbdü, akó kingan mórran klamdó mórran-mórran bainüm, ene Isrrael 12 zitül pamkolpam balngomólóm.”

Yesu Singül Kwata Bóktanórr Wagó, Pita Sab Oya Yalpine

(Metyu 26:31-35; Mak 14:27-31; Zon 13:36-38)

³¹ Olgabi Yesu Saemon Pitaka bóktanórr wagó, “Saemon, Saemon, turrkrru! Satania Godón kuri bóka itine yabü bapókóm, da God kuri abine, yabü kürükagabi amanóm, ngaon pamazan [wit] küp ainda buldügab aleanóm. ³² Da Saemon, ka marüncü kuri tóre ekoa wagó, ma sab koke aupo kürü amkoman angundügab. Akó ma nóma tolkomolo kürüka, moba [zonaretal] arüng nütününümke.”

³³ A Pita ma Yesuka bóktanórr wagó, “Lod, kürü taia tümün müótüdü pamóm bainüm akó nurrótókóm mankü.”

³⁴ A Yesu ma Pitan yalórr wagó, “Pita, ka marü igó ayaldóla, siman karrakarra póyaea errkya ini ngürr† bóktan küsil nóma yarile, da ma

22:27 Zon 13:12-15 **22:30** Metyu 19:28 † **22:34** Zu pamkolpamab küsil ngürra simam 6:00 bókyan yarilürr.

kalma aüd münüm kalpino igó, ma kürübóka umul-kókla.”

Müp Tonarra Sab Togoble

³⁵ Olgabi Yesu ibü nümtinóp wagó, “Ka yabü bóktan amgolóm nóma zirrnáponarre paoskoke ó angasangap angón alóp-koke ó ngibürr wapórdó bamel kla-koke, ia yabü ngibürr klama bingat kwarilürr?”

Da i bóktan yalkomólóp wagó, “Koke!”

³⁶ Wa ibüka bóktanórr wagó, “A errkya, yabü ne paos asi nóma kwarile, yazebam! Da angasangap angón alóp ta inzan. Akó yabü ne gazirr turrik babul nóma kwarile, yabiób tumum mórrkenyórr sel ninamke, da ene manie darrü gazirr turrik amigamke.‡ ³⁷ Zitülkus módóga, ka yabü igó byaldóla, Godón Wialómórrón Bóktana ne bóktan opor bóktanda kürükwata, sab küppükü baine kürüka wagó: ‘I oya igó ngakónóp wagó, wa gida amgün pama.’ Anda, kürükwata ne poko wialómórróna, tómbapón kari pooka.”

³⁸ Umulbain olmala bóktónóp wagó, “Sazil, Lod. Kibü nis gazirr turrik inamüli.”

Yesu bóktanórr wagó, “Gaodóma.”

*Yesu [Olib Pododó] Tóre Yarilürr
(Metyu 26:36-46; Mak 14:32-42)*

‡ **22:36** Yesu ene poko bóktanórr, zitülkus oya бүдүл kakóm pamkolpama umulbain olmal ngibürr tonarrdó koke ok nirre, i Morroal Bóktan бүдrratkü nóma ogoble. We zitülkusdü, i tibiób elklazapükü agótagól kwarile tibiób morroal ngabkanóm.

22:37 Aesaya 53:12

³⁹ Yesu Zerrusalem amgatórr, da Olib Pododó wamórr bobarrzan. Oya umulbain olmala ta zutalórr oyaka. ⁴⁰ Ene bwóbdü abzila, Yesu ibüka we bóktanórr wagó, “Tóre bakolamke Godka wagó, darrü klama yabü kolae tonarr tómbapónóm koke ki nolngomólnóm.”

⁴¹ Olgabi Yesu ibükagabi igó ngarkwat wamórr, wamaka ne darrü oloma kubó ingülküp ne ngarkwat kan amanike. Wa wakósingül nülkamülürr, da Godka tóre ekorr wagó, ⁴² “Kürü Ab, marü ubi ne nóma yarile, kürü ini wirri azidüdüma ódódgu.Š A kürü ubia koke ki tómbapó, a marü ubie.” ⁴³ Da anerrua okaka tübyónürr kwitümgab Yesuka, da oya arüng ekyanórr. ⁴⁴ Yesu wirri gyaur akó azidzan küp bankónórr, da wa wirri arüngi tórem we bainürr. Oya gügürüma óe pwópzan bókan yarilürr tüpdü.

⁴⁵ Yesun tórea nóma blakónórr, wa bupadórr akó alkomólórr tóba umulbain olmaldó. Wa ibü utüdi tómrónóp, zitülkus gyaura ibü genggor-raman ngibtanórr. ⁴⁶ Da Yesu ibüka bóktanórr wagó, “E iade utódakla? Bazeb, da tóre bakolamke Godka, igósüm darrü klama yabü kolae tonarr tómbapónóm koke ki nolngomólnóm.”

Yesun Gazirr Pama Amigóp

(Metyu 26:47-56; Mak 14:43-50; Zon 18:3-11)

⁴⁷ Yesu tóba umulbain olmaldózan bóktan yarilürr, pam ngoroa ugón tübzilürr. Ene pam ngi Zudas, Yesun darrü ene 12 umulbain

Š **22:42** kürü ini wirri azidüdüma ódódgu, Grrik bóktan opor igósa: Ma ini kübül sipa kürükagab.

olmaldógab, ibü wató balngomól yarilürr. Wa Yesun minggüpanandó tamórr aprüküm. ⁴⁸ A Yesu ma oya imtinürr wagó, “Zudas, ia ma kürü, Pamkolpamab Olom nótokla, aprüküm kaindóla, kürü amkal pamab tangdó angrinüm? Wai?”

⁴⁹ Yesun umulbain olmala nóma esenóp ne pokoa tómbapónóm kain yarilürr, i Yesun bóka itúnóp wagó, “Lod, ki ia kibiób gazirr turriki koke ekrrórre?” ⁵⁰ Olgabi darrüpa gazirr turriki singüldü pristan [leba zaget] paman tutul güblang we itülürr.

⁵¹ Da Yesu bóktanórr wagó, “Piküp Bainam! Myamemgu!” Akó wa ene paman güblang yamurrürr, da dólóng yónürr.

⁵² Olgabi Yesu ibüka bóktanórr, wirri prrist, Godón Gyabi Müót myelam pamab wirri pam, akó ngibürr [balngomól byarrmarr pam], oya amiógüm nidi togobórr, wagó, “E wa gazirr turrik a kubidampükü kürü amiógüm iade to-goba, wamaka ka gazirr-gazirr gómól pamla?*

⁵³ Blaman ngürrzan ka go yenkü namülnürrü, Godón Gyabi Müótan kal akólórrón pul basirrdü, da e ma kürü koke kümigarre. A ini ne irrübe, wa yabü abüs küpe; tümünan arünga yabü balngomólda.”

Pita Yesun Yalpinürr

(Metyu 26:57-58, 69-75; Mak 14:53-54, 66-72; Zon 18:12-18, 25-27)

* **22:52** gazirr-gazirr gómól pam, Grrrik bóktan oporan darrü küp módóga: Rrom pamdó bóka bamgün gazirr pam. **22:53** Luk 19:47; 21:37

⁵⁴ I Yesun amigóp, da we idüdüp singüldü prristan müót kugupidü. Pita ibü solodó bar-
rkyanan kan akyalórr. ⁵⁵ I ur yungóp müótan
kal akólórrón pul basirr aodó. Olgabi i darrpan
pokodó bobrralórr. Pita tamórr, da inkü we
mórran-mórran bainürr. ⁵⁶ Da darrü zaget
ngul oloma oya esenórr ur zyöndü mórrande.
Wa oyaka dümdüman we yazilürr, da pamkol-
pamdó bóktanórr wagó, “Ini pam ta Yesukü asi
yarylürr!”

⁵⁷ A Pita we balpinürr wagó, “Kol, ka oyabóka
umul-kókla!”

⁵⁸ Karianbóka mórranórra, akó darrüpa Pitan
sesenórr, da oyaka bóktanórr wagó, “Ma ta oya
darrü umulbain olom módógl!”

A Pita ma ene pam igó yalórr wagó, “Iba, pam,
ka we olom kokela!”

⁵⁹ Aprrapórr darrpan abüs küp ngarkwat
kakóm, darrü oloma tóba moboküpdügab wirri-
anbóka ugón bóktanórr wagó, “Amkoman, ini
pam go ta Yesukü yarylürr, zitülkus wa Galili
oloma!”

⁶⁰ A Pita bóktan yalkomólórr wagó, “Iba, pam!
Ka umul kokela, ma laróbóka apóndóla!”

Pitazan bóktan yarylürr, karrakarra póyaea
ta ugósan bóktanórr. ⁶¹ Olgabi Lod Pitaka
tübyalüngürr, dümdüman yazilürr tai oyaka.
Da Pitan ugón ngambangólórr, oya Lod ngaen-
gógópan ne poko yalórr wagó, “Errkya, kar-
rakarra póyaea bóktan küsil yarile, ma kubó
aüd münüm ugón kalpino magó, ma kürübóka
umul-kókla.” ⁶² Pita ene müót pul basirrdügab

pulkaka burruanórr, da wirribóka yónüm we bainürr.

*Yesun [Tiz Yangónónóp]
(Metyu 26:67-68; Mak 14:65)*

⁶³ Yesun nidi ngakan kwarilürr, oya tiz angónóm akó amkalóm bainóp. ⁶⁴ I oya ilküp nis mórrkenyórr poko-e nganolop, da we imtinónóp wagó, “Ma ne amkoman prropet nóma namulo, ma kibüka kóbó tópta: marü ia nótó mómkóle?”

⁶⁵ Akó i oya abün kle-kle bóktan opore yalnóp.

*Yesu Balngomól Byarmarr Pamab
Kwóbbazendó Zamngólórr
(Metyu 26:59-66; Mak 14:55-64; Zon 18:19-24)*

⁶⁶ Abüsa nóma tübaniklürr, Zu pamkolpamab balngomól byarmarr pam, idipko wirri prrist akó Mosesón gida umulbain pam, i darrpan pokodó ugón kwób bazenórr. Yesun idüdüp ene kwóbbazendó. ⁶⁷ Olgabi i Yesuka bóktónóp wagó, “Ma ne ene [Kerriso] nómadóla, da kóbó tópta!”

A Yesu ibü nilóp wagó, “Ka ne kubó yabü igó nóma nilnünümo kagó, ka ene olom módóglá, e kubó kürü amkoman koke kangunane; ⁶⁸ akó ka ma kubó ne yabü darrü klamóm nóma nümtinünümo kólbakwata, e kubó kürüka bóktan koke salkomólane. ⁶⁹ Ini tonarrdógab, ka, Pamkolpamab Olom nótókla, sab wirri pabodó, Wirri Arüng Godón tutul tangdó, mórrarrón namulo!”

⁷⁰ Olgabi i blamana Yesun imtinóp wagó, “Ia ma tai Godón Olomla?”

Yesu bóktan yalkomólórr wagó, “E kuri bóktórre: ka módóglá!”

⁷¹ Tibióbka ola apóndako wagó, “Mi myamem darrü oloman bóktan koke arrkrrurre oyakwata. A mi tai tóba taedógabi kuri barrkrrua!”

23

Yesu Paelatón Obzek Kwata Zamngólórr

(Metyu 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5; Zon 18:28-38)

¹ Blaman ene Zu isab [balngomól byarmarr pama] bazebórr, da Yesun Paelatka* idüdüp.

² Módóga, kotóm ain bóktan amanóm we bainóp wagó, “Ini pam ki kuri eserre kibü pamkolpam ilkió bülióndi. Wa igó bóktanda wagó, ‘Taks mani alión-gu Sisan, Rrom king,’ akó igó bóktanda wagó, wa ene [Kerriso-e], Zu isab King.”

³ Da Paelat Yesun we imtinürr wagó, “Ia ma Zu pamkolpamab King módóglá?”

Yesu bóktan we yalkomólórr wagó, “Ma kuri bóktóna!”

⁴ Da Paelat ene wirri prristdü akó pamkolpamdó we bóktanórr wagó, “Ka darrü küp koke kuri esena ini pam zaz ainüm akó [kolaean darrem] akyanóm.”

⁵ A i wata arüng ipüdüp oyakwata bóktanóm wagó, “Wa pamkolpam Rrom gabaman bóka bangünüm bangónóm kaina, wa ne kla umul baina ini Zudia prrobins kugupidü. Wa Galilim

* **23:1** Paelat Zudia akó Samarra prrobins alngomól pam yarilürr. Wa Rrom pam yarilürr.

bókyanórr, olgabi ama alabóna tamórr, Zerrusalem wirri basirrdü.”

Yesun Errodka We Idüdüp

⁶ Paelat ini poko nóma arrkrrurr, ibü we nümtinóp wagó, “Ini ia Galili oloma?” ⁷ Paelat nóma umul bainürr wagó, Yesu we órdóbóna olom yarilürr, Errod ne prrobins ngakan yarilürr, da oya we zirrapónórr Errodka. Errod ta ugón Zerrusalemóm yarilürr ene tonarr. ⁸ Wa Yesun nóma esenórr, kari barnginwóma koke simiógürr, zitülkus wa oyakwata ne abün bóktan arrkrru yarilürr. Wirri ngarkwatóm oya ubi yarilürr oya asenóm, da kokean esenórr. Errod nae aman yarilürr, Yesu ngibürr [wirri tulmil] ki tómbapóne oya obzek kwata. ⁹ Wa Yesun abün bamtin bóktan poko amtin yarilürr, a Yesu oyaka myamem bóktan koke yalkomólórr. ¹⁰ Ene wirri prrist akó Mosesón gida umulbain pama ola bórrang kwarilürr, da wirri arüngi Yesun kotóm ain bóktan aman koralórr. ¹¹ Da Errod tóba gazirr pampükü oya ngüóng angyalóp, akó [tiz yangónónóp]. Ene kakóm, morroalan wirri darrem tumum mórrkenyórr we atenóp, da we yalkomólóp Paelatka. ¹² Ene ngürr Errod a Paelat gódam we bangurri. Ngaen-gógópan i darremdarrem bóka bamgün namülnürri.

Yesu Tóba Búdül Bóktan Ipadórr

(Metyu 27:15-26; Mak 15:6-15; Zon 18:39-19:16)

¹³ Paelat we ngibaunürr wirri prrist, Zu singüldü pam, akó pamkolpam kwób bazenóm wankü. ¹⁴ Wa ibüka we bóktanórr wagó, “E

ini pam kürüka sidüdane igó bóktanpükü wagó, 'Ene ini pama pamkolpam ilklió büliónda Rrom wirri pamdó bóka bamgünüm.' Ka oya nóma apina yabü obzek kwata, da módóga, ka darrü küp koke kuri esena, oya e ne pokom amigane. ¹⁵ Errod ta darrü kolae koke esene, da wa kibüka ene igósidi salkomóle. E ngakónam; wa darrü kla koke tónggapónórr, da oya darrü zitülkus babula бүдүлүм. ¹⁶ Da módóga, ka kubó oya karrkukusan sye-i ailo, da zirrapono."†

¹⁸ Módóga, Zu dudu pamkolpama darrpan mün we górrgónóp wagó, "Ini pam ipüdam, da бүдүлүмпүкү emkólam! A Barrabasón irruram kibüka!" ¹⁹ (Barrabas ugón tümün müótüdü yarilürr, zitülkus wa, ngibürr pampükü, Zerusalem wirri basirrdü gazirr yarilürr Rrom pampükü, akó wa ta pam бүдүлүмпүкү emkalórr.)

²⁰ Paelatón ubi Yesun zirrapónóm yarilürr, da wa akó Zu pamkolpamdó bóktanórr ibü gyagüpitótók alüngüm. ²¹ A i ma güblang-koke we taegwarr kwarilürr wagó, "Krrosdó emngyelam, oya krrosdó emngyelam!"

²² Äüd ngim wa akó ibüka we bóktanórr wagó, "Iade? Wa ia tai laró kolae tónggapónórr? Ka oyaka darrü küp ta koke kuri esena, wa бүдүл

† **23:16** Barre Grrik bóktane tange wibalómórrón pebadó atang opor 17 babula; a wata ngibürrdü asine. Igó bóktanda wagó, "Wa darrpan pam ibüka tümün müótüdügab ki irrune ene tóredó." (Metyu 27:15 akó Mak 15:6) (Blaman paildi, [Bүдүл Kórzyón Tóre] nóma amrran yarilürr, Rrom isab bókam tumtum igó yarilürr wagó, ene tóredó Paelat kubó darrpan tümün müótüdü pam ugón irrune.)

iade ki esene! We zitülkusdü, ka kubó oya karrkukusan sye-i ailo, da zirrapono.”

²³ A i ma arüng ipüdóp taegwarróm Paelatka wagó, oya wata krrosdó ki emngyelóm. Módóga, ibü taegwarra Paelatón bóktan wóppókal algónórr. ²⁴ Da Paelat gyagüpitótók we esenórr pamkolpamab ubi tónggapónóm. ²⁵ Ene noan ingrinóp tümün müótüdü Rrom pampükü gazirrdi akó pam amkalde, wa oya we irruanórr, Zu pamkolpama noanbókamóm ato kwarilürr. A Yesun ma pamkolpamab tangdó we ingrinürr tibiób ubi alakónóm.

Yesun Krrosdó Emngyelóp

(Metyu 27:32-44; Mak 15:21-32; Zon 19:17-27)

²⁶ Gazirr pama Yesun nóma idódnóp, kwatkwat Saemonón amigóp, Saerrin wirri basirrdügab pam, Zerrusalem wirri basirrdüzan ban-grilürr madmad kabadógab. Oya tupodó krros we emngyelóp, ódódóm Yesun solkwat.

²⁷ Wirri pamkolpamab ngoroa zutalórr Yesun solkwat. Abün kola yón gyaur akó yón amto kwarilürr oyabókamde. ²⁸ Yesu tübyalüngürr, da we nilóp wagó, “Zerrusalem kol! Kürü yón amtogu, a e wa yabiób akó yabiób olmal yón bamtalam. ²⁹ Zitülkus módóga, sab tonarra tame, pamkolpama sab nóma bóktanórre wagó, ‘Bagürwóm idipako, aroam kol nidipko, olmal basen-koke kol nidipko, akó kokean nidi ngóm bómyanónóp!’ ³⁰ Ene tonarrdó, Godón Wialómórrón Bóktana enezan bóktanda wagó,

“ Pamkolpama sab wirri pododó bóktórre wagó,
 “Kibüka tóbalók,” akó kari pododó wagó,
 “Kibü ngatloam!” †

³¹ Da módóga, pamkolpama ne kasan arról nugup kle-kle nóma yangórre inzan tonarre, sab laróga tómbapóne darrü nugupa mólóg nóma baine?”§

³² Gazirr pama nis kolae elklaza tómbapón pampükü we nüdüdóp, ibü бүдүлүмүкү amkalóm Yesükü. ³³ I nóma babzilürr darrü pokodó, ngi “Singül Kak”,* ola oya krrosdó we emngyelóp ene kolae tómbapón pam nispükü, darrü oya tutul kwata, darrü oya banól kwata.

³⁴ Yesu we bóktanórr wagó, “Ba, ibü kolae tonarr norrgonónóm, zitülkus i umul kokeako i ne kla tónggapóndako.”

Módóga, i tibiób ngipükü nugup poko aman kwarilürr pam basenóm wagó, Yesun mórrkenyórr poko nidi ki yazebrre. Inzan kwata i oya mórrkenyórr we arrgrrütóp. ³⁵ Pamkolpama bórrangórrón ola ngabkan kwarilürr. Akó Zu singüldü pama Yesun tiz yangónónóp, bóktande wagó, “Wa ngibürr zid

† **23:30** Pamkolpama ugórr ene poko bóktan kwarile, zitülkus ene wirri azid aeng tonarr kwarile akó ibü ubi kwarile nurrbar-inüm. **23:30** Oseya 10:8; Okaka Amzazirrün Kla 6:16 § **23:31** Ini bóktanán küp módóga: Arról nugupa Yesunbóka apónda, darrpanan kolae tonarr koke nóto tónggapónórr. Bүдүл bairrүн nugupa kolae tonarr tómbapón kolpambóka apónda. Zitülkus pamkolpama Yesun kle-kle yangónóp, kolae tonarr-koke yarilürr, i kolae tonarrpükü kolpam wirrianbóka kle-kle nangónórre.

* **23:33** Aprrapórr ini pokoan ngi Singül Kak yarilürr, zitülkus podó yarilürr singül kak obzeksyókpükü. **23:34** Wórr Peba 22:18

bain yarilürr, a wa ma kya tóba kóbó ki zid byó, wa ne ene Kerriso nómade, God noan ipadórr!”

³⁶ Oya gazirr pama ta we tiz yangónónóp: i to-gobórr oyaka, da oya muran waen we ekyenóp.

³⁷ Da i we bóktónóp wagó, “Ma ne Zu isab King nómadóla, da moba kóbó zid bai!”

³⁸ Oya sisingül wialómórrón nugup pósek amngyelórrón yarilürr. Igó wialómórrón wagó, “Ini Zu pamkolpamab Kinge.”

³⁹ Darrü ne kolae tonarr tómbapón pam emngyelóp krrosdó, Yesun we kle-kle yalórr wagó, “Ia ma ene Kerriso kokela? Moba akó kibü kóbó zid tinünüm!”

⁴⁰ A darrüpa oya we agórr wagó, “Ia ma Godón koke gum angóndóla? Ma ta wazan бүдүл apaddóla! ⁴¹ Mi ne kolaean darrem apadódamli, mi ta gaodó apadódamli, zitülkus mibü mibiób kolae tonarra tine. A ini pama darrü kolae kokean tónggapónórr.” ⁴² Da módóga, ene pama we bóktanórr wagó, “Yesu, ma King ngi nóma bateno moba Balngomól Bwóbdü, sab kürü gyagüpi kümanikke!”

⁴³ Yesu oyaka bóktan we yalkomólórr wagó, “Ka marü amkoman pokó ayaldóla; errkya ma kubó kankü namulo Godón Agurr Apapdó.”†

Yesu Nurrótókórr

(Metyu 27:45-56; Mak 15:33-41; Zon 19:28-30)

⁴⁴⁻⁴⁵ Ene tonarrdó ugón abüs singülküp yarilürr, da abüsan zyóna piküp bainürr akó tümüna dudu bwób ngaslaorr. Ene tümüna

23:35 Wórr Peba 22:7 **23:36** Wórr Peba 69:21 † **23:43**
Godón Agurr Apap, Mórrke-mórrke módóga: paradise.

aüd abüs küp ngarkwatóm wamórr; akó [Godón Gyabi Müót] kugupidü ne wirri adrratórrón mórrkenyórra‡ olean yarilürr, tebe aodó nis ór we bangónórr. ⁴⁶ Yesu wirri gyagüpi we górrganórr wagó, “Ba, ka kólba samu marü tangdó angrindóla!” Wa inzan nóma bóktanórr, wa tóba dómdóm ngón we semanórr, da nurrótókórr.

⁴⁷ Ene Rrom gazirr pamab kopo ngakan wirri pama nóma esenórr ne tonarra tómbapónórr, Godón we yagürürr, da we bóktanórr wagó, “Amkoman, ini wata [dümdüm tonarr] pam yarilürr!”

⁴⁸ Blamana nidi kwób bazelórr ene tonarr ilküpi asenóm, i nóma nósenóp ne tonarra tómbapónónóp, i bakonórr tibiób müót basirrdü. I dakla gyaurme tibiób dalgüp we bólkal kwarilürr. ⁴⁹ Blamana Yesunbóka umul nidi kwarilürr, akó ene kolpükü, oya Galiligab ne kola mamóanónóp, barrkyanan kan bórranglórr, da blaman kla nósenónóp.

Yesun Gapókdó Ingrinürr

(Metyu 27:57-61; Mak 15:42-47; Zon 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Ugón ola darrü pam asi yarilürr, ngi Zosep, Arrimatia wirri basirrdügab, Zudia prrobins kugupidü. Wa morroal akó dümdüm

‡ **23:44-45** Ene wirri adrratórrón mórrkenyórr Godón Gyabi Müótan Amkoman Gyabian Bwób ngarkwat angrirrün yarilürr (Mórrke-mórrke módóga: Most Holy Place ó Holy of Holies). Wata singüldü prrista kubó tebe bangrile ene pokodó darrpan mün blaman pailzan. (Bazeb Tonarr 13:10; Lebitikus 16:2; Ibruru Pamkolpam 9:7) **23:44-45** Bazeb Tonarr 26:31-33 **23:46** Wórr Peba 31:5 **23:49** Luk 8:2-3

pam yarilürr. Wa ene Godón Kingzan Balngomól akyan yarilürr. Wa darrü Zu pamkolpamab balngomól byarrmarr pam yarilürr, a wa koke abinürr ibü bóktan akó tórrmendó Yesun amkalóm. ⁵² Wa Paelatka we wamórr, da Yesun бүдүл бүбүм we yatorr. ⁵³ We wamórr Yesun бүб кrrosdógabi alkumilüm. Da we errgótanórr wirri darrem baeb mórrkenyórr, olgabi ma ingүlkүpdү alүngүrrүн gapókdó we ingrinürr, we klamdó darrü olom ngaen koke ne ingrinóp. ⁵⁴ Ugón Sabadankү elklaza tómbapón ngүrr§ yarilürr, zitүlkus [Sabada] bókyan kari poko yarilürr.

⁵⁵ Ne kola togoblórr Yesukү Galiligab, Zosepka we zutalórr, da esenóp ene gapók akó Yesun бүб ia ingrinóp. ⁵⁶ Ene kakóm, i we bakonórr ama müót basirrdү, da i morroal ilang elklaza akó бүб balóp idi we tómbapónóp.*

A i ma Sabad ngүrrdү ngón bagónórr gida bóktan poko ngarkwatódó.

24

Yesun Бүдүлдүgab Irsүмүлүrr

(Metyu 28:1-10; Mak 16:1-8; Zon 20:1-10)

¹ Udaian ngaen-gógópan ngүrrdү,* irrbianande, ene kola ne morroal ilang elklaza tómbapónóp, we imarruóp ene gapókdó.

§ **23:54** Sabadankү elklaza tómbapón ngүrr Prraede ngүrr yarilürr. * **23:56** Zu pamkolpamab bókam tumtum yarilürr morroal ilang oel amasóm бүдүл бүбдү, kolae ilang ar-zүmүlgum. **23:56** Bazeb Tonarr 20:10; Duterronomi 5:14

* **24:1** Udaian ngaen-gógópan ngүrr Sande ngүrr yarilürr.

² I ene ingülküp anerrón emrrónóp gapók mamtaedógab. ³ A i nóma barrbünürr, i Lod Yesun бүb koke esenóp. ⁴ Izan gyagüpi tótók kwarilürr inikwata, büzyón-babul ibüka ama nis pam nisa trramngórri, ilküp akon ongang bapón mórrkenyórrpükü. ⁵ Tibiób gumdi wakósingül nümgünóp, singül we түp elókóp. Da ene pama ibüka we bóktarri wagó, “E arról pam iade amkündakla бүдүл pamkolpam negako? ⁶ Wa aini babula, oya ma бүдүлдүgab kuri irsümüle. Ia yabü koke ngambangólда, wa yabü ne poko нүзазилóp wa yenkü Galilim nóma yarilürr? ⁷ Wa igó bóktanórr wagó, ‘Ka, Pamkolpamab Olom nótókla, sab kolae tonarr isab tangdó күngirre, kómngyerre krrosdó, akó aüd ngim ngürrdü God sab күрү күrsümüle.’ ”

⁸ Módóga, oya bóktana we ngambangólórr. ⁹⁻¹⁰ Ene kol idi koralórr: Merri Magdalin, Zoana, Merri, Zeimsün aip nótó warilürr, akó inkü ngibürr kol nidi koralórr. Nóma bakolórr gapókdógab, i blaman ini poko we нүзазилóp ene 11 [apostoldó] akó ngibürr ola nidi koralórr. ¹¹ A i ma ene kol amkoman koke nangunóp, zitülkus ibü bóktan ibüka wata күp-koke yarilürr. ¹² A Pita we bupadórr, da we busorr gapókdó; nóma arrngürrürr gapókdó, wa wata ene mórrkenyórr pokoan nósenóp, Yesun ne mórrkenyórr poko-e errgótónóp. Da we alkomólórr gübarirr aengkü akó gyagüpi

24:6 Metyu 16:21; 17:22-23; 20:18-19; Mak 8:31; 9:31; 10:33-34; Luk 9:22; 18:31-33

amaikkü, ne pokia tómbapónórr.†

*Yesu Nis Mamoan Olom Nispükü Basenórr,
Ema-us Basirrdü Tótók Kwatóó*
(Mak 16:12-13)

¹³ Ene dadan ngürrdü, Yesun nis mamooan olom nisa darrü basirrdü tótók namülnürri, ngi Ema-us, aprrapórr 11 kilomita ngarkwat Zerusalem wirri basirrdügab. ¹⁴ I igó pokia apónkü aurnürri, blaman ne pokia tómbapón koralórr.

¹⁵ I ene pokozan ikik namülnürri, Yesu ibü ugón gorram tyónürr. Inkü we tótók yarıürr.

¹⁶ A God ma ibü nóleanórr oya amzyatgum.

¹⁷ Yesu ibü we nümtinürr wagó, “Ia e laróbóka apóndamli e inizan tótókdamli?”

Ibü tótóka we piküp bainürr, gyaur obzeke.

¹⁸ Darrü nótó yarıürr, ngi Kleopas, Yesun we imtinürr wagó, “Ia wata mogob pam dama mató namüla Zerrusalemóm, umul-kók ini tonarr, ola laró pokia tómbapónórr ini tonarrdó?”

¹⁹ We imtinürr wagó, “Laró pokia tómbapónórr?”

I bóktan we yalkomórrri wagó, “Yesunkwata, Nazarretgab! Wa prropet yarıürr, wirri tomkompükü bóktande akó tórrmende, Godón akó blaman pamkolpamab obzek kwata. ²⁰ Wirri prrist akó mibü singüldü pama oya ipüdóp, da we nókyenóp ama Rrom wirri pam oya бүдүлдү angrinüm. Da we emngyelóp krrosdó. ²¹ A ki ma nae aman kwarilnürü wa nótóke, sab Isrrael pamkolpam wató [aurdü amóne]! Ó ene

† 24:12 Ngibürr Grrik bóktane tange wibalómórrón pebadó atang pokia 12 babula.

tumum, ini ma aüd ngim ngürr yarile ene pokoa tómbapónóm. ²² Akó ene tumum, ngibürr kola kibü gübarirr aengan ngisitinóp. I irrbianande gapókdó ogobe, ²³ a darrü büb ta koke eserre! I togobe, kibü tüzazirre wagó, anerrua ibüka okaka tübini. Ibü idi nüzazirre wagó, Yesu arróla! ²⁴ Olgabi kibü ngibürr gómdamala gapókdó we ogobe, da gapók wata enezan yaril kolazan bóktórre, a oya ma koke eserre.”

²⁵ Da wa ibüka we bóktanórr wagó, “E amkoman gonggoanakla! E zaorrónakla amkoman bangunüm, prropeta blaman ne poko bóktónóp! ²⁶ Ia ene [Kerriso] ini elklazabme koke ki azid aenge, akó tóba [wirri kómal zyóndü] bangrine?” ²⁷ Da wa ibüka we müsirrga yónürr Godón Wibalómórrón Bóktana ne poko bóktan yarilürr oyakwata. Wa Mosesón Pebadó‡ bókyanórr, da olgabi ama blaman Prropetab Pebadó.

²⁸ I basirrgan ngorram ain kwarilürr i nóla tótók kwarilürr, Yesu ama wata tótók yarilürr wamaka wa darrü bwóbdü tótókdase; ²⁹ a i oya wirri arüangi we yatorri wagó, “Kibüka ala burrmat, zitülkus irrüba amzik kari pokoa.” Da wa inkü müótüdü we bangrinürr ibüka burrmatóm. ³⁰ Wa inkü alóm nóma mórran-mórran bainürr, wa brred ipadórr, Godón eso ekyanórr. Syórr yangónórr, da ibü we nüliónürr. ³¹ Ibü ilküpapükü we tomgolóp wagó, ini amkoman Yesu-e! I nóma emzyatórri, wa we kolaebóka

‡ **24:27** Mosesón ne pebako, ini 5 pebako Ngaep Bukdü: Bwób Zitül, Bazeb Tonarr, Lebitikus, Bótang Peba, akó Duterronomi.

bainürr. ³² I darrem-darrem tibiób we bamtirri wagó, “Ia mibü moboküpdü bagürwóma koke bangrine,§ wa minkü kwatódó nóma ikik yaril, akó Godón Wibalómórrón Bóktan nóma amgol yaril kibüka? Wata amkoman.”

³³ I bupadürri, büsai olgabi ama Zerrusalem we alkomórri. Ola i Yesun 11 apostol we nómrónóp ngibürr kolpampükü darrpan pokodó.

³⁴ Ene apostola ibüka bóktónóp wagó, “Wata amkoman! Lodón kuri irsümüle бүдүлдүgab! Saemon Pitaka ta okaka түbine!”

³⁵ Módóga, ene nisa ibüka we adrratrrri ne pokoa tómbapónórr kwatódó, akó i Yesun ia emzyatórri wa brred nóma syórr yangónórr.

Yesu Tóba Umulbain Olmaldó Okaka Tübyónürr

(Metyu 28:16-20; Mak 16:14-18; Zon 20:19-23; Apostolab Tórrmen 1:6-8)

³⁶ I enezan ikik koralórr inikwata, Yesu tüób ugón ibü aodó we trramngólórr. Wa ibüka we bóktanórr wagó, “Paud yabüka asi ki yarilün.”*

³⁷ I barrkürrürr akó guma yazebórr, zitülkus ibü gyagüpitótók igó yarilürr, wamaka i mórrke asendako. ³⁸ Wa ibüka we bóktanórr wagó, “E ia gum iadeakla? Akó e ninis gyagüpitótók iadeakla kürükwata? ³⁹ Kürü tang a wapór kóbó ngabkónam. Ini amkoman kótókla, ka mórrke

§ **24:32** “Ia mibü moboküpdü bagürwóma koke bangrine, ...”, Grrik bóktane ma inzan angrirrüna: “Ia mibü moboküpa urazan koke baebli, ...” * **24:36** Ngibürr Grrik bóktane tange wibalómórrón pebadó, ini poko babula: Wa ibüka we bóktanórr wagó, “Paud yabüka asi ki yarilün.”

kokela. Kóbó kamurram, da e kubó esenane; büdül mórrkean murr a kus babulako, e enezan asendakla kürü ma asinko.”

⁴⁰ Wa ini bóktan nóma elakónórr, wa tóba tang nis akó wapór nis we nómtyenóp. ⁴¹ Zitülkus ibü bagür asi yarilürr akó i gübarirr aengóp, i nabe amkoman angunüm kain koralórr. Wa ibü we nümtinóp wagó, “Ia yabü aini darrü kla asine alom?” ⁴² I oya aungürrün wapi murr poko we ekyenóp, ⁴³ da wa ipadórr, we elóngórr ibü obzek kwata.

⁴⁴ Wa ibüka we bóktanórr wagó, “Ene ka yabü ini poko nilarre, ka yenkü nóma namülnürrü: kürükwata blaman ne kla wibalómórrónko Mosesón Gida Bukdü, Prropetab Pebadó, akó Wórr Pebadó, amkoman ki tómbapónónóm Godón bóktan küppükü ainüm.”

⁴⁵ Da wa ibü gyagüpitótók we tapanukuóp Godón Wibalómórrón Bóktanán [küp amzy-atóm]. ⁴⁶ Wa ibü we nilóp wagó, “Godón Wibalómórrón Bóktana igó bóktanda wagó, sab ene Kerriso azid aenge akó büdüldügab sab türsümüle aüd ngim ngürrdü. ⁴⁷ Pamkolpama sab ini bóktan amgolnórre Kerrison ngidü, ini tüpan blaman bwób-bwób pamkolpamdó: sab God ibü kolae tonarr norrgorre, Godka nidi tübyalüngórre tibiób kolae tonarrdógabi. Ini pokoa sab Zerrusalemóm bókyene. ⁴⁸ E yabiób ilküpi ne kla nósenarre akó yabiób güblange ne kla barrkrurrü, e sab ngibürr pamkolpamdó büdrrat kwarilünke. ⁴⁹ Tübarrkrru, ka küób sab yabüka zirrsapono, kürü Aba [alkamül-koke bóktan] ne klamóm nókyenóp. A e sab ini wirri

basirrdü akyan kwarilünke, kókó kwitümgabi arünga sab tupe yabüka.”

God Yesun Sipadórr Kwitüdü

(Mak 16:19-20; Apostolab Tórrmen 1:9-11)

⁵⁰ Ene kakóm, Yesu ibü Zerrusalem wirri basirrdügab we nolngomólóp, tai kókó Betani basirr minggüpanan. Wa tóba tang kwit nyónürr, da ibü bles we ninóp. ⁵¹ Wa ibüzan bles bain yarilürr, wa ibü we bimgatórr, da God oya we sipadórr kwitüdü. ⁵² Da oya we yagürnóp. Olgabi i we bakonórr Zerrusalem wirri bagürwómpükü. ⁵³ I wata blaman ngürrzan [Godón Gyabi Müótüdü] koralórr Godón agürüm.

Lukün Peba aini blakónda.

Godón Buk
Portions of the Holy Bible in the Gizrra language of
Western Province, Papua New Guinea
Buk Baibel long tokples Gizrra long Niugini

copyright © 2019 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Gizrra

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2023-02-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 4 Mar 2023 from source files dated 22 Feb 2023

d83b2e14-c797-5499-b582-de63912ac614